Zpět ku svaté církvi

Zkušenosti a úvahy konvertity

od

professora Dra A. z Ruville.

Dr. Albert von Ruville,
universitní professor v Halle a. S.

Zpět ku sv. církvi.

Zkušenosti a úvahy, které přivedly učence protestantského do katolické církve.

Napsal

Dr. Albert von Ruville,
professor universitní v Dobrosoli (Halle a. S.).

Autorisovaný překlad pořídil

Filip Šubrt,
bisk. notář, farář v Miletíně.

Církevně schváleno.

(Dle vydání 7.—9.)

Náklad spolku sv. Bonifáce v Praze.

Nakladatel spisu německého: Herrmann Walther v Berlíně.

KNIŽ.-ARCIB. KNIHTISKÁRNA (ROHLÍČEK A SIEVERS), PRAHA.

Předmluva spisovatelova.

Mmozí lidé velice se divili, ano i horšili, když jsem přestoupil k církvi katolické. Podobného cosi činí lidé pokaždé, kdykoli vidí, že se stalo náhle něco, čeho nemohou pochopiti. Mně není lhostejným jejich údiv ani pohoršení a proto mám za to, že jsem povinen vysvětliti, proč jsem se stal katolíkem. Není ovšem nic příjemného, *podávati příběhy svého nitra* zástupům čtenářstva, vyprávěti jim dlouze o sobě samém. Proto jsem příběhy ony vypsal jen krátce, *ale za to vykládám obšírněji, co jsem poznal při tom přestupu* na víru katolickou. Nepodávám díla bohoslovného, nepodávám žádné učebné knihy. Nejsem k tomu jakožto dějepisec povolán, ale kreslím obraz katolické církve, jak mi na mysli utkvěl po mých zkušenostech, dle mého zkoumání a názoru. Vím, že mne za to čekají mnohé útoky, ale nemohl jsem se zdržeti díla, poněvadž věřím, že mám pevné záruky o pravdivosti vznešeného předmětu, o němž jedná tento můj spis.

V Dobrosoli, v listopadu 1909.

Albert von Ruville.

Úvodní slovo překladatelovo.

Již dávno nečetl jsem knihy s takovou radostí, jako spis Alberta de Ruville: »Zurück zur hl. Kirche«. Za doby, kdy se zdá, jako by větší díl intelligentův ať pravých či jen titulárních náležel buď mezi nepřátely katolické církve a víry, anebo mezi lhostejné diváky, kteří pozorují její obranný boj proti záplavě nevěry a do toho boje nezasahují, za doby, která již již se chystá stavěti církvi a víře katolické hrobku s nápisem o jejím skonu, je jistě zjevem zajímavým pro každého a pro katolíka nejen zajímavým, nýbrž přímo utěšeným, jestliže intelligent obecně vážený přestoupí na víru katolickou a svůj přestup odůvodní spisem takovým, jako je tento.

I umínil jsem si, že spis ten podám českému čtenářstvu překladem, jakého jen jsem schopen. Spisovatel i nakladatel ochotně k tomu svolili a když zvěděli, že překlad vydá spolek sv. Bonifáce, prominuli úplně veškerou náhradu za právo autorské. Vzdávaje jim za to uctivé díky, prosím čtenáře, aby přijali překlad shovívavě.

Spisovatel sám prohlásil, že nepíše výkladů katolického učení. Jeho spis je spíše historicko-apologetického rázu. Dogmatik leckde nalezne větu, která nepodává snad přesně pravého smyslu katolického článku víry, ale jistě shledá, že z celého spisu vane upřímné teplo lásky ku katolické církvi a víře. Proto jsem tento spis přeložil, jak nejlépe jsem dovedl, aby pomáhal i u nás šířiti toto spasitelné teplo lásky a dětinné oddanosti k jediné pravé a svaté církvi římsko-katolické.

R. 1910 na den sv. Josefa, pěstouna Páně a ochrance sv. církve.

Filip Šubrt.

Albert von Ruville.

(Dle časopisu Berlínského: „Die Welt“, čísla 17. vydaného dne 23. ledna 1910.)

Když přestoupil v březnu r. 1909 universitní professor v Dobrosoli (Halle a. S.) Albert von Ruville ku katolické církvi, netušil nikdo, že jeho vyznání víry, které vydal spisem: »Zurück zur heiligen Kirche, Erlebnisse und Erkenntnisse eines Konvertiten«, způsobí ohromný rozruch v obyvatelstvu učeném i méně učeném nejen v Německu, ale i daleko za jeho hranicemi. Za deset dní se rozebralo 15.000 výtisků, ačkoli protivníci byli by rádi spis i spisovatele umlčeli. Nedá se vypsati, kterak prudce útočili na spisovatele, kterak nazývali jeho přestup zradou »ctihodné minulosti Lutherovy university«. Ale spisovatel šel klidně svou cestou, kterou dle jeho vlastních slov »mu vykázala pravda«.

Albert von Ruville pochází ze staré šlechtické rodiny francouzské »du Chesne de Ruville«. Jeden z praotců té rodiny byl dějepiscem a sídlil na konec života na zámku Dohanském. Praděd Albertův opustil za revoluce francouzské svou vlast a vystěhoval se do Němec, kde pérem i mečem bojoval proti Napoleonovi I. Děd Albertův byl pruským důstojníkem a vstoupil ve stav manželský se sestrou obou generálů Hiršfeldů, kteří vynikli za válek Napoleonských v Německu a ve Španělích. Dítky tohoto Ruvillea byly sice pokřtěny katolicky, ale vychovány přísně protestantsky. Tak se stala rodina původně katolická protestantskou. Otec Albertův byl rovněž pruským důstojníkem. Bojoval roku 1866 jako velitel pluku; roku 1870 jako generál, a zemřel roku 1884.

Albert von Ruville narodil se 3. července 1855. Záhy ztratil matku, dámu to ze starého rodu šlechtického. Jako čtyrletý hoch dostal se do vychovatelny staré bratrské obce Hiesky. Jméno značí již původ této obce od českých bratří. Později vychovával Alberta protestantský duchovní. Vychování jeho bylo tedy přísně náboženské.

Po maturitní zkoušce vstoupil Albert v Berlíně do 1. pluku polního dělostřelectva gardového. Roku 1876 stal se v tom pluku důstojníkem a sloužil celkem 13 let. Službu přerušil jen jednoroční studijní cestou do severní a střední Ameriky. Roku 1888 vystoupil z vojenské služby a jal se pracovati na poli dějepisném. Měl učitele znamenité, ale záhy pustil se vlastním směrem. Zvláště obíral se dějinami Anglie v 18. století a nejnovějšími dějinami ústavními v Německu. Roku 1892 byl v Berlíně prohlášen doktorem filosofie a zůstal tam do roku 1896, načež spisem o říšském sněmu v Řezně, odbývaném r. 1653, se habilitoval pro universitu v Dobrosoli (Halle a. S.). Zde vydal mimo některé menší spisy velké dílo o životě Williama Pitta staršího r. 1904 ve třech svazcích. Spis tento došel velké pochvaly také v Anglii a Americe, protože je vypracován velmi pečlivě a sestaven i důkladně i zajímavě, k čemuž spisovateli dopomohly bohaté zásoby zpráv sebraných v Anglii. Za tento spis byl roku 1905 jmenován řádným professorem dějin na universitě Dobrosolské. Ruville v tomto díle vytvořil si vlastní sloh a způsob dějinných prací, kterým dodělával se stále nových výsledkův. Potom jal se shledávati původní prameny, aby mohl líčiti příběhy posud málo povědomé z dějin pruských a vůbec německých. Jeho poslední větší spis jedná o Bavorsku a obnovení říše německé. Došel chvály nejen v Německu, ale i ve Francii, kde jej vyhlásili za spis nejzajímavější ze všech knih dějepisných nynější doby. Jako professor přednáší hlavně o dějinách kolonií v cizích dílech světa.

Albert von Ruville byl členem řádu rytířského Johanitův. Když se odhodlal přestoupiti na katolickou víru, vystoupil z tohoto řádu. Je muž tichý, učenec pravý a upřímný, který nedbá zevnějších okolností a poměrův, ale jde vždy podle pravdy, nepočítaje, zdali si tím prospěje nebo uškodí ve svém postavení.

I.

Můj návrat ku katolické církvi.

Kdo učinil důležitý krok na své životní pouti, krok takový, kterým zaměřil na cesty docela jiné, nežli jakými šel dosud, uvažuje potom jistě často, zdali jednal správně nebo nesprávně, moudře nebo pošetile, uvažuje, čeho se dočkal na další cestě a čeho snad ještě má se dožíti ve vlastním nitru i v zevnějším světě. Učinil jsem velmi důležitý krok, přestoupiv na víru katolickou, ale neměl jsem důvodů k takovým úvahám, a sice ani z ohledů praktických, kterých byl bych vůbec nedbal, ani z ohledů mravních, protože mi svědomí nečinilo výčitek, ani nebudilo žádných pochybností.

Byl jsem si jist, že jsem se dal jedinou cestou, kterou jsem se mohl dáti. Nebylo mi vůbec možno, abych se pustil jiným směrem. Mohl jsem ovšem zanechati práce vědecké, kterou jsem se zabýval, mohl jsem zanechati svého zkoumání o náboženských otázkách. Pak byla by mne snad netáhla k sobě ona síla, kterou má víra katolická, byl bych zůstal klidně, kde jsem byl, protože právě rozumové zkoumání, vědecká práce to byla, jež mne přivedla k obratu vnitřního smýšlení. Teprve potom i cit pomáhal vydatně, by obrat byl úplný a trvalý. Ale jakmile jsem došel k bodu obratu, již jsem nemohl sám určovati směr cesty ani cíl, kam ta cesta povede. Dosavadní, dávno mi obvyklé názory a představy zmítaly mnou, jakoby mne vítr honil na obvodu oblasti katolické, ale pravda mne táhla jako mořský vír stále mocněji do svého ústředí, až jsem se jí docela podrobil. Není ani tak podivno, že mne konečně přemohla, jako je divno, že jsem se jí tak dlouho bránil, ač jsem upřímně vždy toužíval po pravdě. Vůbec lze pozorovati, že já sám jsem při svém obrácení vlastně docela málo práce měl a

nebylo by správným, kdyby někdo mé vlastní vůli přičítal o to zásluhu. Nejedná se o to, zdali jsem volil dobře, přijímaje katolickou víru, ale nanejvýše lze tázati se, zdali jsem tou cestou šel skutečně za pravdou, anebo se dal zlákati bludem nadobyčejně vábivým.

Byl jsem vychován ve víře protestantské, a sice positivné, ale přece jsem prošel všemi stanicemi, jakými obyčejně béře se duch mladický, po životě duševním samostatném prahnoucí. Nejdříve přišly pochybnosti o dosavadní víře, pak se střídaly pestrým zmatkem myšlenky materialistické, pantheistické a modernistické, ale pod nimi trval stále základ pevné, positivní víry a na tomto základě jsem hleděl nikoli z pouhého zvyku, ale upřímně dále budovati, osvědčuje i skutky náboženskými svou víru. Tento základ víry byl zrovna srostlý s mým srdcem a já vždy jsem se zastával víry statečně, jestliže kdo přede mnou ji urážel. Častěji vzplanula ve mně tato náboženská vroucnost stupněm neobyčejným a při tom cítíval jsem jakousi náklonnost ku katolickému kultu. Tato náklonnost jevila se mimo jiné způsoby také mou zálibou, kterou jsem velice rád se obíral veledílem Danteovým »Divina commedia«, a pak i vlastními pokusy básnickými, na základě toho díla vytvořenými. Již tehdy bylo mi proti mysli, že lidé tolik šeredně tupí katolickou církev, ač jsem sám pevně věřil, že bloudí zle ve mnohém ohledu. Ale při tom všem neměl jsem světla určitého ani o základních pravdách křesťanských.

Tohoto světla nabyl jsem zvláštním způsobem, ale bylo to světlo docela jiné, nežli mohla mi dáti dosavadní moje víra z vychování vzešlá. Čítal jsem rád spisy liberálně-theologické, jak právě se mi namanuly, a to i spisy dosti rozsáhlé. Nevěřil jsem všemu, co tam bylo psáno, ale přece jsem ony myšlenky bral za podklad pro další přemýšlení a zkoumání. V letě r. 1901 četl jsem také *Harnackův spis o podstatě křesťanství.*

V tomto spise nejvíce se mi líbilo, jak vznešeně vylíčil spisovatel osobu Ježíše Krista. Vůdce liberálních bohoslovců, badatel důkladný a přesný, přičítá ve svém spise Kristu Pánu přirozenost, povahu i význam takový, že přesahuje daleko všecken pojem pozemský. Paprslek jeho světla proměňuje srdce lidská. Tak píše hned na první stránce. Jeho evangelium nedá se ničím nahraditi. (Str. 2.) Ono může se mocně vyvíjeti do šíře i hloubky. (Str. 7.) Je nade všecky časové spory, nad každou dobu vznešenější. (Str. 11.) Kristus učinil mnoho divů dosud nevysvětlitelných. (Str. 19.)

Nemaje vědeckého vzdělání, nepocítiv žádných vnitřních bojů, vlastním způsobem a silou nadzemskou učil pravdám, které čerpal z vlastního bohatého nitra. (Str. 21.) Měl v duši nezkalený mír, an žil stále v náboženském ovzduší, které sám co do podstaty vytvořil, veškerou myslí a srdcem stále tíhna k Bohu. (Str. 22.) Žádný z proroků neměl ducha tak volného a svaté radosti plného. (Str. 23.) Ve svých kázáních probral vždy hlavní myšlenku podrobně a přece zároveň dával na jevo, že myšlenka ta je nevyčerpatelna. Po všecka století nepozbyly Jeho řeči ničeho ze své novoty. (Str. 33.) Kristova postava je a zůstane jedinou základnou pravého vzdělání mravného. (Str. 78.)

Všecky tyto věty, které krátce podávám, abych naznačil jejich podstatný obsah, napsal učenec, který prohlašuje Pána Ježíše za pouhého člověka. Měl jsem tedy za jisto, že ho nekreslí příznivěji, nežli dopouští pravá věda vůbec, že tedy přičítá Kristu Pánu nejmenší míru dokonalosti, jež mu vůbec lidé připisovali. Když i takto jeví se Kristus Pán jako postava nadlidská, bohatá dokonalostmi vznešenými, jako osobnost, které žádná jiná se nevyrovná, zdaž nebylo by nutno souditi, že tato osoba byla na světě zázrakem prvého řádu, že byla od Boha samého na svět poslána? Tomuto úsudku nemohl jsem se ubrániti a tento úsudek vedl mne zpět k víře mé církve, k apoštolskému vyznání víry.

Takto dospěl jsem k pevnému bodu, odkud jsem poznal, že ostatní důsledky a výklady obsažené v knize Harnackově nemají vlastně pravdy. *Čemu učí o Kristově osobě, tím sám Harnack podrývá ostatní své výklady.* Soudil jsem, že nikterak nelze srovnati s pravdou, že by celé učení Kristovo, celé evangelium tohoto zázračného muže bylo mohlo splynouti se živly a prvky nejlepšími, jaké k němu připojily další doby dějinné (dle Harnacka) v soustavu nepravdivou, a přece při tom tak požehnaně působiti. Kterak by mohla pravda se lží a nejkrásnější mravní zásady se lživými poučkami víry srůsti dohromady a dáti zdravý organismus? Božské zjevení Kristovo a Jeho pravdy nemohly

ustoupiti lidským přídavkům a pro ně se světa zmizeti, nýbrž měly zajisté síly dosti, aby se ubránily takovým přídavkům. Učení o tom, že Kristus Pán je Syn Boží, učení o tom, že vstal z mrtvých, učení o věčnosti, o Nejsvětější Trojici, ani ostatní články křesťanské víry byly by ze zjevení Kristova se nevyvinuly, kdyby v něm samotném nebyly aspoň jako v jádru obsaženy a neměly pevného základu skutečných a platných důvodů. Nemohl jsem se zhostiti těchto úvah a poznal jsem, jak nicotným je náboženský liberalismus církví protestantských již po této stránce. Otevíral se mi rozhled na dvojí další cestu: Poněvadž nemohu vytvořiti si ze všeho toho, co jsem dosud poznal, svou vlastní náboženskou soustavu, tedy buďto stanu se radikálním liberálem a nebudu věřiti ani v ony dokonalosti Kristovy osoby a Jeho evangelia, které mu i Harnack připisuje, anebo přidržím se positivní víry církevní. Abych se dal cestou prvou, v tom bránilo mi moje vědecké svědomí. Dal jsem se tedy s celou rozhodností, jaké jsem posud v té síle v sobě nepocifoval, na cestu víry positivní.

Nemohu tvrditi, že jsem byl již tehdy jasně si vědom, jakými přechodními stanicemi probíhá moje vnitřní změna. Teprve později, když jsem o celém tomto vnitřním ději znova a znova přemýšlel, byly mi ty jednotlivé přechody patrny. Tenkráte se mi zdálo, že ta změna, ten obrat k víře nastal náhle, jako bych byl po delším hledání a pochybnostech najednou nalezl poklad víry plně odůvodněné. Chtěl jsem věřiti, protože jsem nevěděl důvodů platných pro nevěru, a věřil jsem. Měl jsem za pravdu jistou aspoň ty články víry křesťanské, které vyznává stejně jak positivní protestantství, tak církev katolická.

Když jsem dospěl k této víře, pocifoval jsem blaho z víry plynoucí takovou měrou, jaké jsem ani netušil. Měl jsem duši plnou štěstí a radosti takové, jaké mi nikdy nedaly úspěchy jakékoli ve světě získané. Božské slovo ze Zjevení sv. Jana: »*Hle, všecko činím novým*«, splnilo se na mně. Příroda, život, lidé, vše kolem mne zářilo novým, docela jiným světlem. Co jsem prve měl za nicotné, nyní nabývalo ceny a působilo mi čistou a velikou radost; co jsem posud měl za nutné a žádoucí, nyní jevilo se nicotným. Jal jsem se odhadovati cenu všeho, i věcí pozemských podle

toho, zdali mi to může prospěti, abych byl svatým, čistým, bližším svému Bohu. Těmito city krásnými, o kterých obšírně psáti nepovažuji za vhodno, nabyl jsem přesvědčení vnitřního, nikoli pouze rozumového, ale takového, jež plní duši, že nutno věřiti ve články apoštolského vyznání, aby měl člověk v duši mír, pravé štěstí a jistotu úsudku ve všech životních zkouškách, že je víra kořenem veškeré snahy po mravní dokonalosti, bez víry pak že nelze dosíci pravé mravnosti.

Neváhal jsem zkoumati dále a podrobněji, jsou-li mé myšlenky o náboženských pravdách pevny a správny. Čítal jsem dále spisy liberálně-theologické a mohu říci, že mne nesváděly už k pochybnostem. Bývalo mi téměř beze všeho dlouhého přemýšlení hned patrno, jak slabými důvody bojují proti článkům víry. Mimo to hleděl jsem se poučovati o víře i ze spisů věřících protestantů. Zvláště mocně působily na mou mysl spisy Bernarda Weisze. Seznával jsem z nich, že skutečná věda sklání před články víry křesťanské hlavu, poněvadž nemá, čím by je vyvrátila, ba spíše zdůvodňuje a posiluje víru svými výzkumy. ovšem jen tehdy, zůstává-li ve svém oboru, a neodvažuje se tvrditi, že Bůh nesmí svou mocí zasahovati do řádu přirozeného, že nesmí osvědčovati své zjevení divy a zázraky.

Nyní tedy dospěl jsem tak daleko, že jsem měl za pravdu, čemu víra křesťanská učí, a *myslil jsem, že jsem nalezl pravdu pouhou a celou.* Snažil jsem se tedy žíti dle pravidel z víry plynoucích. Chtěl jsem ctíti Boha vroucně a stále podle upřímné touhy srdce svého. Ale tu jsem se zklamal ve mnohých směrech. Nedivil jsem se tomu, že lidé nechválili moje časté návštěvy kostela, ba že mne za to tupili. Kdo sám víry nemá, ovšem cosi podobného mívá za nerozum, zvláště dopouští-li se toho učenec. Ale divil jsem se, že i zbožní protestanté mi to vytýkali jako něco výstředního a souhlasili s mými protivníky. Bylo mi, jako by mne chtěli omezovati v projevech víry, jakoby mi chtěli ukládati, až kam smím v tom směru se odvážiti, abych nejednal nesprávně. Ještě trapněji se mne dotýkalo, že ani lidé církvi oddaní nechtěli se mnou mluviti o náboženských věcech, jakoby bylo vůbec neslušným, mluviti o nich ve všedním shonu životním. Ano, s kazatelny ať se o nich

mluví, ale mluviti o náboženských otázkách v obyčejném, všedním ruchu zdálo se jim nemístným, leda že by to byl časový hovor o otázkách vědecky theologických. Ani v dopisech neviděli rádi náboženských úvah, zbožných rad, vůbec projevů živé víry. Neříkal mi toho výslovně nikdo, ale já jsem to vyciťoval z jejich jednání a odpovědí.

Mimo to nebylo vždy možno chrámy častěji navštěvovati — mimo dobu bohoslužby bývaly chrámy zavřeny, bohoslužby pak bývaly pravidelně jen v neděli a ve svátek. Hodiny, kdy se vykládala bible, bývaly velmi poučné, ale brzy byly z kostela jinam přeloženy. Mimořádné pobožnosti bývaly málokdy, a také při nich hlavní věcí bylo kázání, po kterém jsem příliš netoužil. Nepohrdal jsem kázáním, těšíval jsem se na vše, protože v naší osadě byli zbožní duchovní, vynikající nad mnohé. Ale pouhé kázání mi nestačilo. Toužil jsem po společné bohoslužbě, společné modlitbě, která by se Bohu přednášela formou krásnou a důstojnou, a které v našich kostelích vedle tolikerých kázání dáno bylo místa příliš málo.

Ale i při bohoslužbě vlastní, kterou jsem považoval za věc v kostele nejdůležitější, tušil jsem nedostatek pravého, skutečně liturgického jádra. Připadala mi jako libovolná řada modliteb a čtení, každá část o sobě velmi cenná, ale v tomto spojení téměř bez významu. Připadalo mi, že to náhrada za něco jiného, ale nemohl jsem tehdy jistě poznati, za co. Záviděl jsem často katolíkům jejich bohatě rozvětvené způsoby bohoslužby, jejich ranní mše svaté, na kterých jsem v cizině také byl přítomen. Ale stále připadalo mi zhola nemožným, abych stal se někdy katolíkem, protože hned od mládí jsem zvykl viděti v katolické víře jen téměř bludy a chyby.

Ve své církvi měl jsem však přece také něco jiného, nežli pouhá kázaní. Udíleli svátosti: křest a večeři Páně, ale pravím zcela upřímně, že jsem ze spisů protestantských nikdy nepoznal, co vlastně jsou tyto svátosti, ač jsem chtěl a úsilně se snažil správně o nich věřiti. Zvláště večeři Páně jinak jsem si vykládati nedovedl, nežli za pouhou pamětní hostinu, kterou vlastně neblížím se Kristu Pánu o nic více, nežli denní modlitbou. Pobožnost moje při večeři Páně bývala ovšem vroucnější a dalo se tu čekati více požehnání

duchovního, ale neměl jsem přece jen záruky, že ta večeře Páně je zdrojem zvláštních milostí. Co bylo o tom ve spisech theologických, zdálo se mi pouhými zbožnými úvahami bez určitého, věcného základu.

Ale celkem vzato, i v tom byl zisk pro mou duši. Věřil jsem v apoštolské vyznání, pociťoval jsem blaho plynoucí z toho, že jsem hleděl žíti po křesťansku co možno dokonale, láska moje k zakladateli víry a hlasateli mravního zákona, ku Kristu Pánu vzrůstala v mém srdci, se vzrůstem této lásky upevňovala se i víra. Bylo mi, jakoby mne vedla hvězda, kterou mohl jsem se říditi na další pouti životní, na které jsem chtěl sloužiti již nikoli sobeckým zájmům vlastním, ale cti a chvále Boží. K tomu cíli chtěl jsem všemi silami směřovati bez ohledu, co mi z toho vzejde. Cítil jsem se dosti silným proti všem ranám, které mne čekaly a neoddával jsem se zoufalství, když skutečně začaly na mne dopadati. Věděl jsem, že i tyto hrozné rány jsou mi na prospěch, ukládají mi nové úlohy, abych mohl přemoci svůj bol a všemi silami dále pracovati. Úlohou mojí po těch ranách bylo, abych se modlil za své drahé zesnulé i živé, abych těšil zarmoucené, abych dával dobrý příklad a utvrzoval víru, kde bych jen mohl. To vše mne sílilo, že jsem svůj bol sice neutlumil, ale přemohl. Avšak ani ztráta dítek — nejhorší to rána — neobrátila mne na víru katolickou, jak mylně se snad mnohý domníval.

Mnoho jsem tedy získal vírou v apoštolské vyznání, ale mnoho, velmi mnoho mi ještě scházelo. Nebyl jsem dosud spokojen. Proč? Že mi bohoslužby protestantské nestačily, tím snad byla vinna moje zvláštní povaha, a také to nebyla hlavní příčina mého neklidu. Církev nemůže se zachovati všem. Jestliže mne haněli a křivě posuzovali, protože jsem často chodil do kostela a oni to jmenovali pobožnůstkářstvím, nestálo mi za to, abych se proto mrzel a si stěžoval. Ale bylo mnoho jiných, vážnějších příčin. Měl jsem za to, že víra má mi plně stačí, by mne vedla ke spáse. Byla pevna, a také v celku souhlasila s tím, čemu učí má církev. Když se mi naskytla nějaká pochybnost, vždy po zralé úvaze jsem shledal, že víra má pravdu, že tato krásná stavba, pod jejíž střechou je mi tolik blaze a jež předržela i útoky vědy, není pouhým klamem a lží. Ale právě to mne rušilo a mi pře-

kaželo, že *tolik třeba přemýšleti*, abych nabyl jistoty. Moje víra byla tedy co do své podstaty výsledkem *samých rozumových úvah*, kterým scházela pevná, věčná opora. Někdy jsem při vědeckých pracech vyzkoumal něco nového a překvapujícího. Přičítal jsem to zvláštní pomoci Boží a myslím, že právem. A i tyto zdařilé výzkumy utvrzovaly mou víru zase jen *cestou rozumových úvah*. Večeře Páně byla mi zdrojem duchovního požehnání nikoli sama sebou, ale *rozumovými úvahami o jejím významu* a poměru k Pánu Ježíši. Tuto okolnost ještě sesilovaly poučné řeči duchovního při večeři Páně. Vůbec častá kázaní při každé příležitosti, také při úkonech liturgických, *byla mi stálým důkazem, že v církvi protestantské má převahu samé rozumové uvažování.*

Mně, člověku studovanému, mohlo to stačiti, ale nestačilo. Může se však žádati, aby touto cestou stálého hloubání a úvah zástupům lidu prostého vpravily se do duše základy víry, když tito zástupové teprve časem, ba snad nikdy nebudou schopny takové práce duševní? Má víra těchto nesčetných lidí a tím i spása jejich býti odvislá od něčeho, co jim je nesnadné, ba snad nemožné? Či nemají se tito lidé dříve přesvědčiti vlastní zkušeností o blahých darech, jež víra uděluje, pokud vyučováním a vlastními úvahami nedospějí tak daleko, aby rozuměli, v čem je podstata a cena víry? Nebylo lze popříti tento zlý nedostatek protestantismu. A kdyby také tito lidé konečně dospěli tak daleko a pochopili cestou pouhého rozumového zkoumání význam a cenu víry své, zdali budou míti dosti síly, aby se ubránili bludařům nebo theologům svobodomyslným, či docela volnomyšlenkářským, kteří jim budou víru podrývati a pochybnosti v nich buditi a kterým sotva se dá zabrániti přístup mezi lid? Nelze přece žádati, aby lidé nedosti vyškolení šli obtížnou cestou, kterou jsem šel já, aby totiž vlastními rozumovými úvahami si zjednávali jistoty o požehnání z víry plynoucím a pro ty důvody rozumové pevně k ní lnuli, anebo, jsou-li na bludné cestě, k víře se vrátili. Výmluvnost duchovních, kteří svými řečmi k víře je vedou, není spolehlivým základem víry sama o sobě, protože i liberální a volnomyšlenkářští učenci bývají rovněž výmluvni.

Jestliže tedy není možno, aby všickni lidé touto cestou

došli víry pevné, se články apoštolského vyznání shodné, anebo aby touto cestou víra jejich se zdokonalila, *mohl bych já spokojiti se tím, že mne tato cesta dovedla k takové víře?* Kdyby mně tento způsob stačil, neměl bych pravé křesťanské lásky a kde není lásky, tam je víra bez ceny. Z tohoto bludného kruhu jsem nevěděl, kudy kam. Je jisto, že církev podává i obyčejnému člověku mnoho požehnání a nejedná se vždycky při její působnosti jen o víru v její učebné články. Mnohý obyčejný člověk, žije-li mravně a chodí do kostela, pociťuje i tak v duši svatý pokoj, a přijímá-li večeři Páně, také cítí vnitřní nadšení, ba při různých církevních slavnostech bývá i roznícen city krásnými. Také mnozí vzdělaní lidé spokojují se tímto způsobem života náboženského a tvoří v protestantské církvi četnou stranu lidu, která theologických otázek a sporů zhola si nevšímá, nýbrž jenom o to dbá, by duše byly vedeny k životu mravnému. Ale křesťanství takové, které by odhodilo učení o životě věčném, které by nesmělo těšiti ubohé vyhlídkou na nebe a hroziti zlým tresty věčnými, bylo by ještě křesťanstvím? Tuť by mohla stačiti také pohanská filosofie, která by snad byla schopna rozvoje v tom směru, aby pro život pozemský podala mravní řád a zákon.

Velké pochybnosti mi působilo, že v církvi, které jsem náležel, všecko zdárné působení vycházelo z pouhého poučování a záviselo na tom, jak jsou posluchači vzděláni, a zdálo se mi, že to je vada, kterou napraviti hledí každý po svém způsobu. Záleží, tak jsem soudil, hlavně na tom, aby se učilo správně apoštolským článkům víry, aby bránilo se, jak jen možno, rozšiřovati volnomyšlenkářským domněnkám, které odporují křesťanství. Ale jak? Obce náboženské nebyly k tomuto dílu schopny, protože nebylo v nich jen samých věřících, jako bývalo za doby prvních křesťanů, nebo v prvých obcích kalvinských, presbyterianských, ale velmi často, zvláště ve městech, většinou i nepřátelé víry, nebo lidé nábožensky lhostejní, kterým byl vítán každý úspěch liberalismu. Lidé ti byli jako sypký písek, na kterém nelze stavěti. A což církevní vrchnosti, které přece měly právo a povinnost, aby potlačovaly bludná učení, aby odstraňovaly nevěřící nebo volnomyšlenkářské duchovní? Nikdo nebude tvrditi, že tyto vrchnosti měly dosti energie, aby

jednaly rázně dle svého úřadu. Příliš mocně působili na ně liberální professoři, obce a strany. Tedy také zde jsem viděl místo pevných zdí jen slabé ploty, které padaly při každém útoku nepřátelském. Vše se ohlíželo, co říká většina, tato pak byla nakažena nevěrou, a tak nevěra domáhala se moci, ba nadvlády.

Nevěra však nepoužívala své moci plnou měrou. Lhostejně dívala se, kterak náboženský život jde obvyklými kolejemi, nedbala theologických otázek, a tu se zdálo, že vlastně stále ještě vládne směr positivně věřící. Ale skutečné moci tento směr již neměl. Nemohl již vybudovati žádných vydatných hrází ochranných proti stálým útokům. *Vnitřní síla protestantismu,* pokud věrou mohl slouti, *klesala samým pochybovačstvím* k velkému bolu duší věřících.

Ale přes to vše neztrácel jsem mysli. Odkud dějí se útoky a hrozí nebezpečí, tam třeba obráncům zamířiti, aby nebezpeči zahnali a útoky odrazili. Věda vzbouřila pochybnosti, chtějíc proniknouti, jak jest jejím úkolem, až k jádru beze všech předsudků, a tedy usilujíc dostati se také až ku vlastní podstatě náboženských otázek. Ona podrobila rozboru a kritice i bibli, jako jiné dějinné prameny. Prvním prudkým útokem liberálních badatelů zavrhovala příliš mnoho, čeho nemohla na ráz pochopiti a co měla za nedůvodné. Liberalismus obecně se rozšířil následkem toho spěchu a jal se popírati články víry. Ale dalo se čekati, že poctivá, pravá věda časem a snad i teprve dlouhými oklikami vrátí se ku pravdě a zjistí, že učení křesťanské je správno. Stane-li se tak, pak víra nejen oživne, ale bude míti nové, nerozborné hradby. Víra má přece ve svých službách celý voj theologů! Ti potom přivedou celé davy lidu zpět k víře církevní, pokud ovšem davy ty nepropadly čirému pohanství modernímu. Liberální směry v theologii jsou tedy jen přechodním bludem — tak jsem soudil — který konečně velmi platně přispěje, by víra se upevnila.

Ale i tato naděje mne zklamala, protože moje úsudky nebyly správny. *Ovšem bylo by zcela možno, aby věda prospěla víře, ale jen věda taková, která by budovala na základě zjevení Božího* a tento základ potom jako jistý a odůvodněný kořen ukázala harmonickým souhlasem všech okolností; *k tomu třeba pokorné a dětinné poddanosti.* Ale takové dětinné pokory nebývá mezi učenci a právě proto dalo se čekati, že většinou budou při vědecké práci pomáhati si jen prostředky pozemskými a nikdy nedojdou k víře positivní. Nebylo lze doufati, že budou jednotně a svorně řešiti sporné otázky náboženské. Snad pečlivou prací a opatrností v logických úsudcích získá směr positivní mnoho, ale obecně a trvale nezavládne.

Co tedy činiti? Jeden duchovní hodnostář mi řekl, že třeba býti povolným, že třeba články víry učiniti měkkými a pružnými, aby neurážely křesťanů slabých. Odpověděl jsem, že právě naopak je třeba zůstati tvrdým a články víry hájiti v celém jejich dosahu, třeba se zdály tvrdými, ať si odpadne, kdo chce. Kdyby potom zbylo jen několik věřících, že tito budou moci jako kdysi apoštolé jíti do světa a zakládati církev znova. Myslil jsem, že je třeba, aby věřící sjednotili se na základě apoštolského vyznání víry, aby udrželi, anebo v nejhorším případě znovuzřídili pravou církev, ať již malou na počet, nebo velkou. Chtěl jsem, aby věřící docela oddělili se od liberálův.

Byla to myšlenka zoufalá, jak nyní vidím, která by byla k cíli nevedla. Také taková nová, positivní církev byla by měla hned z počátku v těle zárodek zániku, byla by postrádala základní skály, na které by jedině mohla pevně státi. Nebylo však již jiného prostředku a nezbývalo, nežli doufati, že Bůh učiní zázrak, že vrátí církvi patrně zmírající zase zdraví a sílu. Prozatím ještě vše nebylo ztraceno. Ve chrámech našich většinou hlásala se víra positivní, církevní úřady také se jí z povinnosti držely aspoň pro veřejnost. Jenom náboženské obce většinou svých členů se jí odcizily.

Byl bych konečně, třeba se srdcem těžkým, uspokojil se tímto stavem, byl bych snad uvěřil, že Bůh dosud jen málo pečoval, aby obstála Jeho církev, kdyby mezitím v duši mé byly se nedály ještě jiné změny, kdybych byl netušil, že div, kterého jsem od Boha očekával, již téměř před 19 sty lety se stal.

Moje víra dosavadní mohla slouti všeobecně křesťanskou, protože jsem příliš nedbal konfessionálních rozdílů v učení jednotlivých křesťanských církví. Vyznával jsem víru obsaženou v apoštolském vyznání a to i s důsledky, pokud mi byly patrny. V celku se shodovala tato má víra s učením,

jež se hlásalo s protestantských kazatelen, a jestliže v jednotlivých věcech jsem shledával nesouhlas, nedbal jsem toho. Byl jsem prostě křesťanem a protože se mi zdálo, že nemohu souhlasiti s věrou a učením katolické církve, čítal jsem se k protestantům. Ale ani tu jsem nenáležel určitému vyznání. Býval jsem stejně zbožným v kostele luteránském, jako v reformovaném, či anglikánském; v katolickém kostele však mi vadilo, že neznám forem katolické bohoslužby a nevím, jak se tu chovati, abych nebudil pohoršení. Ale bohoslužby katolické se mi velice líbily. Neměl jsem chuti k poutkám o jednotlivá křesťanská vyznání a nepovažoval jsem se za příslušníka určité konfesse.

Hlavním byl mi vždy Pán Ježíš, a vše, co mne vedlo k němu blíže, ať to bylo v církvi kterékoli. Již před lety jsem říkal: »*Rád bych byl v církvi, která ctí Ježíše Krista nejvíce*«. Zdávalo se mi ovšem, že to je právě církev katolická, protože katolíci ctí nejen Jeho, ale i všecky, koho miloval, ba i předměty, které svým stykem posvětil. Jenom kdyby neměli takových článků víry, které jsem nemohl míti za pravdu, i kdybych byl chtěl, jako o neomylnosti papežské, učení, že máme se klaněti (!) Panně Marii a svatým, o přepodstatnění, kněžský celibát, odpustky, překážky, jež církev katolická činí volnému vědeckému zkoumání — a mnoho jiného. Nepovážil jsem, že o těchto věcech mám zprávy jen z pramenů protestantských, že jsem nikdy neprohlížel katolických knih a tedy nečerpal z pravého pramene. Za to mnohé věci se mi v katolické církvi líbily: Řád hierarchický, příslušná nádhera posvátných míst a úkonů, rozmanitost a hojný počet způsobů bohoslužby; ze článků víry učení o věčnosti, jak jsem je poznal z Danteovy velebásně »Divina commedia«, která mne tolik mocně dojala. Pročítal jsem zase tuto báseň a dojem ještě zmohutněl. Jak malicherným připadalo mi, čím s kazatelen protestantských bojují proti katolicismu, když na př. vysmívají se nádheře, kterou prý papež je obklopen, a proti tomu líčí Kristovu prostotu. Vždyť taková vnější nádhera neukazuje vždy, jaké je nitro toho, jenž je nádherou obklopen. Vždyť používá se jí jen tehdy, je-li právě vhodna, svatému úkonu přiměřena, odkládá se pak tehdy, kdy by nebyla místnou. Ostatně i pod tiarou docela dobře může se skrývati trnová koruna.

První průlom do ohrady mých předsudků proti katolické církvi, jak jsem je zdědil po předcích, učinila myšlenka, že je vůbec v církvi třeba nejvyššího učitelského úřadu, nezávislého ani od vlády státní, ani od měnivých proudů »veřejného mínění«. Poznával jsem tuto potřebu, vida v církvích protestantských převládati zmatky ve víře a to zmatky takové, jaké téměř smazávaly určitou hraniční čáru mezi křesťanstvím a pohanstvím. Vždyť je přece nutno hájiti základní pravdy křesťanské, je nutno, aby měly záštitu takovou, která by mohla odolati útokům volných myslitelův.

Takovou záštitou, je-li jí vůbec, může býti jen papežství. Důvody k tomu bral jsem si nejprve jen z ohledů pozemské, rozumové jistoty. Papežové povždy tradicionelně hájili víru, měli tu snahu, jak se říká, v krvi. Tu snahu ukazovali již volbou svých kardinálů, jmenujíce jimi jen takové muže, kteří rovněž byli zastanci tradicí. Tedy při volbě nového papeže hleděli kardinálové rovněž k tomu, aby zvolili muže, jenž ctí stará církevní podání. Je tedy téměř nemožno, zvláště po nejdůležitějších reformách, kterými byl přesně určen postup volby papežské, aby tiaru obdržel muž víře nepřátelský, a kdyby se to přece stalo, nový papež byl by dosavadními zvyky a tradicemi vázán tolik, že by víře trvale uškoditi nemohl. Zde tedy shledával jsem vše, co může dávati záruky stálosti a jistoty u víře. Záruky ty jsou lepší, nežli při samých církevních sněmech, kde přece může se státi, že nátlakem světských mocností nebo proudů »veřejného mínění« zvítězí většinou hlasů nějaká myšlenka nezdravá, jak se stávalo za dob minulých, na př. v XV. věku v Basileji, kde jevil se patrně rozhodný směr demokratický.

Ale k těmto důvodům pouhých světských ohledů přistoupil důvod vyšší, že sám Ježíš Kristus prohlásil zakladatele římského biskupství základní skalou církve a dal mu zcela zvláštní plnou moc. Jakou to dal na jevo vznešenou moudrost a prozřetelnost Spasitel, postarav se již předem o to, aby bylo základní potřebě budoucí církve takovým vhodným způsobem vyhověno. Jen kdyby papežové byli se spokojili při obraně víry základními články, kdyby byli nevytvořili tolik dogmat a nevydávali tolik různých zákonů, kterým vzdělanci nemohou se podrobiti! Bolelo mne, že Kristus Pán nepostaral se také v tom směru o hráz ochrannou proti

bludům, a měl jsem za dokázanou pravdu, že papežství zbloudilo s cesty, kterou mu určil Kristus Pán, a tu nebylo mi lze souditi jinak, nežli takto: buď přece není Kristus Pán původcem úřadu papežského, anebo neměl dosti jasného pojmu o tom, čeho bude třeba tomuto úřadu. Je-li pravdou prvé, pak nelze porozuměti dějinám papežství, protože nelze pak určiti, kdy vlastně papežství povstalo a kterak si vysvětliti, že určitá podání dokazují jeho trvání hned za prvých dob církve. Pak-li platí druhé, kterak udržeti víru v Krista a Jeho učení?

Jak lze pozorovati, mocný proud katolické pravdy táhl mne stále blíže, a přece jsem ještě vlastně byl velmi daleko od katolické církve, protože jsem se zdráhal chopiti se nového vesla, totiž protože jsem sice úmyslně nevyhýbal se poučení od osob povolaných, ale také toho poučení nevyhledával. Myslil jsem, že bych se nenaučil ničemu novému od katolických kněží a theologů, poněvadž jsem ještě vězel v poutech protestantských předsudkův a zapomínal na základní zásadu vědeckou, pátrati vždy po původních pramenech a nespokojiti se tím, co mi podávají z nich jiní třeba nepřesně a dle svých strannických zájmův.

Celá leta trval jsem v tomto přechodním, neklidném stavu mysli, a nedostal jsem ani náhodně do ruky žádného spisu katolického, kterým by kámen úrazu se mi odklidil z cesty. Ve svém nitru jsem byl již katolíkem, pokud je to možno bez patrného příslušenství ku katolické církvi. Tolik paprsků světla katolické víry jsem již měl v duši, kolik jich mohlo proniknouti skrze pancíř protestantských předsudkův. Co scházelo, dalo se doplniti již jen přímým stykem s dobrými katolíky.

Jedinou páskou, která mne mohla spojiti se světem katolickým nejsnáze, byli někteří z mých příbuzných, upřímně katolicky smýšlejících, ale já jsem na neštěstí vždy choval se k nim jako shovívavý učitel a nikoli jako učenlivý žák, a tudíž ovšem jsem se od nich nepřiučil ničemu o katolické víře, jenom jsem si ještě více této víry začal vážiti, vida při nich její blahé účinky. Touto větší úctou jsem ovšem většího světla nenabyl ani o katolické víře, ani o katolické bohoslužbě. Příbuzným ani na mysl nepřišlo, že bych mohl státi

se katolíkem, ač by si toho byli vroucně přáli. Ani zdaleka se nepokoušeli o můj přestup.

Tu stalo se na podzim r. 1908, že jsem — tuším ve »Kreuzzeitungu« — četl oznámení o knize professora Reinholda: »Stará a nová víra«, k tomu pak i příznivý posudek o té knize. Napsal jsem si její název, a »náhodou« nezapomněl si ji objednati. Pokud se pamatuji, byla to prvá kniha katolické theologie, kterou jsem kdy četl.

Tato kniha, psaná hlavně pro katolíky, podává hlavní články všeobecně křesťanské, a nikoli všecka dogmata katolická, hájíc základy křesťanské víry proti útokům nevěry. Při tom zároveň ukazuje, kterak jednotlivé články víry katolické vlastně zní a kterak je nepřátelé překrucují. Výklady jsou čerpány z nejlepších pramenů. Četl jsem znova a znova a stále více jsem žasl. Zde prvně uviděl jsem obraz katolické církve, ještě sice neúplný, poněvadž nepodával výkladu všech článků víry katolické, ale přece správně kreslený celou řadou pravých obrysův. Již z toho jsem jasně poznal, kterak *nesprávně hned od mládí mne o této církvi vyučovali.* Všecko bylo zcela jinak, ba namnoze zcela naopak, nežli jsem si myslil. Všecko pojilo se k sobě moudře, promyšleně, důkladně, jak jsem nikdy neviděl v soustavě učení protestantského. Učení protestantské mi nyní připadalo jako nesouvislé povídání o čemsi, co dávno bylo slyšeno, ale z čeho právě nejlepší rysy pravdy přišly v zapomenutí. Poznal jsem, že učitelé, pastoři, theologové, kteří mne učili, sami o katolicismu nic nevěděli, a přece se neostýchali jej co nejpotupněji posuzovati a často pouhým sarkasmem odbývati. Můj cit vědeckou prací vytříbený se bouřil. Mohli vyhledávati a kárati zlořády, mohli bičovati sarkasmem křivé výklady víry, kterých tu a tam lze se doslechnouti také s katolických kazatelen, mohli odsuzovati pověry prostého, nevzdělaného lidu, ale neměli práva, aby církev samu a její učení líčili tolik převráceně, a tuto karikaturu vydávali za pravý obraz katolicismu. To byla lež, to byla potupa, snad nikoli úmyslná, přece však založená na dřívějších zlomyslných lžích a potupách, anebo alespoň hrozná chyba, protože tito učitelé měli se přesvědčiti z pramenů, zdali mluví aspoň o hlavních věcech pravdu. Poznal jsem, že učení o nejsvětější Trojici, o věčnosti, o vzkříšení právě dle katolických dogmat má nej-

krásnější smysl, že proti úctě vzdávané Panně Marii a svatým, proti úctě obrazův a ostatků svatých, jak ji určují církevní předpisy katolické, není platných námitek, ba že ji docela třeba schvalovati. Nyní jsem obrátil svou loďku, aby plula ku pravdě a brzy dostala se v její mocný a čistý proud

Ale na přestup do katolické církve jsem přece ještě nemyslil. Chtěl jsem jenom poznati pravdu o církvi katolické, porozuměti jejímu učení, a sice jednak z pouhého zájmu vědeckého, jednak proto, aby mi pomáhala při díle, kterým jsem chtěl zmírniti protivy mezi křesťanskými konfessemi a spojiti všecky lidi positivně křesťansky smýšlející. Zamýšlel jsem totiž usilovati o to, aby různé soustavy křesťanské víry, pokud měly za základ apoštolské vyznání víry, po lepším srozumění a ocenění jednotlivých svých článků se sblížily, aby věřící křesťané všech těch konfessí se spojili ku společné obraně proti nevěře, a měl jsem za jisto, že tímto spojením obrana se usnadní. Kterak bylo by lze v tomto úsilí zdárně postupovati, byl bych nejraději se radil s osobami rozhodujícími v katolickém světě. Byl jsem si plně vědom, že protestantská církev nemůže jako celek pustiti se do žádného takového jednání, protože nemá ústředního nejvyššího úřadu učitelského, ale že by mohly nanejvýše jednati o takovém spojení jednotlivé protestantské obce. Tedy tyto jednotlivé obce, nebo jednotlivé náboženské organisace či sekty již stávající, nebo k tomu cíli se tvořící mohly dle mého mínění blíže a přátelsky přistoupiti k mohutnému celku církve katolické, pokud měly za základ apoštolské vyznání víry a uznávaly křest za nutný vstup do církve křesťanské. Jestliže svátostí křtu spojeni jsou všickni pokřtění v jednotu křesťanskou, proč by nemohlo toto spojení se upevniti také v jiných ohledech, proč by nemohly se zmírniti a časem i odkliditi překážky, jež brání přátelskému, bratrskému sjednocení, proč by na př. nemohli křesťané jedné konfesse poslouchati kázaní konfesse druhé, nebo si vzájemně pomáhati při náboženském vyučování a duchovní správě? Nebude-li mezi konfessemi tolik přehrad, docílí se toho, aby snáze se dorozuměly a vzájemnost jejich nebude narážeti na takové množství kamenův úrazu. Spojené křesťanské obce měly by v tomto svém spojenství pevnou oporu proti liberalismu a modernismu, čímž by vzájemně zase získaly katolické obce

posilu. K tomu je především třeba, aby protestanté poznali místo karrikatury pravý obraz církve katolické.

Abych tedy sám seznámil se lépe s katolickou společností, navštívil jsem brzy potom své katolické příbuzné a u nich setkal jsem se i s katolickými kněžími. Byli ke mně všickni velmi laskavi a plni ochoty, ale ku svému překvapení jsem shledal, že o náboženských věcech se mnou hovoří neradi, ač jsem se netajil svou náklonností k církvi katolické. Nikterak se nepokoušeli pobízeti mne k přestupu, na který jsem ostatně ani sám nemyslil, a také nikterak nejevili souhlasu s mými myšlenkami.

Tato zdrželivost mne rozladila. Cítil jsem, jakoby mně nedůvěřovali. Skoro mi připadalo na mysl, že se nesmím vnucovati a že se vzdám svých plánův. Ale hned jsem si řekl, že nesmím za těchto několik lidí, kteří snad mají svou zdrželivost za odůvodněnou, odpovědnou činiti celou církev, a že nebylo by dobře, abych při prvé, dosti malé překážce ustával od další práce. Zatím však myšlenka na přestup vystupovala mi v duchu vždy zřetelněji.

Proč mi tato myšlenka tak dlouho zůstávala ve hlubinách duše skryta? Církev protestantská se svým učením dávno mne neuspokojovala, základním článkům křesťanským jsem věřil, uznával jsem v zásadě primát papežský, schvaloval jsem úplně úctu svatých a jejich ostatků, proti sedmeru svátostí, ani proti soukromé zpovědi, ani proti učení o dobrých skutcích, jak je vyznává katolická církev, nemohl jsem nic podstatného namítati, nemohl jsem odpírati souhlasu mnohým jiným článkům katolické víry, nemohl jsem již věřiti, že církev katolická brání svobodě vědeckého zkoumání, jakmile jsem seznal, že učení katolické církve je pravdivo. Co mne tedy ještě zdržovalo, že jsem se nepřiznával veřejným přestupem za katolíka, nebo aspoň, že jsem se vážně nechystal k tomuto kroku? Odpověď je, že jsem nevěřil v přepodstatnění v Nejsvětější Svátosti, lépe řečeno, že jsem o tomto článku víry měl představy, kterým jsem nedával víry. Dobře jsem cítil, že to je překážka vážná, která mne vzdaluje od katolické církve, a proto jsem stále jen obíral se myšlenkou, kterak hájiti aspoň těch pravd, jež jsou křesťanským konfessím společny.

Ale tentokráte již jsem si nedůvěřoval, že vím správně, čemu učí katolická církev, pokud mám o tom zprávy jenom z pramenů protestantských.

Zvláště jedna okolnost mi bránila míti za pravdu učení katolické o proměně v Nejsvětější Svátosti, okolnost, na kterou katolíci dle mé domněnky nebrali zřetele. Patrno, že jsem neznal, kolik péče a píle církev vynakládala téměř po 1900 let, aby každou otázku víry probrala až do základův. Myslil jsem na tuto okolnost: když Pán Ježíš byl u poslední večeře a prvně způsobil onu zázračnou proměnu, tehdy byl sám ještě živoucí osobou. Kterak mohl tedy učedníkům podávati za pokrm své tělo ještě neobětované, za nápoj svou krev ještě neprolitou? Četl jsem tuto námitku v knize Bernarda Weisze o životě Kristově a měl jsem za jistou pravdu, že je to námitka pádná. Kdysi byl jsem na procházce s mladistvou neteří a tonem zkoušejícího učitele jsem se jí na to vyptával. Odpověděla mi tolik vhodně, že jsem ihned poznal, kterak ani na tuto okolnost nebylo zapomenuto, kterak i tato věc byla bedlivě uvažována. Viděl jsem, že katolická církev nebojí se ani takových otázek, jež dle lidského rozumu nelze zodpovídati bez protimluv a logických nemožností.

Když jsem cestoval přes Vídeň, navštívil jsem professora Reinholda, předního katolického apologetu, stále se zanášeje myšlenkou, že třeba jednati o idei sblížení křesťanských vyznání, a chtěje se ho zeptati na některé věci z katolického učení, které mi nebyly posud jasny. Přijal mne velmi přátelsky, ale také on choval se k mému překvapení velmi zdrženlivě, když jsem v hovoru zacházel do oboru náboženského. Ani zmínky neučinil o svých myšlenkách v tomto směru, ani slovem nepovzbuzoval mne k přestupu. Nevěděl jsem, co si o tom mysliti a opět mi přicházelo na mysl, abych celé té věci zanechal. Ale nyní již sám jsem si řekl, že ani Reinholdovi, ani katolické církvi nejde o mne, ale mně jde o to, abych poznal pravdu. Ostatně proč by Reinhold měl pomáhati, když mohu sám již nalézti pravou cestu? Tušil jsem, že právě tato zdrželivost je důkazem, jak jsou si katolíci uvědomělí jisti a jak důvěřují, že pravda posléze zvítězí.

Po svém návratu jal jsem se studovati spisy katolické, mezi jinými velké dějiny církevních sněmů od biskupa Hefele, čímž opět o hodný kus jsem pokročil, ale stále ještě nedostal jsem se přes kámen úrazu, učení o Nejsvětější Svátosti. K tomuto kroku, který určitě dříve nebo později byl nezbytným, dospěl jsem, když jsem probíral Moehlerovu symboliku, kterou mi doporučila jedna z katolických příbuzných. Když jsem této příbuzné na onen dopis psal odpověď a poněkud zřetelněji dal na jevo, že chci státi se katolíkem, přestala mi najednou dopisovati. Šel jsem tedy svou cestou úplně sám a nikomu již se nezmiňoval, co zamýšlím.

Moehlerova symbolika mi pomohla rozptýliti poslední pochybnosti a sice tak úplně, jak bych byl se nikdy nenadál.

Dosud jsem si myslil, že s celým tím učením o Nejsvětější Svátosti spřátelím se tímto způsobem: přijmu je za pravdu pro důvody, kterých nemohu zamítnouti ani pochopiti, a to učiním z lásky k církvi, která toto učení hlásá. Představoval jsem si tuto věc asi tak, jako tomu bývá při smlouvách, kde o některé věci sporné, které rozřešiti na ten čas nelze, obě strany se dohodnou zatím tak, že si každá strana vyhradí právo volného výkladu. Také já jsem si chtěl o tomto bodě učení katolického ponechati volnost vlastního výkladu. Chtěl jsem tedy učení toto přijati jen jako z poslušenství k církvi, které jsem plně ve všem ostatním věřil, a přihlásiti se veřejně za katolíka, ač v tomto bodě ještě mi nevzešlo světlo takové, aby můj souhlas byl úplným. Ale když jsem přečetl onu knihu, nebylo o takových kompromissech v mé mysli ani potuchy. Seznal jsem, že toto učení svou vznešeností a hloubkou je středem katolické víry, a že jen třeba seznati pravý smysl a výklad jeho. Viděl jsem nyní, že zde je jádro, zde duše katolické víry, jádro a duše křesťanství. Poznal jsem smysl a uvěřil v tajuplný zázrak Eucharistie. To není učení, jako snad kterékoli jiné, jež bychom směli přijímati za pravdu jen z poslušnosti a s výhradami. Kdo popíral nebo nepřijímal by ho srdcem upřímným, je vlastně protestantem, ale kdo upřímně mu uvěřil, nesmí beze hříchu vzdalovati se od katolické církve. Já jsem uvěřil, byl jsem v duši své katolíkem, ale uznával jsem, že třeba ještě o mnohých věcech se poučiti, abych poznal div a důsledky toho divu Nejsvětější Svátosti ještě jasněji.

Mezitím jsem obdržel několik katolických učebnic. Vzal jsem do ruky katechismus a probíral jsem článek za článkem, abych seznal, zdali ještě naleznu nějakých obtíží. Všecko se mi nad míru líbilo, ale jedna věta mne obzvláště vzrušila. Zní: »*Bludařem vlastní vinou je — a tedy zbavuje se nároku na věčnou blaženost, kdo sice zná katolickou církev, jest přesvědčen, že je pravá, přece však se k ní nehlásí*«. Bylo mi uznati, že tato věta vyslovuje zřejmou pravdu, jež vyplývá zcela důsledně z katolické víry. Církev nemohla by o sobě věřiti a hlásati, že je pravou církví Kristovou, kdyby neučila tomuto článku. Pán nemohl míti úmysl, aby založil církev, ku které by mohli lidé po vůli se hlásiti, nebo jí se vzdalovati. Všickni věřící mají v církvi se sjednotiti, každý věřící má hlásiti se k ní veřejně, nechce-li těžce hřešiti. Věřil jsem v katolickou církev, uznával jsem tedy také tento článek za pravdu.

Co z toho následovalo? Nesměl jsem váhati, abych se připojil k církvi a jí se podrobil. Měl jsem pevnou vůli, měl jsem vůli odhodlanou, byl jsem co do poměrů zevnějších neodvislým, nebylo tedy důvodu, kterým bych mohl další odklady omlouvati. Po některých ještě rozpacích, ale ku podivu nepatrných při kroku tolik důležitém a významném, odebral jsem se k farnímu úřadu našeho katolického kostela, abych oznámil svůj úmysl a vyptal se, co dále činiti. Tímto krokem podrobil jsem se církvi a chtěl jsem učiniti vše, čeho bude třeba k mému veřejnému přestupu.

Ale ani zde mne nepovzbuzovali, abych chvátal v před, také zde spíše mírnili moji horlivost, ba skoro ji ochlazovali. Uložili mi, abych ještě jednou a to pečlivě promyslil a prozkoumal, co jsem již co možno důkladně promyslil i prozkoumal. K tomu doporučili mi knihy katolicko-apologetické, ze kterých jsem skutečně ještě důkladněji poznal katolickou víru a vyhledal si ještě lepších zbraní, abych mohl tuto svou víru hájiti proti odpůrcům. Pročítal jsem tyto knihy velmi kriticky, ale stále více jsem nabýval přesvědčení, že právě v katolické církvi jsem nalezl pravý poklad pravdy — a stále jsem se cvičil v upřímnější pokoře. Do té doby žil ve mně protestantský duch, který mne sváděl, abych posuzoval katolickou církev se svého vlastního hlediska, jak jsem za to měl, jako samostatný a nestranný soudce, abych si o její pravdě či bludu tvořil neomylný úsudek, ač jsem byl ochoten uznati pravdu, které učí. Ale nyní jsem začal poznávati, že měl jsem postupovati jinak. Církev má právo souditi o mé víře a já mám se jí podrobiti, protože ona je neskonale moudřejší, než-li já. Tuto pravdu jsem viděl nyní stále a stále se potvrzovati, kdykoli jsem měl chuť hráti si na kritika. Pokaždé v takovém případě jsem seznal, že jsem věci správně nerozuměl, a že to, co se mi nelíbilo, byla vlastně hluboká pravda. Těmito zkušenostmi jsem posléze dospěl pravého stanoviska katolického: věřil jsem a priori, čemu církev učí, a pak hleděl jsem, abych její učení vystihl a sobě osvojil poklad moudrosti v tom učení skrytý. O jednotlivých článcích učení protestantského jsem soudíval vždy po svém mínění samostatně, jako bych byl soudcem nad nimi, a nepociťoval jsem, že bych byl jednal nesprávně. Proč bych byl toho nečinil, když tak jednali v různých protestantských konfessích všickni, když v každém směru theologickém a v každé takové škole každý za své právo měl, víru posuzovati? Ale nyní, před moudrostí katolické církve vznešenou nad všecka jiná vyznání, a stále stejnou, jak ji hlásá i prostý kněz, klesl jsem nyní na kolena. Proti její 1900leté zkušenosti čím je moje ubohá, jednodenní věda?

Po několika rozmluvách přípravných, které jsem měl se svým duchovním rádcem, knězem to zbožným a theologicky důkladně vzdělaným, začalo mé pravidelné vyučování katolickému náboženství, kteréž potrvalo od prosince do jara, ježto bylo přerušováno mezerami dosti značnými. Bylo mi nyní třeba veliké trpělivosti. Moji protestantští příbuzní mne od toho zrazovali, jak měli za svou povinnost, ale marně. Ztrácel jsem podobnými rozmluvami mnoho času a nemile mne rušily. Byl jsem v nebezpečí, že zle se nepohodnu s některými lidmi. Kterak jsem děkoval Pánu Bohu, když jsme konečně určili den mé konverse a když jsem příbuzným podal o tom zprávu, žádaje za jejich přímluvné modlitby! Odpověděli tak radostně, že jsem ihned poznal, kterak jejich dřívější zdrželivost neplynula ze lhostejnosti, ale měla příčiny jiné. Neměli totiž důvěry, že bych opravdu mínil státi se katolíkem, a proto se obávali mne blíže o víře poučovati, abych snad poznávaje pravdu a přece za ní nejda, neupadl do hříchu. Chápal jsem, že tak jednali z lásky,

ke mně, ale neschvaloval jsem toho. Proto jsem jim dopisem odpověděl, že máme pomáhati každému, kdo pomoci potřebuje a žádá a to bez ohledu, co vzejde mu dobrého z naší pomoci. Měl jsem pravdu? Nechci tak tvrditi, aspoň nikoli pro každý případ a bez výhrady. Žádal jsem snad v tomto případě vůbec opravdu za pomoc? A nepomáhali mi vůbec? Jeť i jiný způsob pomoci, kde netřeba se báti, že výsledek zklame, a je jím přímluvná modlitba. Vím, že ji za mne konali hojně a rádi.

Překvapilo mne, jaké změny nastaly v mé duši po přestupu a po prvém svatém přijímání. Domníval jsem se až do té chvíle, že přestup je pouhou poslední formalitou, kterou přijímám práva a povinnosti katolického křesťana. O svatém přijímání jsem měl za to, že až na dogmatické rozdíly je zcela podobno protestantské večeři Páně. Čekal jsem, že blahý jeho účinek bude takový, s jakou vroucností duše se ho súčastním, či spíše, že svatým přijímáním moje zbožnost se posilní a bude pomáhati ke vzrůstu pravého života duševního. Ale v pravdě dopadlo vše jinak, nežli jsem čekal. Že třeba dobré vůle, upřímné víry a pravé zbožnosti, toť jsem věděl. Ale proti té trošce víry, pobožnosti a dobré vůle jaký nevyslovitelný výsledek! Cítil jsem, kterak z dvou úkonů, zvláště ze svatého přijímání, rozproudila se v mé duši tajemná síla která způsobila ve mně pravý převrat a vyzdvihla mne k výšinám blaha, jakého jsem dosud nepoznal, ba ani netušil.

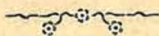
Nyní teprve jsem pochopil, odkud ona moc katolické církve nad lidmi každé třídy, každého stavu a stupně vzdělání. Má dar, který rozdává, dar, jakému se nevyrovná nic na světě, dar, jehož ceny neurčuje stupeň, na jakém ho kdo chápe, ani nálada, ani obraznost přijímajících, dar, který může prospěti každému věřícímu, dar tělesně-duchovní, který posvěcuje tělo, an plní duši světlem nebeským. Nyní jsem viděl konečně míjeti onen nedostatek, který jsem pociťoval v církvi protestantské, plné samých rozumových úvah a reflexí. Kristus Pán skutečně postaral se plnou měrou o všecko, čeho potřebují duše v jakýchkoli životních poměrech. Sám se jim uchystal za pokrm a dal přijímajícím záruku víry a jistotu pravdy křesťanské tímto štěstím, jež naplňuje duši.

Jaký to pro mne zisk! Také dříve jsem zažil blahých dob duševního štěstí, když jsem přijal za pravdu základní články víry pevným přesvědčením. Ale toto štěstí mi brzy kalila různá zklamání, zvláště pak ona myšlenka, že většina lidí nemůže se dopracovati tohoto blaha, protože cesta k němu vede dlouhým přemýšlením a hloubáním. Zde tomu zcela jinak. I nejprostší člověk má cestu k tomu blahu volnou, a třeba i ku blahu vyššímu, nežli poskytuje pouhé hloubání, třeba i vedlo ku zdárným výsledkům, a toto blaho otevírá cestu ku každému pokladu, který poskytuje víra spojená s přesvědčením. Zde nebylo samých úvah a rozumování, zde se podává pravda skutečná, kterou srdce chápe. Teprve nyní, po prvém svatém přijímání, byl jsem katolíkem úplným. Bylo mi svěřeno nejhlubší tajemství.

Ohlížím se na tu dlouhou cestu, kterou jsem prošel, na dlouhou řadu změn svého nitra, abych si povšiml blíže ještě jedné okolnosti. Nezakusil jsem oněch trapných bojů vnitřních, o jakých mluvívá se vždy téměř při podobných dějích. Šel jsem stále v před, někdy rychleji, jindy pomaleji. Šel jsem za pravdou, a poněvadž jsem poznal, že Kristus je pravda, tedy za Kristem. Hleděl jsem dojíti k Němu co nejblíže — a došel jsem spojení těsného s Ním ve Svátosti oltářní. Nebral jsem ohledu na hranice jednotlivých konfesních organisací. Šel jsem beze všech rozpaků přes ty hranice, jakmile jsem viděl, že vede moje cesta přes ně, a došel cíle v organisaci původu nadzemského, které jsem se úplně oddal. Ani svědomí mi nevyčítalo, že jsem nedodržel slibu konfirmačního, kterým jsem se kdysi zavázal církvi evangelické, protože právě v učení této církve je článek, že pozbývá závazné moci slib, který se protiví osobní víře, tomuto nejvniternějšímu přesvědčení člověka. Vždyť bez tohoto článku by ani sami protestanté nemohli ospravedlňovati Lutherovo jednání. Mimo to je pravda nepochybná, že církev má existenční právo jen jakožto cesta ku Kristu Pánu. Kdo se přesvědčil, že jeho církev jej vzdaluje od Krista Pána, jako jsem se já přesvědčil, má se od ní odvrátiti. Byl jsem jist, že neodvratně budu zbaven Krista, že jistě přijdu o věčnou spásu, nevstoupím-li do církve katolické, jež je pravá cesta ku Kristu a spáse — a proto jsem byl nucen do ní vstoupiti. Nebylo pro mne jiné cesty. Kdybych byl před 20

nebo 30 lety poznal katolickou víru tak, jako nyní, byl bych již tehdy do církve katolické vstoupil a byl bych si ušetřil těch namáhavých duševních postupů a přechodů, které mne nyní přivedly k tomuto pro mne nezbytnému kroku.

Nebudu se rozepisovati, co jsem zkusil v době svého přestupu. Jenom podotýkám, že mi tento krok daleko více ve zlé vykládali mnozí a mnozí, nežli kdybych se byl stal protestantem liberálním, či volným myslitelem, nebo docela nevěrcem. Poznal jsem, že *svět strpí vše, jenom pravdy strpěti nechce. Zde přestává všecka snášelivost.* Tím radostněji pozdravil jsem sám pravdu, která vždy má na sobě ten znak neomylný, že svět jí nepřeje.

II.

Základní skála katolické církve

Divili se mnozí, že právě článek víry o papežské neomylnosti přiblížil mne katolické církvi, týž článek, který od ní tolik lidí odvrátil. Žádný článek víry nenarazil na tolik odporu a nedocházel tolikerého posměchu, jako tento. Říkali: Smrtelný člověk chce si přičítati neomylný úsudek o něčem vůbec, třeba to byly právě jen církevní záležitosti? Člověk nám rovný chce býti nade všemi zákony správného myšlení, chce svým slovem mocným zvraceti dokázané pravdy, chce lidem nad něho duševně vynikajícím vnucovati své náhledy jako nezvratnou pravdu? Jak je možno, že takové pošetilosti věří miliony lidí? Ale nikoli, tak si dodávali útěchy, vždyť oni tomu nevěří. Jen se podrobili pro zevnějšek, aby nezpůsobili rozkolu v církvi. Aspoň vzdělaní katolíci jistě tak učinili. Jenom ti nevzdělaní dali se polapiti římskému knězi a teď jsou mu slepě poddáni. Kterak tedy se stalo, že právě mne toto učení tolik zaujalo, že právě já jsem se tímto článkem víry dal také zlákati na cestu, která mne znenáhla dovedla v poddanství papežovo?

Záhadu tuto rozřeším, ukáži-li, jaké místo má papežství v církvi a jaký význam má dogma o neomylnosti papežské. Uvidíme, že tento článek při správném výkladě smyslu jeho je zcela zdravým a důsledným učením, jehož původcem je sám Ježíš Kristus.

Dvanáct apoštolů zvolil si Pán, aby založili církev, ale nikdy nedal se pohnouti, aby je rozřadil dle důstojenství, ačkoli častěji někteří z nich projevovali touhu býti předními v Jeho království. Teprve na věčnosti měli obdržeti místa dle své vnitřní hodnoty, ale určiti jim ta místa ponechal si Otec nebeský. Přece však měl Petr již na zemi mezi nimi přední místo. Jemu totiž slíbil Pán zvláštní, ne-

popíratelné popřednictví, a toho slibu nelze vyvrátiti ani sebe umělejším výkladem evangelií. Veškera učenost protestantská aspoň té pravdy nevyvrátila, jakkoli mnoho jí na tom záleželo. Místa sv. evangelií, která o těchto věcech jednají, nedají se popírati.

Petr stojí pokaždé v popředí, když vystupuje se druhy svými, mluví za ostatní, rozhoduje o důležitých otázkách jako jejich vůdce. Byl jedním z prvých učedníků Páně. Vyznával u Cesareje Filipovy: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. Prvý vyznává víru v zázrak eucharistický, když Pán sliboval, že dá Tělo své za pokrm a krev svou za nápoj. Ukazuje Pánu svou vroucí lásku, když Mu spěchá v ústrety po vlnách jezera, i když Ho chce hájiti mečem proti žoldnéřům. Také tehdy, kdy zapřel Pána, přivedla ho do zlé příležitosti jen láska k Pánu. Chtěl mu býti na blízku, ale bál se potom k Němu se znáti. Po vzkříšení Páně prvý vstoupil do Jeho hrobu ze všech apoštolův. Jan byl u hrobu dříve, ale sám do něho nevstupoval, pokud nepřišel Petr.

Kristus Pán pak zaručil mu toto popřednictví; třeba by bylo i pravdou, že mu přímo nesvěřil plné moci popřednické místo sebe, je jisto, že mu je určitě přislíbil.

Hned tehdy, kdy jej přijímal mezi své učedníky, dal mu jméno Kefas, Petr, skála, aby naznačil, že v něm shledává potřebných vlastností, aby byl základní skálou budovy, kterou vystavěti hodlá. Když Kristus Pán sliboval učedníkům místa v domě Otcově, tehdy pravil, že modlil se zvláště za Petra, aby nezhynula jeho víra, a »ty« — pravil — »až se obrátíš«, — tímto slovem naznačil Pán budoucí Petrův hřích, že Ho třikráte zapře — »potvrzuj bratří svých!« To znamená: upevňuj víru jejich, tak jako já jsem svou modlitbou upevnil víru tvoji. Když Petr domlouval Pánu, jenž předpovídal své muky a smrt, a tou domluvou projevoval, že předpovědi této nevěří, považoval Pán tuto domluvu za těžké, přímo satanské pokušení, protože ji pronášel právě učedník, kterému dával přednost. Ono veliké proroctví, ze kterého původ odvozuje popřednictví Říma, máme poznamenáno v evangeliu sv. Matouše, nikoli v evangeliu sv. Marka, které bylo sepsáno jako pod záštitou Petrovou.

Petr prohlásil u Cesareje Filipovy základní článek církve křesťanské: »Ty jsi Kristus, Syn Boha živého«. Tu prohlásil

Kristus: »*Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášů, neboť nezjevilo ti toho tělo a krev, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích.*« Kristus Pán tedy stvrzuje tento článek víry jako bezprostředně od samého Boha Petrovi zjevený, a hned z toho činí další důsledek. Koho uznal nebeský Otec hodným takového zjevení, tomu náleží význačné místo a zvláštní moc. Proto dí Pán: »A já pravím tobě: Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. Tobě dám klíče království nebeského, a cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Petra tedy, jehož obdařil Bůh Otec milostí nejvyššího zjevení, ustanovil Pán, aby byl strážcem tohoto zjevení, hajitelem víry na tom zjevení spočívající, základní skálou církve, které by se mohli zadržeti všickni kolísající a bloudící. Jemu dal slib, že církev nezahyne, ale potrvá věčně. Jemu dal klíče, jemu vládu svěřil v království nebeském, totiž v říši Boží na zemi, kde vše měřiti se bude měřítkem nebeské pravdy. Jemu dal moc svazovati a rozvazovati, totiž moc soudní. Jistě slib ohromný, který hluboko utkvěl v duši učedníkově, poněvadž byl přesvědčen, že mluví sám Syn Boží a že mluví pravdu nepodmíněnou, určitou, slovo veliké, které mu nikdy nevymizelo z paměti.

Připomeňme ještě, že po svém vzkříšení Pán jej povolal za nejvyššího pastýře. Jemu z apoštolů zjevil se Pán nejdříve a sami protestantští theologové řádu neposledního mají za to, že snad již při tomto zjevení po třikráte se ho tázal, zdali jej miluje, a že hned tehdy mu velel: »Pasiž beránky mé, pasiž ovečky mé!« Dle tohoto výkladu bylo by prvním skutkem vzkříšeného Spasitele, kterým zjevil svou slávu prvnímu z apoštolů, že dal své církvi nejvyšší viditelnou hlavu. Budiž tomu jakkoli, ať se tak stalo hned po vzkříšení Páně, nebo až později, jisto je, že sám ***Kristus Pán určil Petra za neobmezeného vůdce křesťanstva.***

Nelze nikterak vykládati tyto sliby a rozkazy tak, jakoby Kristus Pán byl jimi dal svému apoštolu jen jisté nároky na vůdčí moc, které měli teprve apoštolové ostatní uznati. Toť bylo by mohlo vésti k nedorozumění, neboť apoštolé byli by si mohli o nárocích Petrových tvořiti různé výklady a představy. Nic horšího si nelze představiti pro

církev křesťanskou, tehdy teprve jako ze semene horčičného vyrůstající a dosud malou, nežli různice mezi apoštoly, ve kterých by jeden domáhal se vůdčí moci a druzí nechtěli by jí uznati. Náboženství lásky smělo ploditi jen svornost a lásku. Proto bylo třeba, by apoštolé byli si jednak rovni a snažili se sloužiti bratřím a církvi, třeba že jeden působil vydatněji, jiný méně vydatně, jednak aby Petr mohl plně skutkem prováděti, co mu Kristus Pán uložil. Jakou asi horlivostí planul, nikoli aby si vynutil uznání svého práva, ale aby plnil své povinnosti, aby prací a utrpením dával všem dobrý příklad. Slova Páně byla mu pokladem, který choval ve svém nitru, byla mu zdrojem, ze kterého čerpal stále nových sil. Slova ta byla semenem, které mu Kristus Pán zasel v srdce, a ze kterého měl vzrůsti mohutný strom, až ho bude církvi křesťanské třeba. O jak nutno diviti se a klaněti moudrosti a prozřetelnosti Spasitelově, že od počátku měl na mysli, kterak zvoliti, ba vytvořiti základní skálu, na níž chtěl vybudovati církev, skálu takovou, která by měla dosti síly, aby udržela budoucí světové království Boží. Církev byla by mohla se vytvořiti ba i dosti dlouho trvati také bez takové základní skály, ale konečně byla by podlehla osudu všech zemských útvarů, byla by znenáhla se rozpadávala a posléze zanikla. Tak, jak ji Spasitel na skále založil, stojí stále pevně, jsouc jakožto dílo Boží zbudována pro věčnost.

Petr ani v nejmenším nezklamal svého Pána. Nedomáhal se svého prvenství a proto mu ho apoštolé tím ochotněji dopřávali dobrovolně. Miloval je upřímně jako bratry, svítil jim světlem dobrého příkladu ku blahu církve, upravoval první základní kameny k její stavbě. Skutky apoštolské, ač je sepsal přítel Pavlův, plny jsou zpráv o skutcích Petrových. Petr byl s apoštoly za jedno, a tak tvořil s nimi pevnou tvrz víry, byl s nimi jako pastýři věrnými prvním pastýřem všeho křesťanského stáda, správcem pozemského království Božího. Bylo by bojem proti větrným mlýnům, kdyby kdo chtěl dokazovati, že Petr neměl primátu v církvi a nepřipisoval si ho v tom rozsahu, jak jej odvozují od něho jeho nástupcové. Ovšem, že si ho v tom rozsahu nepřipisoval a nepoužíval, prostě proto, že toho nebylo za jeho doby třeba. Vždyť v církvi byla jednota víry, křesťanská obec prvotní

a obce nové vzrůstaly a žily v duchu Kristově. Kde se mysli různily, třeba na př. v důležité otázce o křesťanech obrácených z pohanství, docílilo se jednoty schůzemi a rozmluvami osobními. Bylo všude třeba, aby Petr působil vydatně, ale nebylo nikde třeba, aby zakročil přísně. Měl tedy málo příležitosti a popudů, aby vystupoval v popředí jako neomezená vrchní hlava církve, ale proto nepozbyl platnosti úřad, který mu svěřil sám Pán. Kdykoli by bratří ochabovali, měl je povzbuzovati, byla-li by víra v nebezpečí, měl ji hájiti, jestliže ovečky bloudily, měl je vésti zpět na dobrou pastvu. On byl za všecky odpovědným a byl si toho vědom. Při tom však nebylo třeba, by sám hledal správné odpovědi, když se naskytly nové otázky. Když jednalo se o křesťany z pohanství obrácené, dal se od Pavla přesvědčiti, že jeho první mínění nebylo úplně správným. Ale jakmile tato otázka byla rozřešena, Petr měl na starosti, aby se jednalo v církvi dle toho rozhodnutí.

Apoštolé měli svůj úřad v plném rozsahu, neomezený hranicemi určitých území a obcí jen pro své osoby. Abychom to řekli moderně: byli ústavodárným sněmem křesťanské duchovní říše. Měli zaříditi církev. Po jejich smrti přestal jejich úřad, pokud se vztahoval na celou církev, bez omezení hranicemi obcí či uzemí. Pravomoc jejich přešla v jednotlivých obcích a územích na muže, kterým oni svěřili správu různých těch obcí, a sice přešla na ně tím způsobem, že jim ji slavnostně odevzdali vzkládáním rukou. Petr sám zařídil svůj stolec v Římě, v samém středu pohanské říše světové. Zvláštní povinnosti a práva, vznešené sliby, které mu byl dal Pán, přešly na řádné dědice jeho význačného, v popředí stojícího místa. Ježíšova slova byla by zůstala bez ceny, kdyby byla platila jen osobně Petrovi, kterému bylo dáno tak málo příležitostí, aby je v celém rozsahu byl splnil. Nezáleželo právně na tom, zda-li ostatní obce křesťanské primát římský uznávaly či neuznávaly. V římském biskupství žil tento primát ve stálé paměti, a to právně stačilo. Římští biskupové vedli si skutečně jako náměstkové Kristovi, zodpovědní za to, aby se zachovala jednota víry a církve po všem oboru země. Je zcela pochopitelno, že ve sporech o víru jednotlivé strany se rozpomínaly na ono místo, které se honosilo dědictvím slibů

Kristových, a tudíž bylo povoláno na nejvyšší rozhodčí úřad. Zde hledala i nalezala víra bezpečný přístav za každé bouře. Kdykoli Řím rozhodl a to správně rozhodl, pokaždé vzrostla vážnost jeho, upevnila se v křesťanstvu a nový stavební kámen přibyl na stavbě primátu papežova. Símě, které zasel Pán, vzrůstalo. Jeho sliby se plnily, protože křesťané věřili v Jeho slovo, protože nastávaly doby, kdy bylo třeba, aby se plnily, a protože biskupům římským dostávalo se zvláštní měrou Ducha svatého. Kterak jinak dalo by se vysvětliti, proč právě tito biskupové vždy nalezli pravou cestu, když všude bujelo tolik bludů, proč rozluštili vždy správně pochybnosti o článcích víry, proč byli zárukou, že stále trvá táž církev, kterou založil Kristus Pán.

Již na církevním sněmu v Niceji, prvním to sněmu obecném, předsedali legáti papežovi a posléze teprve Řím svou vahou rozhodl arianské spory na prospěch pravé víry. Řím zůstal i nadále za sporů kristologických bodem krystalisačním, ku kterému se družili všickni vyznavači víry apoštolské, přivádějíce za sebou nové zástupy, až byla moc nepřátel zlomena. Šlo to zvolna, protože Řím nemohl dobývati moci jinak, nežli silou duchovní autority, kdežto nepřátelé víry pravé mívali po boku celou moc císařskou, jež se byla také přihlásila ku křesťanství. Štěstím bylo pro papežství také, že císařové zvolili si za své sídlo Byzanc. Papežové mohli následkem toho snáze uhájiti svou neodvislost, kdežto druzí patriarchové, hlavně cařihradský, nátlakem státní moci byli o ni připravováni a i na bludné cesty přiváděni.

Na postavení Petrovo a jeho nástupců hned z prvých století křesťanských naučil jsem se takto hleděti ze knih dějepisných. I kdyby snad v pravdě tomu bylo bývalo poněkud jinak, i kdyby novým zkoumáním na jevo vyšly jiné snad zjevy, *jistě přece nikdy nepozbudou platnosti tyto pravdy: slib Kristův daný apoštolu Petrovi, posloupnost biskupů římských po Petrovi, stálá tradice o přednictví církve římské a božském jeho původu.* Tyto zjištěné pravdy stačí úplně, aby byly pevným základem všech práv a nároků, které si vůbec přisuzoval papežský stolec až do dneška a které kdy přiváděl ku platnosti. Papežové měli za úkol, aby bránili křesťanskou víru, křesťanský mrav, křesťanskou svobodu proti nepřátelům vnějším i vnitřním, ba i proti moci státní. Měli tedy také právo, aby k tomu volili vhodné prostředky, zvláště pak aby křesťanské obce přiváděli k těsnější jednotě pod svým vůdcovstvím. Na okolnostech a na poměrech zevnějších záleželo, zdali a pokud se potkávala snaha tato se zdarem. Nic na podstatě primátu nemění, že lze papežům vytýkati také chyby a vadné kroky, ba i hrubé přestupky mravní. Církev nikdy neučila, že papež je bez chyby a hříchu. Dostávali se zajisté k tomuto úřadu častěji, zvláště za dob, kdy volby papežské neodbývaly se zcela řádně, mužové takoví, kteří pramálo žili dle ideálu křesťanského. Ale právě za takových dob se ukázalo téměř pokaždé, jak mocnými jsou tradice stolce papežského. Ani tito papežové nemohli se ubrániti ideám úřadu, také oni zastávali se pravého učení o víře a mravech, církev ani za jejich správy neutrpěla škody trvalé. Mimo to třeba uvážiti, že o mnohém takovém papeži bude nutno důkladně opraviti soud dějinný, protože často psali o papežích lidé církvi nepřátelští, anebo plní neznalosti o náboženských otázkách. Proto je zcela na místě, abychom nedůvěřovali takovým zprávám a raději hledali pravdu v původních pramenech. Nemůže posuzovati spravedlivě muže v církvi působící, kdo sám církvi a jejímu životu nerozumí a k tomu snad i nepřátelsky na ni hledí. Takovíto učenci, protože nemohou porozuměti jemným a hlubokým pohnutkám náboženským, kterými církev se řídívala i řídí, rádi místo nich hledají pohnutky sobecké a nemravné, a pak ovšem kreslí osoby církevní nesprávně, zkrouceně. Není ještě zcela dostatečnou ochranou proti falšování dějin, že jsou archivy církevní otevřeny volnému zkoumání, protože záleží nejvíce na tom, aby z archivů těch čerpali mužové nestranní a znalí těch věcí, o kterých mají psáti.

Nechci se pokoušeti, abych blíže vykládal, kterak moc papežská vzrostla ve středověku až k významu a váze světové. Jenom poukazuji k tomu, že jednotlivé církve zemské nutně potřebovaly opory proti mocnářům světským, často velmi bezohledným a bojovným, a této opory mohly hledati a nalézati jenom mimo hranice svých zemí v silném středu, odkud by bylo lze v jednotu shromažďovati všecky duchovně mravní síly křesťanstva k vydatné a všestranné ochraně

víry. Papežství se svými předními bojovníky, řády a řeholemi, bylo touto oporou a tím nadmíru vzrostla jeho moc nejen v oborech církevních, ale i v ohledu světském. Papežství působilo i při některých přehmatech, jichž neupíráme, celkem i tehdy zdárně, ač tomu tak málo i sami dějepisci chtějí rozuměti.

Nelze popírati, že na konci středního věku bylo v církvi mnoho světského, že se zahnízdily v ní zlořády a následkem toho poklesla i mravnost celých národů. Velikou vinu toho všeho neslo schisma na stolci papežském a proto téměř všichni mužové, kteří usilovali o reformu, obraceli se nepřátelsky proti dvoru papežskému. Měli ovšem raději hleděti, aby právě ve srozumění s nejvyšším církevním úřadem odstraňovali různé zlořády, ale oni raději pustili se do ústavního sporu mezi papežem a koncilem, spoutali ruce nejlepším reformním snahám a způsobili rozkol nový. Neměla-li církev jednotná tehdy rozpadnouti se na jednotlivé církve národní, anebo státi se republikou, bylo třeba aby zvítězilo papežství, a papežství zvítězilo. Všemi silami přičinilo se udržeti své dějinné místo a tu vším právem nesmělo ustoupiti před nepřítelem vnějším, ani vnitřním, nesmělo dáti se zatlačiti na místo podružné, jestliže nechtělo samo si podrýti základ. Nejednalo se jen o zlé následky, kterých papežové právem se obávali, ale hlavním bylo, že takový ústup byl by proti samé podstatě papežství — a papežové jej učiniti nemohli. Není možno, aby základní skála církve ustoupila, aby selhalo slovo Kristovo. Snad by se mohlo někdy státi, že by svatý Otec zařídil právní a diecésní poměry tak, jako to bývalo v prvních stoletích, tedy že by sobě samému ponechal zase jen malý okruh činnosti. Ale to by mohl učiniti jen tehdy, kdyby jasně viděl, že církev je v plném bezpečí. Ale aby si dal násilím od svých podřízených, nebo docela od nepřátel ubírati práv církevních, k tomu jistě nedá souhlasu, protože již toto úsilí bylo by důkazem, že v církvi není vše ve stavu zdravém, ale že je zde vážné nebezpečí, proti kterému je třeba zbudovati nové hradby a soustřediti kol hlavy církve ještě těsněji všecky zdravé údy církve. Tak tomu bylo na sněmu Florenckém, jenž pokračoval ve pracech sněmu Basilejského. Kdykoli jednalo se o to, aby moc papežská se oslabila, vidíme vždy, kterak protivníci církve, nevěrci a rozkolníci straní bezpodmínečně protivníkům papežství. Kdyby se bylo tehdy jednalo o pouhý, celkem bezvýznamný spor mezi papežem a koncilem, tuť mohlo těmto lidem zcela býti lhostejno, zvítězí-li sněm anebo papež. Ale protivníci církve vidí často bystřeji, nežli mnohý věrný křesťan, že seslábne-li ústřední moc církevní, seslábne všechna církev a toto seslabení že by mohlo býti počátkem její zkázy.

Co pravil Pán o skále, na které chce vzdělati církev, to nebyla pouhá řečnická figura, ale plná pravda, která se vždy osvědčila. Svět mohl pokaždé poznati s podivením, kterak je pevna ona skála, kdykoli myslil, že papežství může se zachrániti jen povolností. Právě v dobách takových papežství nechtělo ustupovati, ale vydávalo v nebezpečí samu svou existenci, důvěřujíc v Boha, a zároveň i zápasíc všemi silami, které svým postavením a dle poměrů světových mělo po ruce, jen aby zachránilo své zásady.

Takovou hroznou zkouškou byla církevní revoluce 16. století, ve které církev ztratila veliký počet území. Původem revoluce té bylo, že zdravé snahy o reformy církevní spojily se a smísily se s myšlenkami lidí, kteří chtěli pořádek náboženský a politický zcela převrátiti.

V církvi zcela jistě bylo třeba mnohých oprav. Ale mužové, kteří by byli v tom směru mohli působiti zdárně právě jen v církvi, opouštěli základnu církve a podřizovali šlechetné úmysly opravné snahám převratným. Nikdo nemůže právem tvrditi, že církev tehdejší nebyla již schopna, by vlastní silou se reformovala. Ačkoli bylo zlořádů mnoho, soustava učení zůstávala neporušena. Mužové svatí, plní svatého nadšení, mohli na základě učení církevního volati zástupy k pokání, jako bývalo i jindy za doby úpadku, mohli víru v srdcích lidu oživovati a tak úpadku ubrániti. Jednotlivé pokusy v tom směru také se dály. Ale když najednou místo čisté snahy reformní vyskytly se snahy jiné, které usilovaly odstraniti dosavadní články víry a místo nich šířiti libovolné smyšlenky, snahy, které usilovaly pevné pilíře bořiti a místo nich do budovy církve stavěti křehké trámce, tuť bylo nutno, aby rozhodující církevní úřad proti tomu se postavil. Skála církve také v této revoluci zůstala pevnou. Kolem ní shromáždili se věrní, zde udržela se a nové síly nabyla všecka zařízení, proti kterým bouřila ona revoluce. Nyní bylo třeba

nejprve zachovati, co minulost církvi předala, a potom bylo nutno stavbu církve upevniti důkladnými opravami, jež byly příliš dlouho odkládány.

Bezohledným postupem novotářů nastaly doby hrozné, kdy nesmírně trpěla všecka střední Evropa. Násilím splácelo se násilí, jakého nelze omlouvati na obou stranách a jaké dá se vysvětliti jen surovostí a nedostatkem vzdělání tehdejšího lidstva. Církev zachovala si však také i v těchto zmatcích svoji životní sílu. Čeho pozbyla na objemu, nahradilo se vzrůstem vnitřní pevnoty. Vyměřila si své učebné články ještě určitěji. Novotářským snahám, které vnikly až do nejvyšších kruhů církevních, které hrozily vše podrýti a rozkladem všeho řádu revoluci k vítězství pomoci, položila církev určité a pevné meze tridentským vyznáním víry. Papežství uznáno středem a vůdčí mocí v církvi obecněji, nežli kdy před tím. Papežství obdrželo výtečné pomocníky v Tovaryšstvu Ježíšově, jež tvořilo nový pluk obranců víry, schopný obětí nejvyšších.

Co by se bylo asi stalo, kdyby papežství, kdyby církev byla se jala vyjednávati s tehdejšími protivníky? Co jiného, nežli že by křesťanství bylo zvodnatělo, pozbylo síly a jádra, že by bylo stalo se stavbou vetchou, kam by snadno vnikl průvan denních, stále jako vítr měnivých proudů. Snad by bylo na chvíli zmizelo nebezpečí, jež hrozilo stavbu celou zbořiti, ale jistě by totéž nebezpečí zase brzy nastalo, a znovu bylo by třeba obětí a ústupků, až by stálými ústupky z křesťanství zbylo jen tolik, co vidíme v liberálním protestantismu, t. j. pouhá idea bez formy, která by národům byla tolik platna, co pohanství. Právě církvi katolické třeba děkovati za to, co až po dnes ještě pravého náboženského ducha zbylo v církvích protestantských, jež v tomto ohledu v této církvi mají svou oporu. Všecko, čemu učí protestantismus positivní, věřící, pokud jsou to články nejen pro theology ale i pro lid důležité, jest ještě i dnes také učením katolickým. Nechtějí-li obce protestantské, aby úplnému úpadku neodvratně propadly, třeba jim právě opírati se o církev katolickou. Ale při tom hledí všecky ty obce, i ony, kde převládá positivní směr, vyhýbati se všem výkladům, kterými by nevěrci byli nemile dotčeni.

Nechať se nikdo nedomnívá, že lze nalézti nějaké vyrovnávací formulky mezi věrou a nevěrou, že lze sloučiti křesťanství a pohanství v nějaký střední útvar. Jedno vylučuje druhé. *Kdo se vzdálí od církve, toho zmocní se pohanství třeba proti jeho vůli.* Protestantismu, také jeho positivnímu směru, stále je v patách volné myslitelství, ať se tomu jak chce brání. Vždyť oba směry bojují proti církvi Kristově a její hlavě v Římě. Jakmile věřící protestanté chtějí postaviti nějakou rozdělovací stěnu mezi sebe a nevěrce, hned slyší žalobu, že zrazují svobodu a že se kloní ku katolicismu — a tato žaloba obyčejně hned je donutí, aby té snahy zanechali. Nechtějí se vzdáti protestantské zásady volného zkoumání, a přece chtějí míti určité články víry. Je to polovičatost, neurčitost, logický protimluv.

Od století 18., ale hlavně v 19. nastaly velké změny ve vědeckém zkoumání biblickém, které jalo se bráti cestami zcela novými. Naskytly se nové pomůcky, vytryskly nové prameny, které pomáhaly znova zkoušeti původní listiny křesťanství. Protestantští theologové jali se zkoumati — jak sami říkali — beze všech předsudků. Nemínili tím, že se budou varovati, aby určitým výsledkům své práce přikládali větší cenu, nežli výsledkům jiných badatelů, ale chtěli když nikoli odstraniti, tedy hodně do pozadí zatlačiti církev a její tradiční výklady, nejdůležitější to do té doby pramen při biblickém zkoumání. Chtěli podati výklad, kterak původní církev stala se katolickou, římskou, ale nechtěli uznati, že základ k tomu byl dán hned za doby Kristovy a apoštolské. Proto jali se dokazovati, že základní příčinou toho postupu od křesťanství původního k římskému byla panovačnost kněžstva, slovo to, jež ozývalo se často v boji proticírkevním. Jinými slovy: Protestanté jali se tupiti katolické kněžstvo jako panovačné proto, že se odvážilo brániti protestantismu na jeho postupu mezi katolíky a že probouzelo lid katolický k obraně víry, papeže pak vyhlásili za panovačného, že nechtěl za žádnou cenu vzdáti se svých práv jako hlava církve. Tento nepřátelský soud o nynějším kněžstvu katolickém přenesli na doby poapoštolské a tvrdili: kněží hned ve století 2. a 3. usilovali o panství v církvi, papež římský již tehdy chtěl platiti za hlavu církve a proto si upra-

vili původní prosté příběhy a rozkazy evangelia podle své ultramontánské šablony. Nelze prý tedy správně ze článkův a zákonů pozdějších usuzovati o tom, jaké byly původní rozkazy Kristovy nebo apoštolův, nelze tedy ani za původní považovati tato nařízení v onom způsobu, jak je podává bible. Z takových předpokladův a z takových úsudků zcela libovolných vzniklo tedy zkoumání, které nazývají nepředpojatým, ač je vskutku tendenčním, zkoumání, které usiluje přerušiti organické spojení církve apoštolské s nynější církví katolickou, aby mohlo ukázati, že vlastně církve protestantské jsou pokračováním církve apoštolské.

K těmto snahám připojili ještě racionalisté a modernisté svoji ničivou práci, kterou chtěli setříti z učení křesťanského a z dějin spásy všecken ráz nadpřirozený, zázračný, a proto převraceli smysl dějinných zpráv. Vytvořili si a do svých důkazů zcela nenápadně zařadili dogma, že zázraky jsou nemožny, a nyní mohli zdánlivě zcela vědecky podvraceti základy křesťanství. Tuto velice učenou práci ovšem ihned o překot chválily zástupy lidí učených, jak sami se nazývali, nestranných, ale vskutku nevěře oddaných. Myslili ti lidé, že jsou vysoko povzneseni nad dětinskou vírou lidu, ba že jsou volni také od nepohodlných povinností mravních, jakými církev tak ráda poutá své příslušníky.

Církev nebojí se a nemá se co báti pravých vědeckých snah. Je si vědoma svého božského původu, je si jista, že jejím základem je Pravda. Rovněž ví, že její učení a zákony nepocházejí z panovačnosti kněžské, ale že mají původ v rozkazech Kristových a jsou vnuknuty Duchem svatým. Také je si jista, že vždy zachovala si spojení s minulostí co nejpřesněji. Ví, že největší divy dály se při jejím vzniku a od té doby že nepřestaly v ní a skrze ni díti se divy nové. Bludné a nepravé výsledky lidského zkoumání konečně přece ukáží se lží a bludem, výsledky pravé však pravdě neublíží. Může se jimi změniti a opraviti mnohá zpráva dějinná, mnohá dosavadní představa, ale hlavní budova článků víry uznaných a řádně definovaných zůstane bez porušení, ba její krása i důslednost ještě jasněji vynikne.

Ale je možno, aby také prostí věřící měli tuto jistotu? *Nedá se mysliti, že myšlenky modernistů vnikly příliš hluboko do církve a že snad většina věřících dala se oklamati jejich vědeckým nátěrem a uvěřila jim?* Mohlo by snad zase nastati, co bylo za doby církevního rozkolu, že by všude se volalo, aby církev učinila ústupky novým proudům, že by kněžstvo i lid dožadoval se mírnějšího, době prý přiměřeného výkladu dogmat, aby církev mohla obstáti proti útokům vědy. Kterak aspoň církve protestantské byly v tom ohledu vždy slabé a povolné! Zda-li zůstane aspoň církev katolická prostou té slaboty? Když takové liberální náhledy, lze-li je takto nazvati, všude se šíří, kdož odhadne, až kam zasáhnou? I celý církevní sněm mohl by dáti se strhnouti k nebezpečným pokusům, protože zrovna tak, jako leckdy zbloudili jednotliví biskupové, mohla by jich na bludnou cestu zajíti většina. Ovšem že bez papeže nelze si mysliti platných závěrů na sněmu církevním, ale již to faktum, že by církevní sněm nedocílil ani toho výsledku, aby sporná otázka definicí věroučnou byla rozřešena, působiti by mohlo velmi neblaze.

Bylo tedy nutno, aby nejvyšší církevní úřad budoval vydatné hráze proti moderním myšlenkám autoritě a víře nepřátelským, které mocným proudem již od dob francouzské revoluce novými a novými zmatky revolučními mezi vzdělanými národy se rozlévaly, nešetříce ani theologie, kterou chtěly porušiti ve smyslu prve vylíčeném. Bylo třeba světu jasně ukázati, že církev je úplně neodvislá od měnivých hesel doby a že tato hesla nemají přístupu do jejích síní. Takového rozhodného činu mohl se odvážiti jenom Petrův nástupce, dědic Kristových slibů. Skála Kristova měla zase jednou ukázati, jak je pevna.

Již roku 1854 ukázal Pius IX., že má mysl statečnou, prohlásiv článek víry o Neposkvrněném Početí Panny Marie bez úchvaly církevního sněmu, po vlastním svém přesvědčení. Encyklikou a syllabem r. 1864 projevil jasnými slovy svůj soud o moderních směrech a jejich učení. Ale hlavní ránu zasadil těmto směrům roku 1869—1870 na sněmu Vatikánském článkem víry o neomylnosti papežské.

Biskupové římští nikdy nepochybovali o tom, že dle slibů Kristových mají zaručenou ochranu před bludem v otázkách víry, a sice nikoli snad ve smyslu tom, že by jim nikdy ani myšlenka bludná či náhled křivý ani nemohl na-

padnouti, anebo že by ani nebyli schopni takovou chybnou myšlenku vysloviti anebo napsati, ale v tom smyslu, že jim bude vždy v rozhodných dobách, když jednati se bude o jednotu, ba život církve, od Boha dáno nalézti nepochybnou pravdu, použijí-li všech náležitých, zemských i duchovních prostředkův. Biskupové římští měli tu pevnou víru, že jim nemůže scházeti v takových případech a při takovém rozhodném úkonu slíbená Kristem pomoc Ducha svatého, že Kristus Pán dostojí svým slibům. Zde byl pevný bod, kterého církvi třeba. Povstávaly během dob spory, o kterých řečmi a spisy konány rozpravy, spory, které zajímaly v církvi kde koho, o kterých rokovaly sněmy a synody — ale papež nepronesl rozhodného slova. Spory ty rozřešily se prostředky obvyklými. Ale kde tyto prostředky nestačily a hrozil církvi trvalý rozkol, anebo kde křesťanstvo valným počtem bralo se bludnou cestou, tehdy bylo na stolci papežském, aby se zastal pravdy, a po jeho rozhodnutí vítězství sklonilo se k těm, kdo řídili se církevní tradicí.

Papežství má tento úkol a význam, ať si toho kdo dbal či nedbal. Tak tomu učí úvaha rozumová, tak sliby Krista a skutky dějinné. Jinak tomu býti nemůže. *Jest-li církev zbudována na skále, nemohou její základní nauky spočívati na sypkém písku sněmovních většin.* Ale tato pravda nebyla do té doby dogmaticky definována a prohlášena, což byla velká chyba. Tohoto dogmatu nebylo třeba za dob klidných, anebo takových, kdy nepřátelé vnější nebo vnitřní hrubě a násilím usilovali bořiti stavbu církevního učení. Za takových bojů spojovali se všickni věrní křesťané na straně víry. Kdo ji tehdy zapíral, přestával býti katolíkem a pozbýval práva, by o víře katolické spolu rozhodoval. Ale ve století 19. bylo nebezpečí, že dogmata katolická budou umělými výklady porušována ve jménu vědy, že bude celá jejich soustava podryta. Tu tedy bylo třeba veřejně a slavně prohlásiti, že plnou moc vyučovací má vrchní hlava církve, jež je povolána mařiti takové úklady, tu bylo třeba, aby dosavadní právo této vrchní hlavy bylo nejen mlčky od věrných katolíkův uznáváno, ale také veřejně a slavně prohlášeno. Ukázalo se po prvé, že je nezbytně nutno, prohlásiti za dogma učení o neomylnosti papežské.

Ale nebyla to žádná lehká úloha, protože křesťanstvo, ba ani samo vyšší duchovenstvo nemělo dostatečného světla, jak je toto dogma nutným, a nebylo možno, aby katolický svět byl o tom teprve znenáhla poučován. Bylo by se tím zmařilo mnoho času a vzbudilo mnoho překážek, protože všickni zjevní a tajní protivníci té církve byli by se přirozeně spojili, všickni přátelé moderní »vědy«, všickni »osvícenci« ve svazku církevním i mimo církev stojící, všickni zastanci »svobod biskupských«, krátce řečeno, všecky živly odstředivé byly by povstaly, aby se tento plán zmařil. Proto bylo nutno, celou věc tajiti co možná dlouho, nikoli proto, aby sněm byl překvapen a pak donucen tu myšlenku schváliti, ale aby mu byla právě tím zabezpečena plná svoboda, bez předsudkův o ní rozhodovati, aby členové sněmu hned předem nebyli vlivy proticírkevními a světskými připraveni o nestranný úsudek. Měli jen mezi sebou a s papežem jednati o této otázce s hlediska ryze církevního a zachovati si k tomu mysl nepředpojatou, a pak se dalo čekati, že i tentokráte zvítězí pravda.

Ale nezdařilo se zachovati v tajnosti, o čem bude jednáno. Předčasně prozradily se úmysly papežské stolice a velmi snadno mohla povstati četná opposiční strana. Je velmi poučno pozorovati, kterak skutečně zastávali se opposice některých biskupův protivníci papežství, církve, křesťanství, hlavně pak liberální tisk. Již dle toho dalo se dobře souditi, kde je skutečná křesťanská pravda. Pro tuto pravdu byly by sotva tolik vydatně hlasů svých pozdvihovaly jmenované živly. Těm jistě jednalo se o to, aby pravdu porušily co možno velikým rozkolem v církvi, aby pomohly sesíliti krátkozraké, odstředivé strany. Lidé ti tvrdili, že bojují proti tyranidě papežově, ale chtěli poškoditi křesťanskou víru vůbec.

Nechci souditi o tom, kterak si vedl papež a biskupové na vatikánském koncilu. Bylo by mi třeba napřed velmi bedlivě všecky tyto věci prozkoumati. Ale jistě jsou chybny ony zprávy, které pocházejí od protestantův, a posuzují církevní sněm jako nějaký světský parlament a tudíž vyhlašují za násilí a omezování svobody všecko, co tam bylo zařízeno a nařízeno, aby se zajistila jednota i důstojnost sněmu. Většina biskupů byla zcela jistě proto, aby dogma

bylo prohlášeno, Pius IX. byl si vědom své moci, že může i bez koncilu toto dogma prohlásiti, a byl k tomu i v případě nutné potřeby odhodlán. Ale chtěl, a byl k tomu zajisté oprávněn, aby se použilo všech prostředků vhodných, by nesvornost nezavládla a spornými řečmi zbytečně mysli se nedráždily. Nejednalo se o to, aby se teprve většina získala, ale aby se zmírnily protivy mezi většinou a menšinou. Záleželo právě mnoho církvi ohrožené na tom, aby jevila se skutečně jednotnou při kroku tolik důležitém před nesčetnými protivníky. Pius IX. a jeho přátelé jednali tak nikoli z panovačnosti, nebo z ohledů světských, jak myslili a tvrdili protivníci, protože se jim zdály podobné pohnutky zřejmými, ale jednali tak z péče o blaho církve, majíce daleko lepší rozhled o jejím stavu a potřebách, nežli biskupové strany opposiční. Kdo soudí o tom jinak, nezná ducha, jenž oživuje církev a zvláště její střed, ale soudí jen dle svých světských zkušeností.

Dogma bylo jednomyslně přijato, když sněm opustili opposičníci, kteří zůstali pevnými ve svém odporu. Nastal sice rozkol, ale nenadělal, mimo trochu hluku, valných škod. Také mnozí z opponentů došli potom přesvědčení, že rozhodnutí sněmu je správno i oprávněno, a že toto nové učení, které vlastně je prastarým učením katolickým, právě nyní bylo zcela vhodně prohlášeno. Za jejich opposici chválili je nepřátelé církve, a tato podezřelá chvála otevřela jim oči. Nyní mohla církev plnou silou jako voj jednotný a spořádaný vkročiti do toho období, které jí přichystalo boj zvaný kulturním.

Mimo církev strašily představy co nejvíce nesmyslné o novém dogmatě. Papež prý může nyní církvi nařizovati, co sám chce, může tvořiti nové články víry, staré měniti nebo rušiti, jak právě bude se mu to hoditi do politiky nebo do jiných plánův. Je prý dle toho článku víry prost všeho omylu v řečech i činech, pokud se týkají otázek náboženských. Mnozí docela myslili, že se mu přisuzuje i nemožnost hřešiti. Z těchto bludných a lživých představ rojily se ovšem útoky, potupy a nadávky proti stolci papežskému za všecky statečné a náboženství prospěšné snahy. Každý protestantský školák, také já sám, vynášel se vysoko nad papeže a biskupy, kteří se dopouštějí takových pošetilých kouskův.

Je zřejmo, že nelze rozumně ani mluviti o takových nesmyslných nárocích a vlastnostech, jaké tyto potupné zprávy připisovaly hlavě církve, tvrdíce, že to je pravý smysl nového dogmatu. Věroučná soustava církevní má ve hlavních rysech svou ustálenou podobu, danou učením Kristovým a apoštolským. Na té nebude nikdo a nikdy nic měniti. Ani papež, ani sněm nevezmou z ní kamene, aby jej odstranili nebo jinam zasadili. V tom směru i papež je bezpodmínečně vázán. Ale on je vázán i v jiných směrech. Vzejdou-li pochybnosti o smyslu nebo dosahu některého článku víry, nerozhoduje vlastně papež sám, ale Kristus Pán a Jeho apoštolé. Zde hledá se odpověď, a není-li lze zjistiti tuto odpověď z Písma, pátrá se po ní ve výkladech církevních otců, koncilův a dřívějších papežův. Jestliže ani z těchto pramenů nelze nade vši pochybnost zjistiti tuto odpověď a strany o smysl článku víry nebo jeho dosah zápasící sjednotiti, tu rozhodne papež »ex cathedra«, tu prohlásí o sporné otázce svůj konečný, neomylný, pro všecko křesťanstvo platný soud. Toto prohlášení děje se po bedlivých přípravách, když byly prozkoumány všecky jmenované prameny a vyžádáno mínění nejučenějších theologů, po přiměřených modlitbách. Teprve když jsou pohotově všecky možné záruky, učiní papež ono prohlášení jako výklad víry, daný Duchem svatým. Nejedná se tedy při tom o pravdy nové, ale o platný výklad pravdy staré. Dogma nově prohlášené není novou věrou, ale je to obecně platný výklad těch bodův a článků víry, o kterých vzešly pochybnosti, výklad, kterým se zjišťuje, jaký vlastně smysl a dosah mají tyto články dle učení Kristova i apoštolského.

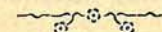
Jinak je papež schopen chyby jako kterýkoli křesťan, a že by nebyl schopen hříchu, toho nikdy církev ani papežové netvrdili. Vždyť papež sám o sobě vyznává při každé mši svaté, kterou slouží, a pokaždé, kdy se zpovídá, že je hříšník. Nač také třeba úsilně shledávati všecky výroky a prohlášení papežská, která se ukázala chybnými, a tak dokazovati, že celé dogma o neomylnosti je nesprávno a papežství že nemá původu od Boha? Vždyť ani všecky bully, rozsudky a prohlášení papežská o mnohých otázkách víry nelze míti za takové výroky ex cathedra. Taková rozhodnutí, která mají jistý nárok, slouti neomylnými, nebývají příliš

častá a máme je obsažena ve článcích věroučných knih a katechismův. Ostatní výroky lze vždy kriticky probírati a mužové učení a zbožní, kterým ani na mysl nepřišlo, pochybovati o církvi a papežství, podávali často proti nim své námitky. V životě se klopýtne často, a kdyby se spočítalo, kolikráte papežové za 1900 let klopýtli, byl by to ovšem veliký počet. Ale podle těch kroků chybných posuzovati papežství vůbec a upírati mu zásluh je totéž, jako dokazovati, že automobily jsou vesměs bez ceny, protože se jimi stalo tolik a tolik nehod.

Veškero křesťanstvo ba všecko lidstvo je povinno díky po Kristu Pánu Jeho náměstkům na zemi, že vždy věrně trvali a sloužili ve svém úřadě, že zůstali skalou, na které stojí nejen církev katolická, ale i všecky křesťanské obce, jež od ní se odloučily. Může někdo se domnívati, že by víra v protestantských církvích byla se udržela, kdyby její obranci nemohli ukazovati stále na katolickou církev, kde ta víra ještě určitěji je vyjádřena, a kdyby nemohli vysloviti důvodnou obavu, že všickni positivně věřící protestanté přejdou ku katolické církvi, bude-li protestantismus nejdůležitější dogmata odhazovati? Lze tvrditi, že protestantské obce drží se křesťanství positivního aspoň poněkud jen z opposice proti Římu, aby mu nepomáhaly ke vzrůstu. Kdyby nebylo této základní skály, kdyby katolická církev byla dala přemoci se liberalismem, ani u protestantů byl by se neudržel směr víře příznivý a byl by se uchýlil nanejvýše jen do některých nepatrných náboženských spolkův.

A což racionalisté, modernisté, liberálové jak asi dlouho by podrželi jmeno křesťanů, a hlásali aspoň něco z křesťanské morálky, kdyby stále se nebáli »římského nebezpečí«, jež je na stráži? Vůdcové těchto stran nesmějí přes určité hranice, aby jim velké zástupy přívrženců neutekly zpět mezi věřící. Ale této obavy by se zbavili, kdyby nebylo za jejich zády toho »římského nebezpečí«, totiž kdyby katolická církev pozbyla své pevné stálosti.

Proto lze říci, že katolická církev a papežství je základní skalou, na které spočívá i víra církví od ní oddělených. Nanejvýše by se mohlo tvrditi ještě o církvi řecké východní, že žije samostatně, protože se v ní udržel duch starých apoštolských patriarchův. Ale tato církev bývala také státní mocí chráněna proti bouřím a útokům, jakými vítězně prošel katolicismus. Kdyby byla tolik zakusila, co církev katolická, nevím, zdali by byla obstála beze spojení se skalou římskou. Ostatně možná dosti, že toto spojení dávno již trvá ve mnohém směru a jen různá nedorozumění mu brání, že nejeví se také posud na venek.

III.

Odkud čerpá církev katolická sílu životní?

Když byl v srpnu r. 1909 v Kolíně nad Rýnem kongres eucharistický, nevěděla většina protestantův, ano můžeme říci, ani velká většina vzdělaných, věřících a zbožných protestantův, oč vlastně se jedná. Myslili, že se tam jedná o nějakém tajemném článku víry nebo úkonu bohoslužebném, který člověku moudrému a správně myslícímu nikdy nebude jeviti se pravdivým a moudrým. Málo komu bylo jasno, že jedná se tu o pravém jádru, o podstatném prameni životní síly v katolické církvi. Budiž tedy krátce vyloženo, co jest Eucharistie či Nejsvětější Svátost dle učení katolické církve.

Slovem »Eucharistia«, česky: »díkůvzdání« — označovaly již nejstarší doby církve Svátost oltářní, oběť novozákonnou, která v církvi novozákonné se obětuje, jak byla naznačena v zákoně starém a ustanovena od Pána Ježíše při poslední večeři. Eucharistií opakuje se nekrvavým způsobem oběť krvavá, kterou Ježíš Kristus obětoval jako velekněz a obětní beránek v jedné osobě na kříži svému nebeskému Otci za hříšné lidstvo, a opakuje se tak, aby každý křesťan mohl tělesnou a duchovní účastí přisvojiti si požehnání z této oběti plynoucí. Aby to byla táž oběť, mění se chléb a víno ve pravé Tělo a pravou Krev Ježíše Krista slovy kněze řádně vysvěceného, obětuje se přítomný zde Beránek Boží nebeskému Otci a kněz požívá obětního daru s přítomným lidem, jenž toho svatého přijímání účastní se buď pouze duchovně anebo také zároveň tělesně. Takto vždy znova opakuje se jediný děj historický, který se stal na kříži, aby na všecka pokolení proudily vody požehnání z oběti Kristovy plynoucí. Netřeba dlouhých, filosoficky upravených výkladů, aby se dokázalo, že krvavá oběť Kristova na kříži byla obětována za všecka pokolení budoucí, nikoli jenom za

lidstvo, které před tím a současně s onou obětí žilo. Oběť tato tedy opakuje se za přímé účasti a přede zraky nynějšího lidstva, tomuto náleží požehnání z oběti té plynoucí, tento lid má volný přístup k obětní hostině, jestliže je k ní řádně připraven. Není to pouhý zbožný zvyk, není to pouhý krásný a významný obřad, ale pravda, pravda plná, skutečná oběť Krista Pána skutečně přítomného, ano jediná platná oběť v dějinách lidstva, protože oběti starozákonné byly jen úkony symbolické, naznačující tuto oběť skutečnou. Zde podává se Bohu oběť plného dostiučinění, ve starém zákoně pak takového dostiučinění nebylo a býti nemohlo.

Právě zde máme zásadní rozdíl mezi bohoslužbou katolickou a protestantskou. Při protestantské bohoslužbě jsou zpěvy, modlitby, čtení bible a její výklady. Při bohoslužbě katolické nalezáme toto vše také, ač nikoli vždy v plném počtu, ale všecky ty úkony jsou jen úkony přípravnými, nebo provázejícími hlavní úkon, kterýmž je oběť. Kolem úkonu obětního je vše organicky seskupeno. Celek je tu skutečný organismus, a sice organismus rozčleněný pečlivě a významně jehož duší je právě oběť. Je to tedy *pravá služba Boží a nejen úcta Bohu vzdávaná*, je to pravý úkon úřadu kněžského, provázený zevní úpravou, jaká mu přísluší, důstojnou, významnou a do podrobna určenou. Neslušelo by se, aby kněz k tomuto posvátnému úkonu přistupoval v pouhém, bezvýznamném černém taláru, když je mu přece možno bohatěji se ozdobiti. Neslušelo by se, aby oltář byl bez veškeré výzdoby, pokud si ji může kostel či osada opatřiti. Všecko, čeho k té oběti třeba, má význam symbolický, k oběti se vztahující, aby celek byl útvarem harmonickým, důmyslným, oduševnělým, před Bohem i před lidmi. Mnohá staletí pracovala svou moudrostí, láskou a obrazností, aby upravila postup obětní co nejdůstojněji a nejvýznamněji. Kdo tedy pohrdá tímto úkonem, jej tupí a posměchu vydává, pohrdá vírou a zneuctívá Boha. Dle toho je také katolický chrám něco zcela jiného, nežli protestantský. Není to pouhá modlitebna, sbornice, ἐκκλησία, ale pravý chrám ve smyslu antickém i starozákonném, dům Nejvyššího, kde se mu přináší oběť. Úkon obětní se všemi k němu náležitými modlitbami a obřady slove »mše svatá.«

Eucharistie je pravý div, div víry. Chléb mění se slovy

kněze v živé Tělo, víno v živou krev Kristovu. Je to div, kterého nezjišťuje žádný tělesný smysl, o kterém svědčí výhradně víra. Chléb i víno zdá se i po proměně chlebem a vínem. Proč tedy věříme, že děje se tu tento div? Zajisté proto, že tak prohlásil určitě a nejednou sám Kristus Pán, a jeho slova nedají se ani popříti, ani v jiný smysl převrátiti umělými výklady.

Jsou známy řeči Páně, zapsané v 6. kapitole evangelia sv. Jana, kde sebe označil jako »chléb živý, který sstoupil s nebe,« a kde slibuje zázrak eucharistický stále důrazněji a určitěji. Slibuje, že dá věřícím své Tělo za pokrm a svou krev za nápoj, aby měli život věčný, kterého by nedosáhli bez této tajemné stravy. Slibu tomu není na úkor, praví-li také: »Kdo ve mne věří, má život věčný.« Jak patrno ze souvislosti řeči, tato víra v Krista Pána má uznati a poslušně přijati také učení a rozkazy Páně o Eucharistii. Pán ovšem hlavně dožadoval se víry, kterou měli jeho věřící za jistou a spasitelnou pravdu míti, čemu učil o své božské osobě, o svém poslání, ale Pán věděl také dobře, že ta víra potřebuje posily, potřebuje jako potravy, a proto ustanovil tuto Svátost, rozhodně vyžaduje víry v toto tajemství.

Vrcholem řečí Kristových je Jeho odpověď na námitku židů: »Kterak může nám dáti tento své Tělo k jídlu?« Pán zvěstuje tu zcela určitě a tak jasně, že nemůže již býti prohlášení určitějšího: »*Mé tělo v pravdě je pokrm a má krev v pravdě je nápoj.*« Tato důležitá i rozhodná slova překroutili protestanté povážlivě ve svých překladech. Řecky zní: *Ἡ γάρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστιν βρῶσις, καὶ το αἷμα μου ἀληθῶς ἐστι πόσις*? Luther přeložil: »Mé tělo je pravý pokrm a má krev je pravý nápoj.« Ba i Weiszsäcker, jenž prý překládal přesně slovo za slovem, podal tato slova takto: »Mé tělo je pravdivý pokrm a má krev je pravdivý nápoj.« Oba tyto překlady nedbají toho, že *ἀληθῶς* není jméno přídavné, ale adverbium, a že znamená: pravdivě, skutečně, v pravdě. Jestliže měli za to, že i tak podávají dobrý smysl slov Páně, velice se mýlili. Za to, řekne-li kdo: »Toto je skutečně pokrm,« podává zřetelně smysl slov Páně. Co je pokrm, ví každý. Požívá jej zajisté ústy, jako Židé mannu, ku které Pán několikráte přirovnával své Svátostné tajemství, poživali tělesnými ústy, ač jim byla dávána s nebe.

Pán prohlašuje své Tělo za takový pokrm zcela určitě a svou krev za takovýto nápoj, jehož lze ústy požívati. Ale řekne-li se: »Toto je pravý pokrm,« zatemňuje se zřetelný smysl, protože lze mluviti o pokrmech pravých na rozdíl od falšovaných a řekne-li se: »Toto je pokrm pravdivý«, lze vykládati ten název také tak, jakoby tento pokrm podával pravdu nebeskou, vyšší, s nebe pocházející, anebo i pravdu nižší, pozemskou. Bude-li se konečně to slovo Páně vykládati pouze obrazně, pak mohou se na základě takového výkladu sestavovati velmi krásné filosofické úvahy a nebude třeba věřiti žádné divy úkonem viditelným, svátostným podávané. Ale pak zbudou jen úvahy a skutečné jádro rozplyne se v pouhé ideální myšlenky. Bylo by to zase jenom náboženství pro lidi učené a lid by vyšel na prázdno. Není to nápadno, že protestanté drží se stále tohoto chybného překladu, který se shoduje s jejich náboženskými články?

Kristus Pán tedy ohlásil slovy naznačenými skutečně a jistě svůj eucharistický div. Že mluvil o skutečném divu, lze také poznati z té okolnosti, že mnohé posluchače, kteří odcházeli po Jeho slovech, raději nechal odejíti, než aby zmírnil nějakým filosofickým výkladem svá slova, ba že i apoštolům svým přímo dával na vůli, aby také odešli, nelíbí-li se jim Jeho řeči. Ani čárky neodvolal. Tak dal své církvi skvělý příklad, kterým ona řídila se a řídí neustále. Její podstatnou vlastností je, že v otázkách víry vede si vždy přísně a přesně, a proto právě stále pevnou zůstává.

Také ona slova, která Pán promluvil potom k učedníkům, nejsou správně podána v protestantských překladech. Řecky zní: »*Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν*« — »Nechcete také vy odejíti?« — Tedy přímá výzva k odchodu, aby tím záslužnějším bylo, když přece setrvají. Kristus Pán chtěl, aby v tento největší div uvěřili beze vší jiné pohnutky, jen z pouhé víry v Jeho slova. Ani láska k Jeho osobě nemá tu býti pohnutkou, aby setrvali. Pán Ježíš nelákal apoštolů žádnými vyhlídkami příznivými, aby tím jistěji zvítězila v nich pouhá víra. Luther změnil ta slova, vynechav zápornou částici »ne«, a překládaje: »Chcete také odejíti?« To by nebyla výzva k odchodu, ale otázka, jež připouští stejně odpověď kladnou, jako zápornou. Weiszsäcker docela

převrátil smysl těch slov. Překládá: »Snad byste nechtěli také vy odejíti?« Rád bych věděl, dá-li se tento překlad filologicky odůvodniti. Dle něho byl by Kristus učedníky své způsobem otázky přímo žádal, aby zůstali. Byl by se dovolával jejich lásky a zdvořilosti. Nebylo by v Jeho slovech jistoty a určitosti. Čtenáři to připadá, jakoby Kristus byl cítil, že zašel příliš daleko svými slovy a hledí po odchodu zástupův aspoň apoštoly si udržeti. Patrno, jak dají se snadno slova biblická vykládati různě, třeba i na úkor pravdy, které by vykladač rád se vyhnul.

Div, který Pán prohlásil v Kafarnaum, dokonal při poslední večeři, a to opět slovy určitými, kterými projevil své úmysly a rozkazy o tomto divu. Slova, kterými Pán ustanovil Nejsvětější Svátost, jsou obecně známa, i netřeba jich zde opakovati. Učedlníkům Páně nemohlo ani na mysl přijíti, aby jim jinak rozuměli, nežli chtěl Pán, protože byli připraveni Jeho dřívějšími řečmi. Viděli zde splněno, co tehdy Pán předpověděl. Jistě nemyslili na žádný výklad symbolický, pouze duchovní.

Ale div tento stal se nikoli pouze jedinkráte, nýbrž Kristus Pán ustanovil, aby se opakoval stále, a učedníci Páně obdrželi sílu a moc, aby jej opakovali a svým nástupcům opakovati dávali. Kdyby tomu nebylo tak, byla by Svátost tato přestala úmrtím učedníkův. Křesťanské obce tomu tak věřily, a to je určitým dokladem, že tomu tak chtěl Kristus Pán, protože první křesťané jistě lépe znali vůli a úmysly Kristovy, nežli my, kteří o tom máme jen krátké zprávy ve sv. evangeliích.

Div eucharistický je pln svatých tajemství, neslýchaný, zcela nepochopitelný lidskému rozumu. Ani tajemné zrození, ani zázračné činy, ani vzkříšení Páně nedá se přirovnati tomuto divu. Lidská chápavost všem těmto tajemstvím přece může se spíše přiblížiti, když vezme ku pomoci pojem o všemohoucnosti Boží, nežli tajemství tomuto. Proč by nemohl všemohoucí Bůh zastaviti obvyklý řád lidského plození, proč by nemohl obdařiti svého Jednorozeného Syna mocí nadpřirozenou, proč by Mu nemohl dáti po smrti nový život? To vše může ještě rozum lidský přijati a si představiti. Ale že prostý kousek chleba a kalich vína mění se na slovo kněze v živoucího Krista, že tento živý Kristus na oltáři

trvaje, podstatu chleba a vína mění ve svou vlastní podstatu, toť ani se nedá představiti, toť vysoko nade všemi zákony lidského myšlení. Zde se ukládá rozumu oběť nejvyšší ze všech, jaké kdy víra mu ukládala. A přece žádá Kristus Pán bez výjimky na každém věřícím, aby mu zvláště v této věci věřil na slovo. Kdo toho nedovede, ať odejde, jako odešli zástupové, třeba to byl sám apoštol.

Francisco Pizzaro, dobyvatel země Peru, upadl na svojí cestě do velikých nesnází. Všickni jeho lidé zoufali téměř a chtěli vydati se na zpáteční cestu. I vstoupil mezi své mužstvo, narýsoval v písku mečem čáru od východu k západu, a řekl: »Severně od této čáry nalezneme zemi, kde budeme žíti beze všech nesnází, bezpečně, ale při tom v chudobě a pokoře. Jižně od této čáry čeká nás hrozná námaha, kruté boje a velká nouze, ale podaří-li se naše úsilí, tedy potom bohatství, moc a sláva. Zvolte, kde chcete býti!« Všickni tlačili se na severní stranu, jenom dvanáct mužů přistoupilo k Pizzarovi na stranu jižní. Těchto 13 »mužů slávy« (los treces de la fama) došlo cíle.

Tak nakreslil také Spasitel náš čáru, která rozděluje věrné od nepřátel. Je to právě Eucharistie. Kdo k Němu nejde přes tuto čáru, není schopen Jeho velikého díla. Kdo má k Němu tolik víry a důvěry, že přes ni přejde, přemáhaje statečně všechny pochybnosti, ten je Kristův a smí pomáhati při stavbě církve. Petr byl první, jenž rozhodl se přistoupiti ku Kristu Pánu, vyznávaje: »Pane, ke komu bychom šli? Ty máš slova života věčného«. Za ním šli druzí učedlníci.

Bylo rozhodnuto. Při poslední večeři mohli s plnou vírou poznati a přijati novou Svátost, mohli převzíti moc a právo, aby týž div opakovali, až po Kristově umučení, smrti a vzkříšení vzejde jim o Jeho tajemstvích ještě jasnější světlo. Oni byli povoláni, aby také jiným, kteří napřed od Pána odešli, pomáhali poznati, že Kristus Pán mluvil pravdu. Oněch 12 mužů Pizzarových nebylo jedinými dobyvateli země Peru, za nimi šly celé zástupy jiných do »zlaté země«. Oni byli jen jako základní voj, který myšlenku Pizzarovu důsledně prováděl a převedl i přes kritický bod. Tak tomu je i s dílem Kristovým. Učedlníci nezůstali dlouho jedinými věřícími a dělníky Páně. Brzy obklopili je mnozí, kteří

rovněž uvěřili slovům Páně a přijali za pravdu ono nepochopitelné tajemství. Ale těchto dvanácte to bylo, kteří připravovali půdu, aby víra v tento neslýchaný div ujala se na zemi. Mužové tito bez váhání a pochyb hájili božské tajemství Nejsvětější Svátosti proti všemu nevěřícímu světu. Od nich šířila se jako z bezpečného útulku víra v Nejsvětější Svátost do všeho světa. *Nikdy nezanikne sláva, které si tehdy dobyl Petr, an první z učedlníků, ba první z veškerého lidstva přistoupil s upřímnou vírou ku Kristu Pánu.*

Bylo by opovážlivostí, ba zaslepeností, kdybychom chtěli zkoumati toto tajemství methodou světských věd a dle tohoto měřítka je buď jako pravdu rozumovou přijímati, nebo jako klam zamítati. Jeť ono základem nového světového názoru, nové vědy. Nelze ho posuzovati se stanoviska pozemského dle zásad a zákonů přírodních, zvláště ničeho bychom tu nesvedli s tím moderním dogmatem, že divy vůbec jsou nemožny. S tohoto stanoviska nelze uvažovati o tom, zdali můžeme či nemůžeme přestoupiti k učení Kristovu. Nikoli! Nejprve přes tu čáru, nejprve podrobiti se vůli Kristově, uznati Jeho svatá tajemství, a pak teprve poctivě zkoumati, pak se snažiti, aby víra se prohloubila a osvětlila třeba i vědeckými prostředky! Jen takto dosáhneme plného světla nejen o pravdách náboženských, duchovních, ale i světských.

Ovšem, je pravda, že můžeme dospěti k pevné víře také z jiných východisk. Na Petra i druhé učedníky jistě působilo mocně i to, že poznávali nadlidské dokonalosti Kristovy, Jeho lásku, která vše převyšovala, Jeho božské učení. Duchové zkoumaví dají se přivésti na pravou cestu, pozorujíce div z mrtvých vstání Páně, jenž je tolik bezpečně zjištěn. Můžeme tedy — jako jsem já učinil — také v těchto pravdách viděti základ křesťanského názoru světového a křesťanské vědy. Ale vždy náleží k tomuto základu i tajemství Nejsvětější Svátosti. Kdo dopracoval se základu víry křesťanské pomocí zmíněných pravd, jistě vyzná se sv. Petrem také víru v tuto Svátost, jakmile pozná pravý smysl toho tajemství. Pokud nemá o tom světla pravého, je aspoň neuvědoměle také ctitelem a přívržencem Eucharistie. Aspoň já jsem nemohl váhati ani na okamžik, ale celým srdcem přijal jsem víru v toto tajemství, jakmile jsem seznal jeho

obsah. Ale kdo jej seznal a přece stále nemůže se odvážiti, aby překročil eucharistické rozhraní, jistě posud se nedopracoval ku pravé víře, i kdyby třeba uznával některé její pravdy a sám se měl za věřícího křesťana, i kdyby byl jinak v theologii mistrem vyškoleným. Nejsvětější Svátost je zkušebným kamenem pravé víry.

Toto nejhlubší tajemství jeví se pravdou také duším nejprostším. Potravu pozemskou poznáváme jako skutečnou potravu podle toho, jak chutná i jak sílí tělo. Milosti plné dary Nejsvětější Svátosti poskytují duchovní slasť, které nelze vypsati, a posilují všechen duchovní život člověka. Může se o tom přesvědčiti každý, kdož pevnou vírou uznává tuto Svátost za pravé Tělo a krev Páně, a kdo při svatém přijímání ochotně se podřídí rozkazům církve. Tak podávají dary Nejsvětější Svátosti samy o sobě důkaz, že jsou skutečná potrava pro duše, a dávají záruku i prostému člověku, že jeho víra je pravá. Ba prostému člověku dostává se této záruky spíše, nežli učenému, a sice proto, že snáze splní vše, co je řádnou přípravou na sv. přijímání. Poslušnost a pokora bývají vzácnými hostmi mezi lidmi, kteří vynikají svým stavem nebo svou učeností.

Nejvyšší božskou moudrost a lásku projevil Kristus Pán, ustanoviv Nejsvětější Svátost. Čím jiným měl by křesťan zajistiti, hájiti a upevňovati svoji srdečnou víru? Víra založená jen na autoritě může ještě se kolísati. Vždyť může člověk leckdy pozbývati důvěry v každou autoritu, ba i v autoritu bible a církve. Málokdo je schopen, aby hlubokým studiem vlastním přemáhal své pochybnosti. Také málokdo má cit náboženský tolik vytříbený, aby vždy nalezl jádro pravého smyslu při mnohých poučkách víry. Je tedy třeba pro křesťany všech věků a každého stavu Svátosti, která může působiti tolik důrazně a zřetelně, jako právě tato. Zde je útočiště v každé pochybnosti, zde obrana před nepřátelskými útoky na víru. Zde je pouto, které srdce věřící pevně spojuje se soustavou křesťanského učení. Pokud křesťané účastní se řádně sv. přijímání, pokud oblažují a sytí své duše tímto nebeským pokrmem, potud zachovají si také víru v církevní učení a oddanost k církevním zákonům, kteréž souvisí těsně, ba organicky se skvostnými dary eucharistickými. Od Nejsvětější Svátosti vedou cesty

bezpečné ku svaté církvi a jejím článkům víry, beze kterých by neobstála ani víra v Eucharistii, zrovna tak jako víra v církev a její dogmatické články vede k víře v Eucharistii. Je tu stálý okruh, kde jedno působí na druhé, okruh, který vábí do svého oběhu duši lidskou, podávaje jí blaživými účinky pevné přesvědčení o pravdě a ceně víry.

Církev nikdy neváhala odvozovati z divu Eucharistie všecky důsledky bez ohledu, že tím obtíže vzrůstají pro lidi nevěřící, aby k víře dospěli, že tím poskytuje mnoho látky posměvačům a rouhačům. Nezavedla oběti mše sv. jen pro jistou dobu a pro jednotlivé ústřední chrámy, ale obětuje ji současně na místech nesčíslných, ano současně v tomže chrámě na několika oltářích. Apoštolé a jich nástupci používali téměř neobmezeně své moci, kterou jim udělil Pán, nic se neohlížejíce, co ve smyslu pozemském mohlo by slouti nemožným. Kterak by také mohli dle pouhých lidských dohadů souditi, co je možno a co nikoli, když přijali již za pravdu, co dle těchto dohadů je naprosto nemožno? Církev učí, že Kristus Pán je přítomen na místech nesčíslných současně pod způsobami chleba a vína s tělem i duší. Církev učí, že Kristus Pán podává se s tělem i duší nesčetným věřícím současně za pokrm. Církev učí, že celý Kristus a nedílný dlí s tělem a duší na každém oltáři, kde se obětuje mše sv., nebo přechovává Nejsvětější Svátost, a že se zároveň podává každému, kdož je u sv. přijímání. Lidský rozum by řekl, že to pravý protimluv, Bůh dí, že to nejvyšší pravda.

Dětem hledívají učitelé náboženství znázorniti tento div, že jim připomínají zrcadlo, které zobrazuje jediný předmět mnohonásobně, je-li na kousky rozbito. Předmět je stále týž, ale jeho obrázků může býti tolik, co je zrcadlových střepův. Podobenství toto ovšem nevystihuje pravdy, protože obrazy předmětů v zrcadle viděné nejsou předmět sám, kdežto Kristus Pán v hostii je přítomen skutečně a není tam pouhý Jeho obraz. Raději bych toto tajemství přirovnával se soustavou křesťanského učení v církvi. Soustava tato je jednotný celek, a přece v každé její částce je týž celek obsážen, protože z každého toho článku všecky ostatní důsledně vyrůstají. Ale ani toto podobenství nevystihuje tajemství Eucharistie dokonale. Kristus Pán je osoba tak vznešená, jedinečná, že nelze Ho měřiti měrami lidského důvtipu. Také by to

bylo zbytečné úsilí. Čeho nechápe lidský rozum, zjevuje se našemu nitru způsobem jiným, duchovnějším. Kdo řádně přijímal Nejsvětější Svátost, pociťuje v duši, že je spojen se svým Pánem a Spasitelem, pociťuje, že tím spojením Pán jej oblažuje tak, jakoby jen jemu jedinému se byl odevzdal celý, ač zároveň s ním byly u svatého přijímání snad celé zástupy věřících, a pociťovaly totéž.

Proměnu chleba a vína v Tělo a Krev Páně působí slova od Krista Pána ustanovená, která vyslovuje kněz řádně vysvěcený jmenem Páně. Známe a ctíme ten okamžik, kdy Pán sestupuje v Nejsvětější Svátosti na oltář. Přestává pak býti přítomen, když se zruší spůsoby, které Ho kryly, tedy zejména, když organismus věřícího je přijal a ztrávil. Nebylo by místným, abychom o tomto zjevu uvažovali podrobně, snad docela na základě zkušeností fysiologických. Bylo by chybou, odsuzovati celé tajemství Nejsvětější Svátosti do říše bájí, protože jednu okolnost nemůžeme podrobně v celém tajemném postupu zjistiti. Jedná se o postup zázračný a ten podléhá nikoli vědeckému zkoumání, ale víře. Náleží Bohu, aby učinil, co uznal dobrým, a Bůh není poután fysiologickými pojmy a zákony. Církev nikdy neučila, že všemohoucnost Boží nezasahuje do oboru svátostného.

Církev tím rozhodněji postupuje při důsledcích svého učení o Nejsvětější Svátosti, čím ostřeji na ně útočí protivníci. Ve věcech víry nesmí slevovati a nesmí ustupovati zvláště při tomto středu veškerých tajemství. Kristus Pán je přítomen v Nejsvětější Svátosti od okamžiku proměny a trvá v konsekrované hostii nadále také tehdy, kdy jí nikdo nepřijímá za duchovní pokrm, a to tak dlouho, dokud se spůsoba chleba neporuší. Proto přechovávají se svaté hostie ve svatostáncích a církev pevně věří, že touto přítomností Páně chrám se stává skutečným příbytkem Božím. Kristu Pánu ve Svátosti přítomnému vzdává se povinná úcta mnohými způsoby, na př. uctivostí v celém chování věřících v kostele, klekáním, bitím se v prsa, což všecko jsou zvyky, nad kterými nekatolík kroutí hlavou, protože jim nerozumí.

A zase řada nepochopitelných tajův. Kristus Pán prodlévá ve svatostánku, je tam uctíván, a zároveň sestupuje při mši sv. na oltář, aby znova byl přítomen ve spůsobách

chleba a vína. Protivníci volají: Toť šílenství! Věřící vyznávají: Toť nádherná pravda! Čím by byl chrám, kdyby Pán v něm nezůstával jiným způsobem, nežli v srdci lidském, anebo ve shromáždění, jež se koná ve jmenu Jeho a o kterém byl slíbil: »Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jmenu mém, já jsem s nimi?« Pán je jako duší chrámu, křesťan i nejprostší věří, že Pán svůj příbytek posvěcuje a jako oživuje. Každý ví, že tam v malém útulku nad oltářem je skryt Nejsvětější, tam vysílá projevy zbožnosti a úcty Bohu náležité, tam vznáší se zrak i srdce. Bez této přítomnosti Páně byl by chrám pouhým sálem pro schůze, pouhým kamenným domem, třeba že je zasvěcen službě Boží. Ale jakmile tam vstoupil Kristus Pán ve Svátosti, je chrám Jeho oživeným domem, jako rozšířeným tělem Těla Jeho, a věřícím je zde dán útulek blahý a bezpečný.

Čím srdečněji křesťan účastní se života církevního, tím jasněji cítí toto blaho a bezpečí. Cit tento sílí se a tříbí náležitým pobytem ve chrámu, kde přiměřená, významná výzdoba téměř každým svým předmětem poukazuje k oltářnímu Tajemství a je s ním spojena. Není možno, aby člověku ušel tento ráz katolického chrámu, kde vše poukazuje na středisko svátostné a je s ním ve spojení. Kde schází tento střední bod, všecko je holé, pusté, bezvýznamné, ano mrtvé. Tento bod schází, kde odňali chrámu Svátost Nejsvětější. Katolíkovi proto bývá teskno v kostele protestantském. Je to jako kostel a přece mu ty místnosti nepřipadají takovými, jak si kostel představuje, něco schází. Schází Někdo, schází Pán! Oltář je prázdný. Ještě mocněji a protivněji dotýká se srdce tento cit ve chrámě, který byl původně zřízen pro katolické služby Boží, a kterého se zmocnili protestanté. Myšlenka, že Nejsvětější byl odtud vypuzen, je již sama trapná, což teprve pohled na všecko, co se vztahuje právě k Eucharistii a nyní to pozbylo významu! Všecko má zde ráz mrtvolný. Doznávám, že již dávno jsem se nemohl ubrániti podobným citům ve starých velechrámech, jež bývaly katolickými, ač jsem tehdy ještě neznal podstaty katolických služeb Božích. Snad jsem tušil, že v těchto prostorách bývalo domovem cosi vznešeného, svatého, a když se to vzdálilo, že tyto velké prostory ztratily svůj tajemný život, svoji duši.

Kristus Pán v Nejsvětější Svátosti tělem i duší přítomný výborně vychovává i poučuje své věřící. Oni vědí, že mají uctivě a důstojně se chovati v kostele, aby těžce nehřešili nějakou zúmyslnou neuctivostí, že mají pozdravovati tuto Svátosť klekáním na kolena, že mají pokorně klaněti se přítomnému Bohu. Pocitují jasně, jaký to rozdíl mezi místy, kde shon všedního života bouří, a mezi těmito svatými místy, kde přítomen Nejsvětější. Zde nemá srdce ani se dotknouti hříšné hnutí, zde pučí šlechetné, bohumilé myšlenky, zde měkne srdce lítostí nad hříchy a zase utvrzuje se v dobrých úmyslech. Což teprve, když křesťan blíží se k oltáři, aby přijímal Nejsvětější Svátost jako nebeský pokrm, tuto Svátost nejvyšší úcty hodnou! Jakou posvátnou hrůzu a úctu cítí v této veliké chvíli zbožný katolík! Právě tato stálá úcta, prokazovaná Nejsvětější Svátosti, výtečně pomáhá k tomu, aby věřící stále a plně byli si vědomi, jak ohromným darem je tato Svátost, aby mohutněla v nich víra v zázrak eucharistický. Tím pak zase vzrůstá i blahý užitek, plynoucí ze svatého přijímání.

Za dob apoštolských byly křesťanské pravdy židům pohoršením a pohanům bláznovstvím. Velikému počtu lidí, také těm, kteří slovou křesťany, jsou ty pravdy posud pohoršením a bláznovstvím. Ale tito noví nepřátelé vedou si jinak, nežli staří. Nezavrhují všeho učení křesťanského bez rozdílu, nýbrž podrobují je svému soudu, podržujíce z něho, co se jim hodí, a zavrhujíce, co se jim protiví. Vždy téměř dovolávají se bible, ač přece její slova mohou býti různě vykládána. Těmto lidem ovšem je Eucharistie velikým kamenem úrazu, protože její tajemství je nedostupno lidským představám a pojmům. Oni nemohli se odhodlati, aby překročili upřímně a statečně čáru eucharistickou, jako učinil Petr s apoštoly. A přece nechtěli zůstati za čarou, protože uznávali apoštoly za učitele pravdy od Pána samého k tomu zvolené. Proto aspoň zdánlivě přijali učení Páně o Eucharistii, ale v pravdě odešli od Pána, jako židé a neupřímní přátelé. Nepřijali totiž učení Páně úplně a tak, jak je zcela určitě byl prohlásil, ale vybrali si z Jeho slov jen, co jim se líbilo a zdálo pravdou. Nepřesný překlad přišel jim zcela vhod a výklad potom ovšem dopadl po jejich přání, když přibrali k němu na pomoc lidskou logiku. Potom ovšem do-

cela snadno mohou říkati: Kristus Pán nemyslil tak, jak tvrdí katolická církev, neboť by to bylo nelogické — a proto je náš výklad správný. A přece Kristus Pán mluvil zcela zřetelně o tom, co zamýšlel a nařizoval, třeba že se zdály Jeho řeči býti proti zákonům lidské logiky, a v tom právě záleží cena víry, které se dožadoval od svých učedlníkův, aby Jeho slovo přijímali za pravdu proto, že On zasluhuje plně jejich důvěry.

Protestanté takovým způsobem zavedli si místo oběti mešní a katolického svatého přijímání, místo pravé Eucharistie — večeři Páně. Vyložili si po svém slova Páně: »Toto jest tělo mé, totoť jest krev má.« Prý znamenají: »Chléb a víno je jako mé tělo a krev, když jich požíváte. V té chvíli k vám zavítám duchovním způsobem.« Jiní vykladači ještě více vzdálili se od přirozeného smyslu oněch slov a zbyla jim jen večeře na památku Kristovu. Chtěli se vyhnouti obtížím, jež jim působila křesťanská pravda — a vyřízli této pravdě duši. Dle jejich výkladů je mše svatá nemožnou, neboť chléb a víno zůstávají chlebem a vínem. Pak ovšem nemůže Kristus Pán, trůně tajemně na oltáři, oživovati a posvěcovati chrámy, ani žádati na věřících, aby se Mu klaněli a před Ním klekali. Všecka služba Boží se sploštila a zbyl zpěv a řeči. Ale za to je všecko logické, aby nevěřící učenci nemohli se horšiti, ostré hrany se otloukly, aby se o ně neuráželi protivníci víry. Nyní nebyly články víry křesťanské ani pohoršením pro židy, ani bláznovstvím pro pohany. Opravili důkladně samého Pána Ježíše, který měl takové přemrštěné myšlenky! A jest-li toho ještě málo, aby rozum mohl souhlasiti a nepřátelé umlknouti s námitkami, může se ustoupiti ještě! Opravdu se ustupovalo ještě a to tak daleko, že z křesťanství zbyl pouhý stín. Nedalo se tomu zabrániti. *Před čarou eucharistickou není hranic proti pohanství.* I kdyby lidé vzdělaní drželi ještě vlivem theologů za pravdu jakýsi filosoficko-křesťanský světový názor, a kdyby ještě uznávali některé zákony křesťanské morálky, zástupy obyčejného lidu neubrání si ani těchto zbytkův a budou klesati stále hloub do pohanství moderně upraveného.

Co platno, že při protestantské večeři Páně přijímá se i z kalicha, kdežto při katolickém sv. přijímání dávno již lidu z něho se nepodává ze platných praktických důvodův?

Jeť bezvýznamno, jestliže k pouhé částečce chleba přidá se i pouhá částečka vína. Zemské dary se o málo rozmnoží, ale nenahradí Pána zde scházejícího. Svaté přijímání pod pouhou spůsobou chleba je zcela platným i dle slov Písma svatého. Přijímající má i pod tou jedinou spůsobou celého Krista. Ale přijímání protestantské je neplatno jak pod jednou, tak pod obojí spůsobou, protože v něm se nepodává, ba ani nemůže podávati Tělo a Krev Páně. Může ovšem i jako pouhá zbožná vzpomínka na Pána působiti blaze v duši věřící, ale pak působí tu vlastní pobožnost přijímajícího, ale Eucharistií tato »večeře Páně« není.

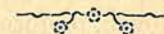
Kterak by mohli míti moc, aby opakovali eucharistický div, kdož nemají kněžského posvěcení? Takovýchto kněží platně vysvěcených brzy se nedostávalo v církvích od katolické církve oddělených. Kristus Pán dal výhradně apoštolům a jich řádným nástupcům tu moc, aby opakovali Jeho eucharistický div. Bylo by jen svévolným překrucováním slov Páně, kdyby někdo je vykládal, jakoby Pán byl dal svou moc sboru věřících. Tak tomu jistě nerozuměli hned sami apoštolé. Jenom oni a kněží od nich ustanovení v nepřetržité posloupnosti, stanovené církevními zákony, odvažovali se konati oběť eucharistickou a přisluhovati svatým přijímáním. Docela jinak tomu je se křtem svatým. Touto svátostí smí posloužiti v čas nutné potřeby každý člověk, zachovává-li podstatné její podmínky, a není k tomu třeba žádné zvláštní pravomoci. Pravidelně a řádně ovšem udělují svatý křest také kněží, ale byl-li správně udělen jiným člověkem, je zcela platen a působí zcela jistě, co Kristus Pán přislíbil. Ale Nejsvětější Svátost je svěřena jen kněžím platně vysvěceným, protože jen oni mají zázračnou moc k tomu, aby chléb a víno v Tělo a krev Páně slovy Kristovými proměňovali. Tito kněží mají onu moc jako dědictví po svatých apoštolech a používají této moci dle zákonů církve katolické. Jednota církve je také zde základem.

Kdyby byli protestanté po svém odpadu od církve katolické zachovali si pravou víru a oběť eucharistickou, nemohli tak učiniti jinak, leč tak, že by se byli spojili zase s církví a podřídili katolické hierarchii, aby si udrželi kněžstvo řádně vysvěcené. Neučinili tak, ale zaměnili mši sv., které tak zhola nemohli se zbaviti, aby nepobouřili všeho lidu, za

obřad jiný, katolickými zlomky promíšený. Lid dostal místo chleba života — kámen. Místo sv. přijímání, jež bylo se mší sv. organicky spojeno, zavedli »večeři Páně.« Veliký, svatý, významný úkon obětní rozpadl se na dva díly a oba pozbyly svého pravého obsahu.

Ale mnohý bude se tázati, proč ustanovil Bůh skrze Ježíše Krista vůbec něco takového, co se docela nehodí lidským pojmům a čemu tak těžko je uvěřiti? Vždyť snad stačilo, kdyby Kristus pouhou modlitbou a třeba i s nějakým obřadem spojenou vstupoval duchovně v srdce věřících? Proč při tom ony hmotné způsoby? Avšak právě to je pravidlem a zásadou skutkův Božích, kterými působí ve svém království na zemi, že lidem zjevují a podávají se docela vhodně duchovní dary tělesně, protože sestávají ti lidé z těla a duše. Neviditelná říše milosti Boží jeví se zemskou, viditelnou organisací. Prvé obmytí od hříchů děje se na křtu svatém přírodní vodou. Hmotná stavba, chrám, je znakem duchovní jednoty křesťanské obce a t. pod. I Kristus Pán béře na sebe hmotnou způsobu pokrmu a nápoje pro věřící. Oni jej přijímají do duší svých, když se s ním spojují tělesným požitím při svatém přijímání. Víra v Eucharistii je nesnadnou obětí nanejvýše jen pro ty vzdělance, kteří chtějí míti vše vysvětleno dle lidské logiky a dle přírodních zákonů, ale člověku prostému je tato víra právě tím usnadněna, že je schopen a ochoten přijati za pravdu i patrný zázrak, podává-li se mu způsobem tělesně-duchovním daleko spíše, nežli kdyby se mu podával pouze duchovně, způsobem jemu nesrozumitelným. Takový člověk shledává docela vhodným, že v řádě Božím, nadpřirozeném dějí se divy, ale chce, aby jejich postup byl názorný, smyslům znatelný. Pán Ježíš hledal v prvé řadě nikoli učených pánů, boháčů duchem, kteří mohli se přičiniti, aby vlastními schopnostmi duševními hledali pravdy v Jeho učení a zákoně, ale zástupů lidu i nejnižšího i nejméně vzdělaného. Těmto mělo vzejíti světlo evangelia i božských milostí, ač nemělo zůstati skryto ani oněm, pokud sami si ho nezahalí. Pán Ježíš zařídil vše správně i v této stránce, jako vždy jindy. Právě nejvyšší duchové ze židovstva i z římských a řeckých kruhů vzdělanců přijali plnou vírou div eucharistický a hleděli získati tomuto tajemství co nejvíce ctitelů.

Jistě by se jim bylo nepodařilo, aby za několik desítiletí pyšný hrad pohanství podkopali a v několika stoletích rozbořili, kdyby byli neměli pro nesčetné zástupy lidu dar tolik skvostný a oblažující! Teprve století šestnáctému se podařilo rozmrhati nejvyšší poklad křesťanstvu daný a to pod záminkou, že se tak děje dle smyslu apoštolův a církevních otcův. *Co by byli ti mužové říkali, kdyby jim byli nepřátelé usilovali uloupiti tento poklad?* Dej Bůh, aby upřímní věřící nedali se zdržovati rádci stále rozumujícími, třeba to i duchovní protestantští byli, od rozhodného kroku přes čáru eucharistickou, aby mohli se účastniti svatých a skvostných hodů Kristových, které Pán i pro ně byl připravil!

IV.

Láska v katolické církvi.

Každý křesťan má pevně věřiti v Nejsvětější Trojici a milovati láskou nejvyšší Trojjediného Boha. Aby Ho milovati mohl, třeba nejprve, by Ho co možno poznal, a toto poznání nám podává svým učením a milostí Kristus Pán, vtělená božská osoba Slova: »Kdo vidí mne, vidí také Otce mého«. Můžeme Boha milovati, protože zjevil se nám v Kristu Pánu po lidském způsobu, protože lidem lidskými ústy o Sobě svědčil a skrze člověka božské skutky učinil. Můžeme milovati bohočlověka, tato láska je stejná s láskou k Bohu Trojjedinému, protože bohočlověk je druhá božská osoba v Kristu Pánu vtělená.

Ale co je možno, nebývá vždy skutečno. Lidé, kteří Pána slýchali, vídali a v Něho věřili, milovali Jej snad vroucně a tak dospěli k dokonalé lásce Boží. Ale ti lidé žili téměř před 19 sty lety. My sami jsme Pána neviděli ani neslyšeli. *Kterak my Ho máme znáti, odkud my máme dobrati se lásky k Němu?* Protestanté ukazují na bibli. Ta je napsána od mužův obdařených Duchem svatým a podává zprávy o životě a učení Pána Ježíše. Stačí nám bible? Po celá století málo jen lidí dostalo bibli do rukou, málo lidí mohlo a umělo čísti. Kterak dověděli se zástupové o tom, co vypráví bible? Mimo to je v bibli mnoho míst temných, mnoho takových, že jejich výklad je nesnadný. Kdo má bibli vykládati, pravý smysl zjišťovati s jistotou a neomylně? Učení badatelé ji rozkouskovali, ba přivedli v pochybnost i její cenu a pravdivost. Kdo nám dá záruku, že z ní pravdy se dovídáme, kdo naučení, co z ní podržeti, co snad vymýtit. Toť otázky, které se z bible samotné nerozluští — tedy cesta ku Kristu, jak ji nabízejí protestanté, není úplně správná. Bible není prvním ani jediným pra-

menem, ze kterého bychom nabrali pravdy o Kristu Pánu a Jeho díle, a z té pravdy lásku k Bohu vypěstovali.

Pán Ježíš postaral se nesmírně dokonaleji, aby Jeho život prospíval i budoucím věkům, nežli pouhými prostředky lidské učenosti, nežli písemnými záznamy. Bylo to několik mužů, kterým zjevil význačným způsobem Svou pravdu, kterým ukázal bohatství Své moudrosti, dal Svého Ducha, aby mohli shromážditi kol sebe obce věřících a sestaviti plně správné a nezměnitelné pravdy o Jeho životě, působení, umučení a oslavě. Apoštolů bylo více, a přece zůstavili křesťanstvu jednotné učení; z jednotlivých obcí křesťanských spojením stále těsnějším vzrostla obecná církev, ve které učení Kristovo bylo po apoštolech svěřeno řádným jejich nástupcům zároveň s tou mocí, aby přisluhovali svátostmi. Církev tedy od Pána založená, Duchem svatým řízená, svátostmi posilovaná i živená stále opatruje a bez omylu zvěstuje učení o Pánu Ježíši. Apoštolé a po jejich návodu někteří učedlníci sepsali Písma svatá nového zákona nikoli jako jediný základ toho učení, ale jako pomůcku, by bylo učení toto upevněno, a jako průvodní průkazy pro církev, zároveň pak určili, aby knihy Písma starého zákona byly uznány za slovo Boží, zjevené otcům věků předkřesťanských. Bible je tedy dílo církve, je ovoce stromu již rozrostlého, není nad církví ale je církvi svěřena; církev má právo bibli platně vykládati. Kdo chce z lidí, kteří nebyli sami svědky velkých činův a zjevení Kristových, získati vědomosti o Kristu a lásku k Němu, nechať dá se vésti ku pravdě cestou církevní. Církev vede ku pravdě nikoli tak, jako učíme se světské moudrosti, pouhým totiž vyučováním, protože větší díl lidstva nemá tolik duševních schopností, aby jen touto cestou došli ku Kristu, ale jiným, zvláštním způsobem. Církev zastupuje věřícím Krista Pána. Učí mravnímu zákonu, který hlásal Kristus Pán. Udílí svátosti Kristovy. Obnovuje v Eucharistii oběť kříže, kterou obětoval Kristus Pán. Miluje lidstvo láskou Kristovou. Toto všecko činí nikoli ona sama jako učitelka dobře vycvičená, která řídí se příkladem a příkazem Kristovým, ale činí to Kristus Pán skrze církev, jako duch působí skrze tělo. *Církev, toť, abych tak řekl, Kristus rozšířený do všech věkův a pokolení. Vtělení Páně stále se obnovuje vzrůstem a rozvojem církve.*

Pán za svého zemského života působil a obětoval se sám jako vyslanec Otcův, po návratu k Otci působí a obětuje se »Christus in ecclesia«, Kristus ve své církvi tajemně rozrostlý.

Působení Jeho dnes má tytéž výsledky jako za doby, kdy žil pozemským životem. »Christus in ecclesia« rozšiřuje víru, shromažďuje učedlníky, získává lásku věřících. Lásku tuto rozněcuje v srdcích tím blahem, kterého udílí všem, kdo plní jeho zákon, přijímají Jeho svátosti a nepohrdají dary Jeho milosti. Tato láska platí Kristu Pánu, jenž v církvi se vtěluje, ale jeví se jako láska k církvi, působící různými způsoby.

Církev sama nemohla by získati si a udržeti tolik lásky od svých věřících, ač má mnoho výborných vlastností, kdyby v ní nebyl přítomen Kristus Pán, který dává jí tolik pevné stálosti, kolik jinde neviděti. Pravou láskou milovati lze jen ony předměty, které zůstávají podstatou svou pevnými, které tou stálostí jeví se jako osoby skutečné nebo aspoň myšlené. I církev by nám mohla býti z tohoto ohledu milou asi jako náš útulný, dávno známý domov, nebo krásná krajina, která budí milé vzpomínky, a zdá se nám býti milovanou osobou, která stále ještě ve své dobrotě se nezměnila. Mnozí lidé mají takovou lásku k církvi, ač vlastně již se jí svým životem odcizili. Věřící křesťan miluje jinak svou církev. Vidí v církvi nikoli jen smyšlenou osobnost, ale skutečnou, živoucnou, která nejen nepozbyla své krásy zevnější, nýbrž ani vnitřním životem nepodlehla změnám. Přizpůsobuje se sice stále zevnějším poměrům, pokud toho třeba, ale podstatou je stále táž. Je to Kristus Pán, který v lidstvu stále působí skrze církev. Ona má právo na lásku svých členů ve smyslu daleko vyšším a měrou daleko větší, nežli pozemské osobnosti.

Jinak je tomu při náboženských společnostech, které se odtrhly od katolické církve a nazývají se rovněž církvemi. Zde není Kristus a církev tak těsně spojen. Členové těchto církví snad milují Krista Pána, pokud ho znají ze své víry, ale tato láska není zároveň láskou k jejich církvi. K této mají lásku docela jiného způsobu, mají-li ji vůbec. Ve své církvi vidí útvar společenský jim vyhovující, ve kterém žije duch zakladatelů, Lutherů, Zwingliho, Kalvínův, anebo ve kterém vtělena je určitá myšlenka, na př. o svobodě zkoumání, o všeobecném kněžství, o duchovní moci, kterou má souhrn věřících. Této myšlence nebo osobě zakladatově platí vlastně jejich oddanost, a církev je jenom útvarem, ve kterém se jim jeví myšlenky zakladatelův a jich přátel. Katolického pojmu o církvi za pravdu neuznávají, poněvadž věří, že církev není jen jediná. Proto také nevidí v církvi tajemné pokračování života Kristova, ježto Kristus Pán nemůže přece v lidstvu působiti v různých, podstatou rozdílných podobách.

Katolík věřící liší se tudíž od nekatolíků svojí obdivuhodnou, vřelou oddaností k církvi, svojí láskou, která dovede podstoupiti také těžké zkoušky. Církev mu podává bez jakékoliv ujmy jako pozemský orgán Kristův všecko, co Kristus Pán pro lidstvo ustanovil. Církev ho učí o Bohu, vede ku pravé mravnosti, odpouští hříchy, obětuje Bohu oběť bohatými a významnými obřady obklopenou, jimiž také cit věřících se vzdělává, církev udílí oblažující pokrm nebeský, posvěcuje všecky důležité události životní, je těšitelkou ještě i v hodinu smrti, ano pomáhá účinně i duším na onom světě. Toť veliká řada darů, nikoli pouze vybájených, ale skutečných, a věřící katolík poznává srdcem, že jsou to dary Boží a nikoli pouhý výsledek jeho vlastní zbožnosti nebo úvah náboženských. Neklame ho pouhý cit blaživý, který by byl vzrušil jeho mysl vlastním zbožným rozjímáním nebo kázáním kněze, a který by byl vzrostl liturgickými, nebo svátostnými úkony, ale blaho to přichází do srdce zároveň s dary božskými, jež se udělují duši nezávisle od onoho vzrušení, jakmile jen tato duše má dobrou vůli věřiti Spasiteli a plniti příkazy Jeho církve co možno věrně.

Zdravý kořen a kmen této lásky nese bohaté ovoce. Láska je jako míza, která proniká kmenem církve až do nejútlejších snítek a přivádí k rozkvětu poupátka dřímající. Kde je tato míza, není mrtvého sucha. Nejdříve nutká věřícího, aby plnil zákon Boží a církevní. K této poslušnosti může vésti křesťana také již pouhá bázeň před tresty časnými a věčnými, ale i tento cit bázně má svou cenu, maje původ ve víře. Nevěrec bojí se pouze »ran osudu«, nikoli trestů Božích, které by ho stíhaly za hříchy. Nad poslušenstvím z pouhé bázně daleko záslužnějším a vyšším je po-

slušenství z lásky k církvi, která vyučuje zákonu Božímu a hlásá své příkazy, a toto poslušenství ochotné je mnohem obecněji rozšířeno v církvi katolické, nežli v jiných vyznáních. Katolíci věřící plní zákony — a plní je rádi. Pravda, mnohé zákony často se přestupují také v katolické církvi, zvláště pak ony, proti kterým se vzpírají mocné pudy tělesné, ale vždy přece nacházíme u katolíka upřímné přání a snahu, aby je dovedl plniti, a právě v této snaze, která vede k lítosti, ke zpovědi a pokání, viděti je lásku. — Za to vítězí poslušenství z lásky úplně, kde není tohoto mocného odporu tělesných pudů proti zákonu, anebo kde ten odpor snáze dá se přemoci, a věřící katolík v takových případech činí mnohem více, nežli církev velí nebo žádá, prohlašujíc, že by přestupník zákona měl hřích.

Nejsnáze dají se plniti ony zákony, které vedou katolíka, by dosáhl milosti Boží, tedy ony, které velí účastniti se služeb Božích a přijímati svátosti. Ale zde se pohybujeme zdánlivě v bludném kruhu. Milostmi svátostnými budí se láska k církvi — a láska k církvi vede katolíka ku svátostem. A přece to není kruh bludný. Není vždy první pohnutkou, aby člověk přilnul k církvi a přijímal skrze ni milost Boží, pravá láska k církvi. Dítky, pohané, nekatolíci, vlažní katolíci nemívají této lásky. Zde působí zprvu pohnutky docela jiné, okolnosti často velice různé, na př. při dětech působení rodičův, učitelů, jinde zase potřeba, by rozbouřené svědomí smířilo se s Bohem, jinde touha po bezpečné cestě k spáse. Ale když člověk porozuměl a zakusil blaha, jakého udílí milost Boží, potom i láska v srdci jeho se vznítí a on dá se vésti touto láskou, by zase znova i častěji súčastnil se těch požehnaných úkonů, jimiž církev rozdává milost Boží. Pak nastává ono vzájemné působení, že láska vede věřícího, by přijímal svátosti — a milosti svátostné posilují jeho lásku. Nejen svátosti, ale i jiné posvátné úkony církevní působí podobně, třeba v menší míře. Církevní zákony podávají určité pravidlo, kdy a kterak účastniti se posvátných úkonův, a víra je pevnou půdou, ze které plyne pramen požehnání pro všecky, kdož ty zákony poslušně plní. Nejmenší míra je stanovena přísně. Křesťan má v určitou dobu přijímati svátost pokání a Nejsvětější Svátost Oltářní, má býti v neděle a zasvěcené svátky na mši svaté, má zachovávati určité posty atd. Nečiní-li tak, dopouští se hříchu a uvaluje na sebe tresty časné anebo věčné. Kde láska je slabá, kde tato nestačí, aby křesťana měla k poslušnosti, tam pomáhá jí víra v církev a její moc, ba i bázeň před božskou spravedlností, aby člověka uvedla zpět do toho kruhu, jenž znovu vzbudí lásku. Kde žije v srdci křesťanově láska plnou silou, tam nestačí pouhá míra předepsaná, křesťan takový bude činiti mnohem více. On se přičiní, aby plnil nejen vše, co velí církev, ale dle možnosti také to, co je církvi milé, aby jí dokázal svou oddanost. Tato oddanost k církvi bude hlavní pohnutkou jeho snahy, druhou pak pohnutkou bude i přání, aby dosáhl mimořádných milostí za dobrovolné dobré skutky.

Zcela se mýlí, kdo se domnívají, jako často nekatolíci, že církev má nad dušemi věřících ohromnou moc, poněvadž hrozí věčnými tresty neposlušným a slibuje nebeskou odměnu poslušným, a tak si udržuje v poslušenství zvláště nevzdělané zástupy lidu, tedy že počítá při svém působení jenom s nižšími pudy a city člověka. Církev používá skutečně i těchto pohnutek, protože nesmí pohrdati ničím, co člověka může přivésti k Bohu, ale tyto pohnutky nejsou ani jediné, ani hlavní, ani církvi nejvíce milé. Tyto pohnutky by brzy selhaly, zvláště za doby naší, kdy nepřátelé víry usilují, aby mizela víra v život posmrtný. Nejdříve by úplně zamítli tyto pohnutky vzdělanci a brzy potom i lid »osvícený« novou »vědou«. *Co drží katolíky pohromadě, co církvi zajistilo pevné místo v jejich srdcích, toť pravá láska k církvi.* Církev miluje své dítky nikoli pouhou láskou soucitnou, ale účinnou a dokazuje to zvláště svými úkony svátostnými a požehnáním z toho plynoucím, lid pak miluje církev láskou, která působením církve v srdcích vzniká i vzrůstá, a tuto lásku lid dokazuje dobrovolným poslušenstvím.

Poslušenství toto nejeví se jen tím, že lidé rádi přijímají milost Boží skrze církev. Toť by bylo málo a rozumí se samo sebou. Upřímný katolík i tehdy poslouchá církve, kdy nelze hned a bezprostředně čekati za to odměny, nýbrž teprve v životě věčném, a kdy poslušnost ukládá značné oběti.

Protestanté odsuzují přísně dobré skutky, čili jak říkají

»zevnější svatost« katolickou, či spíše svoji bludnou představu o tom. Co vlastně myslí tímto jménem? Vždyť přece nebylo by to nic špatného, kdyby lidé jednali mravně proto, aby si zasloužili nebe anebo své svědomí smířili s Bohem! Mohli bychom býti rádi, kdyby hojně mnoho lidu dbalo toho, co se líbí Bohu a z tohoto ohledu, třeba zištného, kdyby ti lidé konali mnoho dobrého. Jistě by to bylo lepší, nežli opak, kdy hřeší se mnoho na milosrdenství Boží. Ale protestanté myslí, odsuzujíce katolickou »zevnější svatost« a jejich učení o dobrých skutcích, na farizejskou pýchu, která se chlubí Bohu svými dobrými skutky a žádá za ně odměny, jakoby na ni měla nepopíratelné právo, a při tom pohrdá lidmi méně zbožnými. Já však nikdy jsem neshledal, že by dobrý katolík takto smýšlel o dobrých skutcích, a myslím, že tak ani nemůže o nich smýšleti. Kdyby takové smýšlení se objevilo mezi věřícími, církev by je přísně odsoudila, protože se protiví jejímu stále hlásanému učení.

Ano, člověk má konati dobré skutky, jako je konal Kristus Pán. Kněží vybízejí k tomu věřící neustále. Ale dobré skutky nemají ceny, nekonají-li se z dobrého úmyslu. Aby měly ceny, třeba je, by to byly skutky Kristovy, totiž aby vyrůstaly z víry Jím vštípené, z lásky Jím vznícené — a teprve pak zasluhují odměny. Odměny té se jim dostává jen pro zásluhy Kristovy. On sám to je, jenž ve svých údech, ve svých bratřích odměnu přijímá. Jeho zásluhy se tu člověku věřícímu účtují. Tak hlásá učení o dobrých skutcích i prostý kněz. Kde je tu jaké farizejské přeceňování vlastních skutkův? Tyto skutky mají svou cenu již tehdy, konají-li se za pokání, tedy s tím úmyslem, aby kajicník odvrátil od sebe tresty Boží anebo usmířil své svědomí. Mají svou cenu, konají-li se z naděje na věčnou odplatu, ale nejvyšší cenu mají, pocházejí-li z pouhé lásky ke Kristu a církvi.

Láska tato zplodila množství dobrých skutkův a může jich zploditi ještě více. Dobrý katolík jimi ukazuje vděčnost za obdržená dobrodiní, za vnitřní štěstí, jež stále plní duši Boha milující, poněvadž ví, že taková vděčnost je Bohu nejmilejší. Takové účinné lásky nebude se nikdy marně a bezvýsledně dovolávati, kdo jí potřebuje, protože je to láska ku Kristu Pánu, jenž dí: »Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.« Láska tato jeví se proto

životně, že vtěluje se ve skutky zevnější a těmi snaží se prospívati církvi, útvaru to lidmi sice řízenému, ale původem a vnitřní podstatou nadzemskému.

Lidem mimo církev stojícím nejdivnějšími, ba leckdy přímo urážlivými zdají se ty skutky katolických křesťanů, jichžto účelu a užitku jasně nevidí, totiž modlitby a posty. Kterak prý může takové nesmyslné skutky konati člověk moudrý! Nad těmito skutky kroutívají hlavou i sami jinak dobří protestanté. Ano, doznávám, že i mnohý člověk, který chce platiti za dobrého katolíka a církvi celkem je oddán, lecčehos tu na ráz dobře nechápe. Nerozumí tomu snad úplně, ale přece se podrobuje. Proč? Té záhady nevysvětlí nám ani bázeň před tresty Božími, protože ten křesťan s této stránky se jich nemá co báti, an rád se modlí a postí, a to i více, nežli mu církev přímo poroučí. Ani pouhá naděje na odměnu od Boha nám toho nevysvětlí, protože zvláštní odměny sám nečeká za skutky, které koná téměř bezděčně. Pravý, první a účinný důvod je, že má důvěru ke své církvi a proto plní její rozkazy. Nepodrobuje se tu žádnému násilí jako otrok, jenž z bázně poslouchá pána, nýbrž plní ty zákony spíše z lásky, jako dítě plní rozkazy matčiny. Má radost, že jí může ukázati svou lásku, třeba se jednalo o rozkazy zdánlivě malicherné. Ví ze zkušenosti, že církev mnohem více zná, nežli on sám, a že často ukázalo se při bližším zkoumání velmi významným a hluboce promyšleným, co se zdálo na prvý pohled malicherným. Poslouchá tedy rozkazů církevních zprvu z lásky k církvi, plní také z lásky k ní pouhá její přání a řídí se její radou, ale potom vzejde mu světlo, ve kterém vidí, jak jsou moudré ty zákony, jak užitečná přání, jak spasitelné rady, a pak poslouchá uvědoměle a hájí zákony církevní z přesvědčení.

Všimněme si výtky, že katolíci mnoho se modlí, jmenovitě, že opakují často táž slova, jak nejnápadněji vidíme při růženci. Není to zvyk pohanský, přímo bezbožný, není to zřejmě v odporu s učením Kristovým, jenž zapovídal při modlitbě mnoho mluvení? Ovšem že ano, kdyby to bylo právě jen mluvení mnohých slov, ale pak něco takového není modlitbou a církev to sama zavrhuje. Církev žádá vždy, aby modlitby říkaly se s náležitým úmyslem a pozorností, a pak to již není pouhým odříkáváním neužitečných slov,

zrovna jako není ničím nesmyslným, prosí-li dítko své rodiče několikráte za sebou týmiž slovy, aby ukázalo, jak vroucná je ta jeho prosba.

Učení katolické o modlitbě je velmi důmyslné a účelné, je zcela shodno se zákonem Božím a vhodno lidské povaze. Jistě by nebylo takovým, kdyby byla dbala námitek a přání křesťanů krátkozrakých, nebo docela nepřátel víry, anebo kdyby se byla obávala, že ani věřící tomu neporozumí a budou ji tupiti. Církev dbala vždy toho, čeho budou srdce věřících potřebovati, a nikoli, po čem by toužili nevěrci, a proto hleděla vyhověti potřebám všeho křesťanstva, od nejvyšších do nejnižších vrstev a stavův. Nelze mysliti, že církev osvěcovaná Duchem svatým byla by nevěděla, co bude lze vytýkati jejím rozkazům, a že by byla přehlédla cesty, které potom teprve nalezly a lepšími uznaly obce od ní oddělené. O tom nelze ani mluviti. Co jí ukazují jako novou moudrost, dávno již prozkoumala, ba před 1000 lety už jako blud zavrhla na základě úvah zralých, na základě přesné víry bedlivě sestavených.

Církev shledala, že je třeba k modlitbě také určitých formulí, zvláště pro modlitby veřejné a společné, které často se říkají. Bylo by přílišné, žádati na křesťanech, aby pokaždé svou vnitřní nábožnost vyjadřovali vlastními slovy a obraty. Tím by také pravá pobožnost buď hynula, nebo se znesadnila. Pozornost by se obracela touto snahou o vlastní slova od zbožných myšlenek k vedlejším formálnostem. Většina křesťanů by se dopouštěla chyby, že by zapomínali na věci důležité a modlili se převráceně za věci nepotřebné. Taková modlitba by srdce neuspokojila ani mysli nepovznesla. Neříkám, že bychom neměli ve zvláštních případech modliti se vlastními slovy, na př. kdyby křesťan neznal formule stanovené, nebo byl ve zvláštní nějaké nesnázi a srdce mu takřka vnucovalo vlastní slova, ale tvrdím, že církev má svatou povinnost také v tomto ohledu věřící vésti a tito mají jejímu vedení se svěřiti, i když dovedou své myšlenky a city správně vyjadřovati. Jeví se také tím povinná pokora i oddanost církvi.

Kristus Pán v Otčenáši dal nám vzor modlitební formule, která jistě je mnohem lepší, nežli jakou by lidé kdy mohli sestaviti jako modlitbu obecnou, jež zároveň poučuje

důkladně o všem, čeho si máme hlavně přáti. Bohatou zásobu jiných formulářů podávají svatá Písma, mužové Bohem obdaření ze všech věkův, církev sama, tak že výborně je postaráno o vhodné modlitby pro každou životní dobu a potřebu.

V těchto modlitbách, zvláště v Otčenáši, je tolik myšlenek, že obsah jejich nelze vyčerpati, říkáme-li jej pouze jednou. Ani přemysliti je najednou nelze, tak jsou významné a vznešené. Snad jich vůbec nikdy nevyčerpáme a nepronikneme, ale říkáme-li Otčenáš znova a znova, na nové myšlenky přece vždy přicházíme. Kdyby naše úvahy o nich byly sebe naivnější a dětinské, mají cenu před Bohem a prospívají duši. Duch náš touto modlitbou odpoutává se aspoň na chvíli od shonu pozemského a povznáší se k věcem nebeským. Nedovedeme dokonale povznésti se k nebi, duch náš snad zbloudí zase na chvíli k zemi, ale opakujeme-li tu modlitbu vícekráte za sebou, může mysl znova se soustřediti a tak přece jen dosáhnouti toho, zač se modlíme. Říkáme-li tuto modlitbu jen jednou, pak ovšem takové nové soustředění mysli je nemožno. Kdo s upřímnou vírou některou modlitbu několikráte opakuje, přesvědčí se sám, že to není zbytečno, ani marno. Vždyť tak činívali mužové nejznamenitější, a bylo by nesmyslem, domnívati se o nich, že by se byli tak rádi obírali prací marnou, nade kterou i hošík, pyšný na svou školskou moudrost, usmívá se pohrdlivě. »Považujíce se moudrými, pošetilci se stali« — to platí o lidech, kteří pohrdají starobylými obyčeji církve.

Církev katolická váží si nejen modlitby chvály, díkův a prosby, ale zvláště modlitby rozjímavé. Takovou modlitbou má býti růženec, ten růženec, kterému protestanté, prostě řečeno, nerozumí a proto naň hledí jako na pohanskou modlitbu lidových mass, protože se při něm používá viditelného, hmotného »růžence« z různých zrnek sestaveného. Právě tento tupený růženec má veliký význam. Jsou v něm spojeny vzpomínky na nejdůležitější příběhy Kristovy v těsném svazku s pozdravením andělským a biblickou chválou Panny Marie ve třech krásných věncích. Poněvadž modlitby stejné vícekráte se říkají, je dosti času, by se mohlo o těch příbězích zbožně uvažovati a sledovati, jak se staly, co přinesly lidstvu a co jednotlivé duši. Budí se tu víra, naděje,

láska, jak naznačují modlitby úvodní. Mezi desátky pozdravení andělských vřaděny Otčenáše a chvály Nejsvětější Trojice, vstup tvoří apoštolské vyznání víry.

Není v celé této modlitbě ani slova, vyjmeme-li nanejvýše poslední dva desátky růžence »slavného«, kterého by nesměl říkati věřící protestant, protože opakovati pozdrav andělský a sv. Alžběty také jemu je dovoleno, a to tím spíše, že Maria sama předpověděla, jak ji oslavovati budou všickni národové. Není žádnou závadou, že opakují se táž slova, spojí-li se s nimi úvahy o životě Páně. Říká-li někdo ona slova pouze mechanicky, není tím vinna církev, ale ten, kdo se dopouští té chyby.

Mohlo by se ovšem namítati, že takové úvahy byly by třeba lepší, kdyby se četla místa z bible a k tomu připojila modlitba. Ale vždyť se nikomu nebrání, jen ať tedy, kdo chce, ukájí svou náboženskou touhu tímto způsobem! Ale církev je duchovní matkou nejen pro věřící vzdělané a zámožné, kteří mohou si sednouti ke knize, ale je matkou duchovní také pro lidi tvrdé práce. Takovým pak právě růženec je výborným prostředkem zbožného povznesení mysli k Bohu, ježto mohou jej kdykoli ve volných minutách do ruky vzíti a také tak činívají. Právě proto je modlitba sv. růžence požehnána, právě proto i vzdělanci hodí se zcela dobře. Působí zde a rozhoduje opět oddanost a láska k církvi. Církev schvaluje tuto modlitbu, protože vidí v tom prospěch věřících, tedy z lásky k věřícím, a tito *rádi vyhovují přání duchovní matky své, vědouce, že projevy důvěry a lásky k církvi bývají požehnány, a že prostředky spásy, které schvaluje církev, vždy jsou provázeny zdarem.*

Tak je tomu také s příkazy postními a vůbec se zákony, kterými církev určuje zevnější skutky křesťanského života. Nebylo by ani možno plniti všecky ty zákony, kdyby nebylo důvěry a lásky k církvi. Všecky hrozby a sliby věčnými tresty nebo odměnami bez té důvěry a lásky byly by marny. Ale každý věřící je přesvědčen, že církev nepředpisuje, čeho nemá práva vyžadovati dle učení Kristova nebo vlastního moudře uváženého názoru a že při svých zákonech má na zřeteli časné i věčné blaho svých členův. Plní tedy zákony církevní jak pro svůj prospěch, tak i z lásky k církvi. I kdyby

nevěděl, jaký vlastně má účel jednotlivý ten zákon, dobrý katolík nedá se tím odlákati od poslušenství. Jako dítko zdárné všímá si každého přání rodičův a hledí mu hned vyhověti, aby jim ukázalo svou lásku, *tak přijímá s radostí katolík předpisy církevní, které mu dávají příležitost, aby skutkem projevil svou příchylnost k církvi. Touto příchylností liší se od jinověrců jako pravý syn církve.*

Jiné společnosti náboženské ani nemohou dávati takové zákony, i kdyby věděly, že je jich třeba, leda že by měly dosti donucovacích prostředků. Členové těch společností by si nedali zákony takové předpisovati, anebo by jich vůbec nedbali, protože by to měli za velikou opovážlivost duchovních, kteří chtějí hráti si na pány církevní obce. Málo komu by napadlo, že má poslouchati »zemské církve« jako láskyplné, starostlivé matky duchovní. Protestanté považují poslušnost katolíků církvi projevovanou za otrockou službu, kterou prokazují svým kněžím, a vysvětlují si ji jen hloupostí a pověrou lidu a vychytralostí kněžstva katolického. O síle dětinné lásky k církvi nevědí nic a rovněž tolik vědí o nebeském pokrmu, kterým se živí v srdcích tato láska.

Církev dostávala vždycky značné dary od věřících, zvláště za dřívějších časův. Zdali a pokud bylo to ku pravému prospěchu církve a národů, ponechávám rozhodovati znalcům. Snad chybovali někdy přehorliví kněží, přemlouvajíce věřící k takové štědrotě. Nikdo nechválí takových chyb. Ale většina oněch darů je zase důkazem lásky k církvi. Nebýti této štědroty, nebylo by tak velikých rozdílů mezi úpravou a výzdobou chrámů katolických a protestantských. Neukazuji na dary, které katolíci věnovali a věnují k účelům dobročinným. V tom ohledu, Bohu díky — závodí cíle a ušlechtile všecka vyznání a zasluhují proto chvály a povzbuzení k činnosti další. Ale na stavby kostelů, na ozdobu, ba nádheru služeb Božích dávají katolíci mnohem více, nežli protestanté, protože si více váží svých kostelův a služeb Božích. Jsou vždy ochotni ukázati svou vděčnost za obdržené milosti nejen modlitbami a dobrými skutky, ale také způsobem vůbec patrným a trvalým, tedy nejraději nějakým předmětem pro výzdobu kostela, kde se jim dostalo tolika milostí. Církvi ovšem je milá tato ochota. Právě touto ochotou nashro-

máždilo se jí v kostelích pravých pokladův uměleckých, samých to důkazů lásky dítek k matce církvi. Nic nevadí, že mezi věcmi umělecky cennými jsou i předměty prosté, dětinské. Také tyto pomáhaly mnohému křesťanu svou teplotou životné lásky, jež je byla obětovala, oživiti víru a lásku, také ony zvyšovaly tichou nádheru chrámových prostor a sesilovaly krásu bohoslužebných úkonův. Co dá křesťan chrámu, ať si pouhou svíci, obraz, sochu, celý oltář, není ztraceno, ale přispívá svým haléřem nebo větším obnosem k tomu, aby proud požehnání rozhojnil se a bohatěji plynul v srdce věřících. Tak dostává i sám dárce více zpět, nežli dal sám, neboť nyní svědčí stále o jeho lásce tento dar, posvěcený Nejsvětějším. Kdežto jinak dar sám, či obnos naň vynaložený byl by zůstal světskou cetkou, nyní vidí ve chrámě svůj dar jako důkaz lásky vedle Lásky věčné, která tajemně trůní ve svatostanu.

Mnoho se mluvívá, mnoho se posuzuje potupně nádhera katolických kostelův a tvrdívá se o ní, že v malých kostelích je nevkusná, ve velkých pak přemrštěná. Jak málo rozumějí tito nepovolaní soudcové podstatě katolických chrámů! Chrámy tyto jsou příbytky Kristovými a proto vyžadují výzdoby, jež by byla Pána důstojna. Pán ovšem nemá zalíbení v nádheře a parádě samotné, On nepočítá sloupův a neváží, kolik zlata či stříbra je na těch ozdobách. Hledí však na lásku, která to obětovala. Láska tato vyzdobuje chrámy rozmanitě, podle toho, jak je osada bohatá nebo estheticky vzdělaná. Láska tato dbá však zákonův umění vždy, kdy chce vytvořiti nějaké dílo skutečně cenné. Celkem tato snaha po okrase domu Božího vždy dobře působila v katolické církvi a značně jí prospívala. Láska spojená s vírou a uměním vytvořila největší díla, jež viděl svět, díla, která vynikají nad výtvory umělcův antických aspoň bohatstvím vznešených myšlenek. Všude pak, jak na těchto veledílech a umělecké výzdobě chrámů, tak jako na drobných cetkách, obrázcích a obětinách viděti společný znak původu, lásku katolíků ke svaté církvi a její božské hlavě. Zde je vnitřní kouzlo katolické výzdoby chrámové a toto kouzlo působí vždy požehnaně na věřící.

Věřící katolík při podnicích světských pomáhá přirozeně jen tehdy, neškodí-li tyto podniky církvi, a pomáhá při nich

s celou ochotou, jsou-li také církvi prospěšny. Láska k církvi je láskou k Bohu a beze vší výjimky platí více, než jakákoli jiná náklonnot. Ani láska k vlasti, ač církev uznává plně její právo, nemá přednosti před touto láskou. Také v životě státním a politickém platí tato zásada, ale zde nebývají všecky okolnosti tak jasny, aby nemohla se státi chyba, a proto vyskytují se v tomto směru omyly leckdy také i při dobré vůli.

Jestliže stát potlačuje, poškozuje, bezprávně omezuje katolickou církev, tu nelze od katolíka žádati, aby z lásky k vlasti pomáhal při těch snahách, a to již z toho důvodu, že katolík v tomto boji proti církvi vidí nebezpečí pro sám stát. Ale i v tomto případě plní zřejmé povinnosti, kterými je říši vázán, ač také tím pomáhá státu aspoň nepřímo proti církvi. Jeť povinen poslouchati také moci světské, pokud oprávněný zákon velí. Ale tato poslušnost má své meze. Bylo by hříchem, poslouchati zákona nespravedlivého, který by byl proti vyššímu zákonu, proti zákonu Božímu. Jednotlivý člověk nemá však práva, by si určoval tyto meze sám dle svého úsudku nebo ku svému osobnímu prospěchu. Zde má rozhodovati učitelský úřad církve a tento rozhoduje v podobných otázkách bez ohledu na strany politické, ale s plným vědomím, že církevní vláda je odpovědna Bohu za následky tohoto rozhodnutí. Takto církev jednak ukazuje věřícím správnou cestu v podobných otázkách, jednak chrání stát, aby se mu neodpíralo poslušnosti dle libovůle poddaných. Nechať si volní myslitelé a nepřátelé církve vytýkají kněžstvu, že drze zasahují do politických oborů, že znásilňují svědomí a ohlupují lid, je přece jen jisto, že každý člověk mravně uvědomělý uznává jisté meze poslušnosti a že i pro státy je výhodou, určují-li se tyto meze jednotně a rozumně úřadem, který je si vědom své odpovědnosti, nežli aby si je určoval každý sám dle vlastní vůle. Ovšem že církev stává se touto cestou jako dozorčím úřadem nad mocí státní, jako skutečnou mocností vedle státu. Ale tak tomu má býti. Církev je mocností morální, nikoli hmotnou, taková mocnost pak zcela právem má dozírati na to, jak státní moc plní svůj úkol. Mocností morální může býti buďto obecný souhlas morálně uvědomělých lidí, abych tak řekl: veřejné svědomí, nebo jednotlivé církve zemské, nebo církev

světová. Touto církví v pravém slova smyslu je právě církev katolická. Ona je nejlepším útvarem takové duchovní, mravní moci. Má podivuhodné zkušenosti, zná výtečně morální obor, nemá jiných zájmů, mimo náboženské, je na státu nezávislá.

Bylo by nesmyslem, aby o poslušenství poddaných rozhodoval panovník cizího státu. Poddaní, kteří by poslouchali cizího panovníka, byli by velezrádci. Proto bylo pokaždé chybou, když církev zabývala se politikou ku světským účelům, když jednala jako obyčejný světský stát. Tím sama si stěžovala své působení v jednotlivých říších, poněvadž chtěla býti státem ve státě a přicházela do těžkých bojů se všelikými říšemi. Papež ovšem zcela dobře a po právu mohl býti a byl pánem státu církevního, aby byl plně neodvislým, mohl zasahovati a zasahoval rázně i do ruchu světského, aby hájil práv víry a církve, ale vždy měl jednati jen k tomu konci, aby národové a říše si zachovali pravou víru, aby lid byl veden k zbožnému a mravnému životu, ale nikoli, aby papežský stát byl velmocí rozhodující, jako druhé velmoci světské.

Církev je tím silnější, čím více hledí si vlastního oboru náboženského a mravního, ať si při tom používá i světských pomůcek, a čím více jeví čisté lásky ku své pravé úloze. Moc její přirozeně je větší tam, kde žije většina věřících katolíků pohromadě, ač právě v takových zemích neukazuje se tato moc nápadně, protože zájmy katolické víry bývají tu celkem v bezpečí. Za to hledí se síla katolické církve dopracovati určitého vlivu tam, kde je sice značný počet katolíkův, ale státní moc je v rukách nekatolických a hledí katolíky utlačovati a svobodu církve omezovati. V takových zemích častěji se stává, že církevní vrchnost proti zákonu světskému za hranici staví zákon Boží církví hlásaný.

Ale i tu církev se snaží, aby poddaní plnili svou povinnost ku státu, jak velí Bůh, a varuje se jak může neblahých sporů mezi řádem světským a božským. Aby v tomto směru mohla tím vydatněji působiti, hledí získati vliv na moc státní. Podaří-li se to v míře náležité, pak může již předem zamezovati pokusy o zákony církvi nepřátelské a naplňovati správu státní smýšlením křesťanským, aby státní zákony přešly v soulad se zákonem

Božím a tak zabezpečilo se pravé blaho lidu. Láska k Bohu a církvi to je, která vede církevní vrchnost, aby volila církevní prostředky, kterými zároveň jeviti se může láska k vlasti. Poddanní nejsou pak vlastně sluhy cizího státu, jsou věrni říši vlastní, a přispívají ku blahu vlasti dle učení nejzkušenější učitelky, jež jim dává návod bezpečný, kterak nejlépe plniti povinnosti ku rodné zemi. Návod tento není však pro věřící žádným přímým zákonem a nelze jim vytýkati, že jsou ve službách Říma na úkor vlasti.

Kterak třeba v určité době zaříditi tento postup, toť záleží na tom, jaké potřeby v té době se jeví a jak je stát zařízen. Ve stoletích minulých mívali panovníci své rádce církevně smýšlející. Jinde stávali se takoví mužové sami vůdci národů svými znamenitými činy. Jinde velmoži a přední stavy národa či říše ať světští nebo duchovní hleděli svou ústavní mocí udržeti říši či národ na cestě křesťanského mravu. Za nové doby, kdy státní moc se soustředila a přibrala zástupce lidu, aby spolu rozhodovali o státních zákonech, katolický lid hledí dle stupně svého uvědomění používati svých politických práv ku blahu církve a k obraně křesťanských zásad.

Jak je nesprávno, vytýkati katolíkům, že upírají touto snahou státu jeho právo a bojují proti jeho základním požadavkům! Vždyť katolíci nejsou pouhými poddanými státu, kteří mají jen poslouchati, ale jsou také oprávněnými účastníky státní moci. Mají právo, ba mají svatou povinnost, aby svými volebními lístky a vůbec zákonnými prostředky hleděli pomoci k vítězství svému přesvědčení, svým názorům, aby hleděli státní život zaříditi dle křesťanských zásad, což dle jejich přesvědčení samému státu bude k největšímu prospěchu. Nezdá-li se toto úsilí druhým účastníkům státní moci správným, ať se brání proti němu svými zákonnými prostředky, svými morálními silami. Ústavy moderních států jsou právě tak upraveny, že podobné zápasy stran mohou stále se odbývati.

Neříkám, že zastanci církevních zájmů jednali vždy úplně správně. Jenom zásadně jejich úsilí lze schvalovati. Ve skutečném životě dějí se často chyby, velké i malé, protože zásady vtělují ve skutek lidé nedokonalí, ba hříšní. Dosti často zdvihal se odpor zcela oprávněný proti snahám cír-

kevních vrchností, proti politice papežského dvora. Katolický dějepisec zrovna jako protestantský má za úkol, aby podobné události líčil nestranně, ať se jedná o politické strany, nebo o státníky, nebo o biskupy, nebo o papeže, ale nesmí zásady katolické šmahem zavrhovati a tupiti. Spíše má zkoumati, zdali hajitelé katolické víry a církve jednali dle pravých zásad své víry a tím řiditi svůj úsudek o jejich činech. Vždy však třeba zkoumati dle původních pramenů, tyto prameny kriticky probírati, a nikoli z knih protestantských, které jsou zásadám katolickým nepřátelské, nebo jich vůbec neznají. Takovým zkoumáním téměř pokaždé dojdeme jiných výsledků, nežli tito stranničtí dějepisci. Kdo zná katolický svět myšlenkový, jistě jej lépe posoudí, nežli protestanté.

Dějepisci rádi vypravují, kterak kněží nenáležitě působili, často i ve zpovědnici, aby katolická knížata, státníci a katolické obyvatelstvo mělo na zřeteli prospěch církve. Nevěřím, že by to byla pravda. Věřícímu katolíkovi — a jen o takové tu jde, protože katolíci vlažní by vůbec nedbali takového nátlaku — rozumí se samo sebou, že má hlavně ty strany a snahy podporovati, které jsou na prospěch církve. K tomu není třeba ho teprve nabádati a poučovati, leda že by sám vyhledával bližšího poučení. K tomu ho vede láska, která se jeví tím mocněji, čím je církev více ohrožována. Zpovědnice má úkol daleko vznešenější, nežli politickou propagandu. Ve směru tomto může působiti jen nepřímo, pokud i svatou zpovědí roste a sílí láska věřících k církvi.

Možná že i v tomto ohledu mnohý kněz odchýlil se od cesty správné a chybil. Svět a lidé jsou nedokonalí a chybují. Ale chyby tohoto druhu se mstí. Lidé nenáležitými prostředky získaní nejsou spolehliví. Kde byly zástupy lidu podobnými cestami získány, klesá uvědomělé příslušenství k církvi na pouhé stranictví politické, anebo drží ty zástupy pohromadě jenom vlivy násilné. Jakmile bude třeba oběti na obranu víry, zástupy se rozpadnou. Ale vidíme-li katolíky, kterak ve zlých dobách obětavě řadí se ku svému praporu, můžeme zcela jistě věřiti, že je k němu vedla jen pravá láska k církvi a žádné ohledy světské.

Lidé nábožensky lhostejní vyslovují často přání, aby náboženství nepletlo se do politiky, aby církev spokojila se tím, když vnitřní život křesťanů bude se říditi hledisky víry,

ale život veřejný ať určují jen ohledy světské — časné. Netřeba ani zmínky, že podobná myšlenka nemůže věřícímu křesťanu, tím méně katolíku na mysl přijíti. Vždyť víra proniká, objímá veškeren život a jeho úkony tak, že nelze bez ní a bez ohledu na ni téměř krok učiniti. Katolík mimo to jest povinen pečovati nejen o spásu duše vlastní, ale dle možnosti také o spásu svých bližních, a proto má i v životě veřejném působiti, aby se pomáhalo věčné spáse lidstva zdárným a svobodným působením církve. Tak se osvědčuje láska k Bohu i bližnímu zároveň, láska to, kterou Kristus Pán prohlásil za povinnost nejvyšší.

Katolíkům vytýkají, že nemají pravé lásky k bližnímu. Tvrdí, že katolíci jsou vinni neshodami konfessionálními, protože vzdalují se bez potřeby od jinověrců a podporují jen spolky výhradně katolické. Pravda, že katolík přirozeně nejraději druží se ku katolíkovi. Vždyť mají společný názor světový, rozdílný od názoru, jaký mají věřící protestanté, tím rozdílnější od názoru nevěreckého. Mají společnou lásku ke své církvi, s touto se radují, s touto pláčí společně. Co je hlavní: tvoří jedno tělo, požívajíce pravé Tělo Páně. To je svazek velice pevný. Katolíci jsou co nejtěsněji spojeni a ku bratrské lásce nabádáni společným majetkem nejhlubších tajemství víry, společným pramenem posvěcení a vnitřního blaha, kterým je společná hostina obětní, ovšem pokud jsou to katolíci své víry znalí a dbalí. Jestliže k sobě pevně lnou a touží po pevnějším spojení, tím právě ukazují, že opravdu jim jde o prospěch jejich víry. Komu z katolíků je zcela lhostejno, jaké víry jsou jeho společníci, nebývá dobrým katolíkem.

Ale tato vzájemná shoda a náklonnost katolíků dá se docela dobře srovnati také s láskou k nekatolíkům, ačkoli se jevívá tím, že katolíci družíce se těsněji k sobě, tím se oddalují od nekatolíků, lze-li vůbec mluviti o nějakém oddalování. Katolíci ostýchají se přicházeti do společností nekatolických a to právem, protože tam brává se málo zřetele na city jejich. Nikoli snad ze zlé vůle, ale ze zvyku dávno zakořeněného tropívají se žerty a úsměšky z katolických obyčejů, zvyků a osob. Neznají toho a nemyslí při svých vtipech obyčejně na žádné urážky. Ale nezřídka přece dějí se i přímé útoky na víru katolickou. Pak ovšem katolík raději

zůstane mezi svými, protože si s nimi vzájemně rozumí. Snad se to časem zlepší, až se pozná, že takové jednání nesrovnává se s křesťanskou láskou, ale na ten čas je toto jednání velkou překážkou přátelského styku katolíků s protestanty. I kdyby nebylo vtipkování, ani přímých urážek, již ten pocit, jakoby se na člověka hledělo s jistou nedůvěrou, jakoby platil ve společnosti za živel rušivý, není nic příjemného. Katolíci naproti tomu vídají celkem rádi, přijdou-li do jejich společnosti nekatolíci, pokud je viděti, že přicházejí přátelsky. Jest si velice přáti, aby tito hosté sprostili se předsudku, který je odvrací od takových schůzí, a též aby podobných předsudků zbavovali své souvěrce. Pak uvidí, že katolíci ve svých schůzích nekují zbraní ani nestrojí úkladů proti protestantům, ale že radívají se výhradně o vlastních potřebách. Vycítí tam teplo téže lásky, kterou dobří katolíci vzájemně se milují. Ani nebudou pozorovati, že jich katolíci litují, vidouce je zbaveny požehnaného působení církve, protože ten soucit nebude se nijak stavěti dotěrně na oči, ač přirozeně v srdci věřícího katolíka se ozývá.

Myslilo by se snad — a protestanté mají stále tu myšlenku, že katolíci jen o tom přemýšlejí, jak by rozmnožili svou církev, jak by do ní nalákali mnoho nekatolíků, aby mohli napočítati mnoho přestupův, třeba se staly jen na oko. Myslilo by se, že úsilí toto má za účel, aby církev dosáhla veliké moci ve světě. Ale kdo seznámí se blíže s katolíky, kdo na př. byl ošetřován v katolické nemocnici, podiví se, jak málo nalezne podobné snahy. Katolíci uvažují a soudí zcela jinak, nežli se domýšlejí o nich mnozí nekatolíci. Katolíci totiž věří, že každý pokřtěný člověk může dojíti spásy, třeba i nehlásil se zjevně do katolické církve, ale trval bez vlastní viny v jiné náboženské společnosti, totiž, když by měl tu svou náboženskou společnost za pravou církev, nemoha se přesvědčiti o tom, že jediná církev katolická je pravá církev Kristova, a když by varoval se svědomitě hříchů těžkých, anebo se jich zbaviti hleděl pravou lítostí. Také nekřtěným lidem může všemocné milosrdenství v podobných případech dopomoci ku spáse. Lidé takoví slují neviditelnými údy církve, poněvadž o jejich příslušenství k církvi patrného svědectví nemáme. Katolíci snaží se, aby nekřtěné obrátili na víru křesťanskou a přivedli ke křtu, ale

jedná-li se o to, aby pokřtěný nekatolík byl získán církvi katolické, tu si počíná církev velmi opatrně. Právě křesťanská láska tak velí. Kdyby totiž v něm vzbudily se sice pochybnosti o jeho víře dosavadní, ale přece nenabyl jistoty, že víra katolická je pravá, kdyby tedy nedal se pohnouti, aby upřímně tuto víru za pravdu přijal a přistoupil do církve katolické, pak by mu to velice mohlo na duši škoditi. Vždyť by snadno pozbyl víry vůbec. Anebo, kdyby uznal sice, že církev katolická je jediná pravá církev Kristova, ale přece neodhodlal se do ní vstoupiti, dopouští se těžkého hříchu. Proto je často lépe, nedotýkati se jeho víry a ponechati ho v jeho církvi. Hledá-li však sám poučení o víře katolické, pak se mu nesmí toto poučení jen tak zhola odpírati. Tuť podobá se pravdě, že přestoupí upřímně. Ale ani v tom případě není radno, příliš rychle ho ku přestupu vábiti, nýbrž vyčkávati, až sám zcela vážně bude si přáti, aby do církve byl přijat, i když jeví velikou náklonnost ku katolické víře. Pravda hlouběji vtiskne se do duše, která po ní snažně touží, nežli ta, které bychom tam teprve namáhavě přístup zjednávali. Ryba, která vnadidla okusila, jistě chytí se na udici, jestliže jí rybář udice nevytrhne nevčasným pohybem. Ani v nebezpečí smrti nebude nikdo nemocného bez jeho přání přemlouvati k přestupu, ale vybízeti k lítosti nad hříchy, kterých je sobě vědom. To zní ovšem zcela jinak, nežli obvyklé žaloby na katolickou církev, že příliš ráda hledá, koho by přilákala, že honí se za dušemi, aby je ulovila. Právě církev samospasitelná je nanejvýš tolerantní. Je jí milejší, věří-li kdo vůbec v Ježíše Krista, třeba měl při tom i mnoho klamných představ bez vlastní viny, nežli aby hlásil se jen na oko k víře katolické, anebo byl zřejmým nevěrcem. *Láska k bližnímu to je, která zdráhá se každému nekatolíkovi hnedle vykládati víru katolickou.*

Katolická církev je tedy společnost pravou láskou spojená, duchem lásky proniknutá, jejížto vnější a vnitřní život má původ a základ v lásce. Tato láska sahá až za hrob. Učení církve katolické o životě věčném je zcela určité, důmyslné a shoduje se s Písmem. Zvláštním článkem výhradně katolickým je učení o církvi trpící v očistci, jež je vedle církve bojující na zemi a vítězné v nebesích částí všeho

společenstva duší, zvaného »obcování svatých«. Učení toto je zcela zdravé, rozumné a důsledné, neboť nevěříme-li v očistec, nedostaneme se z neshod a rozporův. Velký počet lidí umírá v chybách a hříších, ale pekla přece nezasluhuje, protože to nejsou hříchy smrtelné. Jiní pokáním sprostili se těžkých vin, ale nemohli na zemi pokání své doplniti dostiučiněním. Do nebe pak nic nečistého nemůže vejíti. Proto je třeba místa pro dokonalou očistu. Muky a tresty, které tam trpí z lásky k Bohu, dávají duším dojíti věčné blaženosti pro zásluhy Kristovy.

Tyto tři říše — církev na zemi, v nebi a očistci — spojeny jsou poutem přímluv, jimiž osvědčují si lásku Boží, jež v nich působí. Nedá se to ani jinak mysliti, protože láska, jež nejeví se skutky, je mrtva, Bůh pak, který by zapověděl svým věrným projevovati tento nejmocnější a nejvyšší cit, byl by bezcitným, ba krutým. Ale mohou-li díti se takové přímluvy, dá se od lásky Boží také čekati, že nebudou zcela marny. Tak tomu učí církev a učení toto souhlasí s apoštolským podáním.

Křesťan, který má v srdci lásku Kristovu, rád zastává se souvěrců, pokud může a stačí. Proto obětují křesťané živí za duše v očistci modlitby a mše svaté, aby jejich muky zmírnili nebo zkrátili. Dbá-li Bůh těchto přímluv, jistě to neodporuje jeho lásce ani spravedlnosti. Prosby ty jsou tím vydatnější, čím větší láska jim dala vznik. Jaká je tato láska, záleží jednak na zbožnosti těch, kdo prosí, jednak na tom, kterak sobě té lásky zasluhovali vlastní láskou zesnulí za svého života pozemského. Když Bůh ty modlitby vyslyší, odměňuje strany obě, odměňuje lásku, která posvěcuje dárce i obdarovaného, a má nárok urychliti úplnou očistu duše trpící. Duše v očistci samy nemohou působiti k tomu, aby se za ně kdo přimlouval. Jsou v tom směru závisly na té míře lásky, kterou po sobě zůstavily v srdcích lidí žijících a na lásce, která církev k tomu vede, by za ně přímluvy konala a věřící k přímluvám vybízela. Okamžikem smrti jsou jejich knihy života zavřeny.

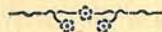
Blažení nebešťané přimlouvají se za křesťany žijící, kteří jsou v boji se světem a hříchem. Toho popírati nelze ani myšlenkou, žije-li v církvi láska Boží. Zrovna jako můžeme žijící přátely žádati za přímluvu, právě tak lze žádati za ni

oslavené spolukřesťany. Kdo tomu nevěří, přičítá smrti moc úplně vítěznou, má ji za neproniknutelnou přehradu mezi církví bojující a vítěznou. Ale církev katolická zcela rozumně věří, že obcování svatých mezi církví bojující a vítěznou není zůstaveno libovůli jednotlivých věřících. Vydala o tom dle svého úřadu jasné zákony. Ona oznamuje věřícím, kdo jistě náleží mezi pravé přátely Boží a ke komu mohou či mají s důvěrou obraceti se o přímluvu. Církev prohlašuje věřícím tato svá rozhodnutí po zkoumání nejpečlivějším, nejsvědomitějším a skutečně znaleckém, jakého by jednotlivý, sebe větší učenec nemohl se odvážiti. Církev určuje, kdo ze zesnulých spravedlivých má býti od věřících uctíván veřejně při službách Božích — jakožto svatý — a koho smějí věřící určitých území nebo celé církve uctívati jako blahoslavené. Církev postarala se při úctě svatých o veškeru možnou jistotu a meze nutné, ale nevzala ani nebéře věřícím tvrdě, co bylo a je zbožným obyčejem. Docela mylným je tvrditi, že papež si přičítá moc určovati zemřelým místa v nebi, »dělati svaté«. On jenom vyhlašuje úsudek konečný o tom, zdali a jaká jsou svědectví o nich, která dokazují, že tito zesnulí jsou svatí nebo blahoslavení.

Blažení nebešťané pomáhají jenom skrze milost Boží, svou přímluvou u Boha. Neklaníme se jim jako Bohu, ale žádáme je za přímluvu. V modlitbách nebývá vždy určitě znáti tento rozdíl a tu zdá se někdy, jako bychom přímo svaté samé prosili o různé milosti. Dle toho pak mají nekatolíci za jisto, že se tu děje cosi modlářského. Ale katolík své víry znalý ví určitě, že milosti udílí jen Bůh a že svatí nezmohou z vlastní moci nic, nýbrž mohou nám dopomáhati k milosti Boží jen svou přímluvou u Boha, jejíž moc závisí na tom, jak milují Boha. I sama Maria Panna byla by jen prach a popel, kdyby nebylo jejího zvláštního, milostiplného spojení s Pánem Ježíšem. Kdo zkoumá bedlivě, nalezne tyto pravdy vysloveny v církevních modlitbách. Velmi krásně je to vylíčeno v Danteově básni: »Divina comoedia« v posledním zpěvu ráje, kde sv. Bernard přednáší svou prosbu Panně Marii a tato prosebným pohledem obrací se k Nejsvětější Trojici, aby dosáhla vyslyšení.

Katolická církev zná Boha nikoli jako bytost osamocenou, která trůníc v nedostupné výši, všecko ostatní, dobré i

zlé, ctnostné i hříšné by vrhala s pohrdáním do stejné nirvány, ale vidí Boha obklopeného skvělým dvořanstvem, jako krále knížaty a pány, vidí Boha, jenž velí nám ctíti také toto dvořanstvo, protože to jsou Jeho přátelé, a kdoby jimi pohrdal, pohrdá milostí Boží, která je až do nebe povznesla. Jejich přímluvy jsou Bohu milé, protože ukazují lásku Boží, která spojuje svaté na nebi s lidmi na zemi a dušemi v očistci. Nikdo ze světců Božích necítí se zkráceným proto, že nemá stejného stupně milosti a slávy nebeské, jako má druhý. V říši idealní prostý občan byl by spokojen svým místem a uznával by vděčně dobrodiní, kterých mu stát poskytuje. Takovou ideální říší je církev oslavená v nebi, kde i poslední člen tohoto království má blaho věčné, jakého je schopen a nehledí závistivě na dokonalejší světce, kteří dosáhli blaha sobě přiměřeného. Láska vzájemná vylučuje zde i stín závisti či nepřízně. Láska prozařuje blahým světlem a spojuje nesčíslnou obec nebešťanů v jedno tělo, v jeden celek, jsouc obrazem a odleskem onoho věčného žáru lásky, kterým jsou nerozlučně spojeny tři božské osoby v jednotě podstaty v *Nejsvětější Trojici.*

V.

Svoboda v katolické církvi.

Když jsem vstoupil do katolické církve, byl jsem všecek šťasten myšlenkou: nyní jsem svoboden! Protestanté ovšem domýšleli se pravého opaku. Myslili si: Ten vlezl do pasti a pozná brzy, jak se zbavil svobody! Oni mají totiž církev za donucovací ústav, kde vědomí člověka je podrobeno nejhoršímu tyranství, kde omezují myšlenky, řeči, vůbec každou duševní práci. Moje štěstí z nabyté svobody v církvi nebylo klamným citem, nezmenšilo se později, ale upevnilo. Kterak lze vysvětliti tento spor mezi mým citem a domněnkami mých nedavných souvěrců.

Vysvětlení podává pravda, že v církvi katolické má svoboda věřících jiné hranice, nežli u protestantův. Beze všech mezí není svobody ani zde, ani tam. Nikde není bezmezné nevázanosti, protože potom by ani katolická církev, ani obce protestantské nebyly společnostmi. Tu i tam jsou tedy meze, kterými se odlišují tyto společnosti od ostatního světa. Hranice tyto jsou dílem zcela určité, dílem neznatelné. Protestanté mají určitou hraniční čáru na straně obrácené směrem k Bohu. Přes tuto čáru odváží se jen, kdo již vlastně náleží ku katolické církvi. Na straně obrácené směrem ku světu je svoboda jejich téměř neomezená. Hranice její dá se posouvati stále dál a je tak pružná, že málo kdo vůbec přijde v pokušení, aby až za ni zašel. V katolické církvi je tomu naopak. Zde je přesná čára hraniční na straně obrácené ku světu. Kdo jde za ni, není už katolíkem. Na straně k Bohu směřující má katolík plnou svobodu, má cestu otevřenou až k patření na Boha. Dále nežli ku spojení s Bohem nemůže dospěti ani nejdokonalejší světec. Kdybychom si představili Boha jako ústřední světové slunce, tedy v jisté vzdálenosti od tohoto slunce tvoří hraniční kruh čára euchari-

stická. Tato čára, víra v Nejsvětější Svátost, zahrnuje svým obvodem vše, co náleží katolické církvi. Za ní je oblast protestantismu, do které prozařují ještě paprsky milosti Boží, ale která přece je už vzdálena od bezprostředního spojení s Bohem. Neurčitá, tu a tam sotva znatelná, velice pružná čára ohraničuje, lze-li mluviti o neurčitých hranicích, oblast tuto od čirého pohanství. O pravém příslušenství jednotlivých lidí do určité oblasti nerozhoduje vždy název. Mnozí protestanté, kteří bez vlastní viny nejsou čítáni za katolíky, jsou skutečně již v oblasti katolické, mnozí katolíci, kteří se odcizili své víře, náležejí vlastně k oblasti protestantské, nebo docela pohanské. Ale kdo vědomě zvolil si určitou oblast, maje za to, že dobře ví, o jaké důležité otázky se jedná, tedy jest-li protestantem, má místo za čarou eucharistickou, pak-li je katolíkem, tedy uvnitř kruhu eucharistického.

Tato pravda jeví se všude, důkladněji-li zkoumáme obojí konfessi. Protestanté jsou úplně téměř volni co do svých úkonů bohoslužebných směrem negativním. Nepotřebují choditi do kostela, ani k »večeři Páně«, nepotřebují se modliti, nemají církevních povinností mimo ty, které si sami určí, nebo které vymezil stát, jako jejich jediná pravá vrchnost. Vyžaduje se již téměř jenom křest a ten zbývá jako jediná částka hraniční čáry, jež jinak téměř úplně je smazána. Ale i tato zbývající část hraniční čáry ponenáhlu mizí. Směrem positivním jest jejich svoboda valně omezena. Protestant nemůže denně navštěvovati svůj chrám, tím méně za den několikráte, protože chrám je zavřen. Nemůže si dopřáti denně služeb Božích mimo soukromou modlitbu. Nemůže po svém přání choditi k »večeři Páně«, ale jen v určité doby, kterých do roka není mnoho. Nemůže přijímati Těla a Krve Páně. Je mu téměř nemožno, jíti ku zpovědi soukromé a nemůže při ní obdržeti platnou absoluci, či rozřešení dle ustanovení Kristova. Pokládalo by se mu nejméně za podivínství, kdyby v kostele říkal jiné modlitby, nebo jinak ukazoval svou pobožnost, nežli ostatní obec, kdyby na př. si klekl před obrazem neb oltářem, třeba by ho k tomu nabádal upřímný cit zbožnosti. Nesmí uctívati svaté ostatky, ani kdyby byly zcela jistě pravé a budily zbožné myšlenky. Nesmí za přímluvu prositi svaté nebešťany, ani samy apoštoly, ani Pannu Marii. Nesmí činiti mimořádné sliby ani zakládati řády a společnosti takovými sliby vázané, i kdyby účel jejich byl sebe šlechetnější. Nesmí choditi na pouti a pořádati náboženské průvody, i kdyby byl přesvědčen, že by tím prospěl svému posvěcení a zdokonalení. Všecko to je mu buď zhola nemožno, nebo aspoň zapověděno. Nesmí vůbec ničeho se dopouštěti, co platí za zvyk výhradně katolický. Zda není patrno, kterak věřící křesťan, nadšený pro pravdu Boží, který touží býti co možno blízko svému Pánu a Bohu, aby Mu sloužil podle přání svého srdce, cítí se tu jako ve svěrací kazajce, a kterak protiví se mu toto poručníkování? Co je mu platna svoboda ve směru negace, svoboda, která mu přeje býti vlažným, zahazovati všecky náboženské zvyky a projevy? On o takovou svobodu nestojí. Chce jednati, Bohu sloužiti, pokání činiti, klaněti se, obětovati dle své nejlepší vůle — a to vše mu zakazuje církev protestantská. Kdyby v ní jednal dle své náklonnosti, čeká ho potupa, posměch a třeba i násilí. Tito lidé, kteří se vysmívají a překážejí projevům zbožnosti jako něčemu nesmyslnému, jsou na stanovisku stejném, jako filosoficky vyškolení pohané, kteří zakazovali křesťanské služby Boží a posmívali se jim se své domnělé vědecké výše, neboť tehdejší kult křesťanský byl zcela katolický.

V katolické církvi je tomu naopak. Zde máme určité příkazy o tom, kdy choditi do kostela, kdy přijímati svátosti, kdy se modliti a pod. Katolík je povinen zachovávati ty zákony, aby nehřešil. Také určité formy bohoslužebné jsou přesně určeny. Katolík má svobodu omezenou ve směru negativním. Ale za to má svobodu téměř bezmeznou ve směru positivním, pokud jen místní poměry dovolují, aby jí použil. Nikdo mu netupí ani nezakazuje soukromé pobožnosti v kostele, neruší-li tím veřejných služeb Božích. Kostel bývá stále přístupný. Denně může bývati na mši svaté. Čím častěji přijímá Tělo Páně, tím lépe. Ani denní svaté přijímání neprohlašuje se za přemrštěné, ale církev si ho přeje a k němu radí. Zpovědnice je pro katolíka stále otevřena i může zde každou chvíli obdržeti platné rozřešení. Jaké bohatství rozmanitých způsobů pobožnosti poskytuje církev katolická! Má zásobu modliteb pro každou životní potřebu, ba i takových, které zaručují zvláštní milosti Boží. Katolík smí a má uctívati ostatky svatých a tím sesilovati svou zbožnost

při modlitbě, smí a má vzývati o pomoc svaté a matku Boží. Rozmanitými průvody, poutěmi, cestami na místa nábožensky památná smí osvědčovati svou náboženskou horlivost. Církev s radostí schvaluje nové způsoby pobožnosti, pokud jsou ve shodě s učením víry a mají ducha pravé zbožnosti. *Všude má pučeti, zelenati se a kvésti nový život, třeba že někdy ty nové rostliny vypadají na prvý pohled podivně.* Církev nebéře hned zahradnických nůžek, aby je uměle přistřihovala. Řády řeholní v církvi katolické jsou útvar tak velkolepý, že nedá se popříti jejich mocné působení v dobách starých i nových na prospěch církve i národův! Kdykoli nastala nějaká obecná důležitá potřeba, vždy se vyskytly nové řády a moudře pomáhaly v nastalé nouzi, nejsouce hned těsnány církevní vrchností ve formy určité. Zdali a na kolik byl oprávněn stát, aby rozvoji života řeholního a klášterního kladl meze, toť otázka právně historická. Ale církev přála rozkvětu řádového života svobodu, řídíc se zásadou, že třeba podporovati vše, co víře prospěšno, a brániti tomu, co vede k nevěře.

Církev má předpisy a zákony, kterými se brání zániku nebo nepravým směrům náboženského života. Ale ani tyto zákony nejsou tolik přísné, aby byly těžkým břemenem. Kde by překážely oprávněným zájmům světským, anebo snad byly na újmu zdraví člověka, bývají zmírněny nebo odvolány. Církev uděluje mnoho dispensí. Nikdo si nemůže stěžovati, že příkazy církevní jsou příliš tvrdy. Spíše lze mluviti o veliké povolnosti, kterou protivníci církve mají za důkaz, že církev se přikloňuje k jejich názorům.

Rovněž nedá se srovnati s pravdou výtka, že katolík příliš poslouchá kněze-zpovědníka, jenž mu vnucuje určité smýšlení a nutí k určitým činům. Již proto není ta výtka pravdiva, protože každý může se vyhnouti takovému nátlaku, i kdyby se o něj pokoušel některý kněz. Každý může se zpovídati knězi, kterému chce. Mimo to zpovídá se kajícník nikoli ze všeho svého smýšlení a ze všech svých skutků, nýbrž ze hříchů spáchaných, t. j. z takových činů, řečí, žádostí, myšlenek, které má ve vlastním svědomí za hřích. On sám je tedy soudcem, pokud si důvěřuje sám určovati, čeho hříšného se dopustil. Podrobuje-li se soudu kněze, což děje se obyčejně, je to známkou důvěry, které by kněz velice

snadno pozbyl, kdyby chtěl kajicníka nenáležitě přemlouvati k činům určitým. Pravda, že kněží mívají mezi věřícími velký vliv, ale nikoli tak pro svou úřední moc, ale pro důvěru lidu, které si dobyli svou zdárnou působností, že dovedli seznati a porozuměti potřebám a záležitostem svých kajicníkův a vůbec svých svěřencův. Takové důvěry by si mohli získati také nekněži, ač nemají moci zpovědní, kdyby jen častěji prokazovali lidem dobrodiní skutkem či radou opatrně, obětavě, po křesťansku.

Dále vytýkají nepřátelé, že církev omezuje svobodu katolických učenců při vědecké práci. Prý ani nemůže skutečně vědecky pracovati, protože už předem za pravdu má uznávati mnoho, co se objeví klamem při bližším zkoumání. Co mu jeho víra předpisuje míti za pravdu, je prý holá protiva toho, co má zkoumati. Víra podává mu hotové soustavy, on však má volně a svobodně od základů teprve zkoumati a z výsledků soustavu tvořiti. Zvláště prý je to zřejmo při vědeckém zkoumání dějinném. Katolicismus je s dějinami srostlý. Jeho podstata, jeho oprávněnost, jeho vývoj tvarový a vnitřní vyplňuje valnou část světových dějin. Katolicismus považují za pouhou výslednici dlouhého vývoje dějinného a nemohou mu popírati důležitosti v dějinách ani co do hlavních rysů jeho útvaru, ani ve věcech zdánlivě vedlejších. Již svého původce hledá prý v historické osobě — v Kristu Pánu, o němž má za jisto, že Jeho vnitřní povaha i zevnější příběhy, Jeho činy a utrpení jsou dějepisně dokázány až do podrobností. Víra katolická vydává za skutečné události velikou řadu příběhů, jež zcela se prý protiví lidské zkušenosti. Kterak může dějepisec toto vše míti už předem za pravdu? Není to znásilňování, míti ho k tomu, aby tomu všemu věřil? A což teprve theolog? Kterak může slouti učencem, badatelem vědeckým, když má pouze hlásati učení napřed již určené a předepsané a nesmí vlastním zkoumáním je zjišťovati a kontrolovati, když má poslušně opisovati samé cizí myšlenky a domněnky?

Tak protivníci. Ale kdo takto uvažuje a vyslovuje takové námitky, neví patrně, jak tomu je s těmito vědeckými obory, ba není mu ani jasno, v čem vlastně záleží vědecká práce. Žádný učenec nezačíná své zkoumání vědecké úplně znova. Každý potřebuje aspoň ze začátku východiska, odkud začíná

svou vědeckou práci, čili má už předem nějaký podklad, na kterém dále buduje, řadě důsledek na důsledek. Bez takového podkladu nelze se obejíti. Kdo zakládá nový vědecký odbor, novou vědeckou theorii, neobejde se bez přípravných nebo předchozích prací cizích anebo beze pravd již dříve dokázaných. Není ovšem nucen stále držeti se onoho podkladu. Sezná-li svým zkoumáním, že podklad, na kterém začal budovati, není dosti pevný nebo pravdivý, tedy jej upevní výsledky svého bádání, nebo nahradí pravdivějším. Svědomitý badatel ostatně již na začátku své práce opatrně prohlédne podklad, na kterém chce dále budovati, aby si ušetřil nemilého zklamání. Každý badatel tedy používá práce svých předchůdcův, anebo buduje na základě pravdy dříve zjištěné, a přece má právo, by jeho práce svědomitá platila za práci vědeckou.

Pevným a pravdivým základem pro další zkoumání je právě víra katolická, a sice pevným a pravdivým nade všecky jiné. Sám Bůh dal tento základ svým zjevením, a nad zjevení Boží není pravdy jistější. Na základě tom pracovali mužové, kterým dal Bůh poklad milosti, obdařiv je silou rozumu a světlem nadzemským, na základě tom dále stavěli pomocí vlastní zkušenosti. Že je základ tento nad jiné jistý, potvrzuje mohutná budova církve, krev mučednická, tisíce věřících duší svými životními příběhy, všecek rozvoj lidstva. Nezničily toho základu a budovy na něm zřízené ani nesčíslné útoky nepřátel, podnikané nejen násilím, nýbrž i všemi vědeckými prostředky, kdežto filosofické soustavy řítily se téměř samy jedna za druhou. Je víc jak oprávněno, právě na tomto základě budovati díla vědecká, jak činí učenci katoličtí.

Buduje-li katolický učenec na tomto základě, není docela nic omezován církví ve své práci. Může volně zkoumati, dá-li se namítati co platného proti víře na poli vědeckého zkoumání. Zdá-li se mu pak víra základem vratkým, nikdo ho nedrží v církvi násilím, jen ať vystoupí a hledá si jinde základu lepšího. Bude-li zkoumati důkladně a poctivě, přesvědčí se, že lepšího není. Nedrží žádného učence v církvi sama církev nějakým násilím, ale poctivý badatel nabývá svým zkoumáním sám stále pevnějšího přesvědčení, že křesťanství je pevný a pravdivý základ a východisko pro každou vědeckou práci. V tom je pro katolické učence znamenitá výhoda, které učenec nekatolický nebo nevěrecký nemá, protože čeho tento dosahuje pracně a mnohými oklikami, anebo nedosahuje vůbec, je oněm dáno na základě pravdy zjevené už předem v útvaru nejdokonalejším.

Protestanté sotva si dovedou představiti, že by mohla trvati soustava učení, která by v celku i částech právem si přičítala jistotu a pravdivost, kdežto každé jiné dílo, zbudované pouze lidskou prací vědeckou bývá stále opravováno a doplňováno. Ale přes to je pravda, že učení katolické aspoň co do hlavních pilířů své budovy je vznešeno nad každou lidskou vědu. Je to dílo Boží, které nedostižitelnou péčí církve vzrostlo za stálé pomoci Ducha svatého během tisíciletí a rozvilo se v útvar plný nebeské pravdy. Zde má duch lidský zcela jinou záruku jistoty, nežli jakou může podati kterýkoli jiný měnivý systém vědecký nebo filosofický.

Dějepisec má i může tuto budovu vzíti za základ nejbezpečnější, ne-li jediný. Na tom základě vzrostla i jiná věda, pravá i skutečná věda, katolická theologie. Tato liší se od protestantské asi tak, jako katolické služby Boží od protestantských. Má svou určitou čáru hraniční, za kterou nechce a nemůže jíti, totiž dogmaticky prohlášené učení církevní. Za touto hranicí nehledá pravdy, protože má pevný základ a důvod pravdy v učení církve. Žádný obor skutečné lidské vědy nemůže nic platného proti skutečným článkům víry namítati. Theologie vymezuje vědecky, které články víry a v jakém smyslu jsou skutečným učením církve katolické, zjištěné odůvodňuje, vykládá, důsledky z nich vyvozuje a hájí proti námitkám. Úkolem theologie však není, aby vyhledávala sama nových pravd ze zjevení Božího, nebo aby je určovala či zavrhovala. O článcích víry dogmaticky určených je všecko úřední jednání církevním úřadem vyučujícím bez odvolání ukončeno. Theologie má podávati jen jejich výměry a účelné výklady. Protestanté nemají takové pevné čáry hraniční a proto pracně znova shledávají a sestavují, co církevní sněmy dávno rozhodly, proto — nepředpojatě — jak tvrdí — sestavují základní pravdy křesťanské a sice každý badatel zvlášť a každý jinak. Oni chtějí teprve vědecky zjišťovati pravdy Bohem zjevené, po případě i popírati, co

se jim nehodí, ač slovo Boží je nad všelikou lidskou moudrost. Lze se potom diviti, že výsledky jejich práce jsou stále negativní? Badatelé protestantští vlastně nejsou tím sami vinni, ale celý způsob jejich práce. Kdo chce kriticky vědeckými důkazy a zkoumáním podepírati zjevení Boží, *pochybuje* o jeho skutečné pravdivosti absolutní — ten ovšem »neuznává« zjevení *Božího* a chybuje těžce; lze však i pevně věřícímu kritickými důkazy »podpírati« zjevení Boží vůči nepřátelům, a to je *povinností* katolické vědy. Kdo chce vlastně rozumovou činností teprve zjišťovati zjevení Boží, již ho vlastně neuznává, protože chce moudrostí lidskou podpírati slovo Boží. Uznává-li zjevení Boží za pravé teprve potom, když si je opřel o vlastní rozumové důkazy, jedná nedůsledně. Touto vadou trpí všecky další důsledky. Jsou polovičaty, protože dovolávají se brzy svědectví nadpřirozených, brzy zase opírají se jen o lidské poznání. Z takového theologického zkoumání nikdy nevzejde věrouka, jakou by bylo lze uznati bez pochybností za pravdivou.

Theologie protestantská jistě vykonala mnoho znamenité práce v oboru historickém, poněvadž vyzkoumala nové prameny a prozkoumala mnoho podrobností. *Ale theologie katolická ji převyšuje, jako převyšuje mohutná věž prostý dům,* a sice v oboru vlastně theologickém, totiž soustavou a výkladem zjevených pravd. Jenom tato theologie má pevný základ a volné pole k další plodné práci. Ona jediná dává nám nahlednouti do plánů Božích, o spáse lidstva, do myšlenkového světa Kristova, do tajemných propastí Jeho podstaty a života, do divů svátostných a do bohatého pokladu božských pravd zjevením podaných. Theologie katolická ukazuje nám skvostný hrad církve, zbudovaný na mohutné skále, kde stojí hlavní budova na pohled prostá, útvaru zdařilého, korunovaná přiměřenými, jako z ní vyrostlými věžemi, obklopená předsíněmi a ochozy, vyzdobená bohatými a významnými okrasami a spojovacími oblouky, všecko jedinou vůdčí myšlenkou oživeno, organicky a důmyslně co nejpodrobněji a životně sloučeno. Protestantské učební soustavy stojí vedle této budovy katolické víry jako pouhé stavitelské dílny, anebo jako dětské pokusy vedle architektonického veledíla. Ani zdaleka nedají se přirovnati této budově co do pevnoty, krásy a vnitřní důkladnosti.

Právě protestantští theologové nemají pravé volnosti. Jsou vázáni dogmatem, že mají bádati a zkoumati »bez předpokladu«, čímž zjevení Boží vlastně se vylučuje nebo zbavuje pravého významu. Jsou vázáni dalším dogmatem, že nutno mnohé články víry katolické zavrhovati, čímž zavřeli si cestu ku pravdě, pokud by ji přece byli nalézti mohli právě v katolických článcích víry. Co je jim platna jejich svoboda zkoumání, kterou se chlubí, když jim zavírá cestu k cíli, kterého hledají, totiž ku pravdě? Jak mnohý theolog stěžoval si, že mu vytýkali snahy katolicismu příznivé a tím práci jeho mezi protestanty mařili! Proč nesmí psáti nic katolíkům příznivého, ač píše »svobodně« dle vlastního zkoumání? Brání tomu protestantské dogma, že víra katolická je zkažena. Na straně obrácené k Bohu je určitá hranice, přes tuto nesmí se odvážiti protestantský theolog, sice zajde do oblastí katolických.

Katolíci mají svobodu mnohem lepší. Hranice jejich volnosti je na straně od Boha ke světu obrácené. Mají-li víru upřímnou a podrželi si ji bez pohromy při všem zkoumání vědeckém, nebudou míti ani chuti ani příčiny, aby šli až za ty hranice. Jsou rádi, že mají pevný základ zjevení Božího a výtečné práce církevní, kterou tato učitelka moudrosti od 1900 let provedla a která dosud je nad každý jiný základ pevna. Z tohoto základu vycházejíce, mohou směrem k Bohu zkoumati co nejvolněji. Na té straně mají širé, bohaté, úrodné pole, kde mohou vytěžiti duchovní potravy pro všecky stavy, pro učeného filosofa jako pro chuďasa naivně věřícího. Zde mohou theologové zcela volně budovati svou bohovědu. Ani nezatouží zajíti si za hranici na půdu neúrodnou, na půdu zkoumání »nepředpojatého«, kde pravdy dávno zjištěné, osvědčené tisíckráte svědectvím světců a krví mučedníků, vždy znova se dávají pod drobnohled a znova kriticky zkoumají. Theologové katoličtí také probírají tyto pravdy znova i znova, ale nikoli jako dědictví podezřelé, nýbrž aby tím více jejich cenu seznali a tím vydatněji je hájili.

Protivníci víry katolické rozumějí nesprávně zásadám katolické církve, kterými řídí se ve svém učitelském úřadě, přeceňují a většími dělají meze badatelům vytčené, a proto vytýkají církvi, že katolickým theologům dává málo svobody ku zkoumání vědeckému. Výtka ta je nesprávná. Máme ovšem

celou řadu pravd, které byly prohlášeny za články víry, za dogmata. Těmto církev učí a na těchto nic nezmění. Ony platí pro všecky věřící navždy. Ani kněžstvo, ani theologové katoličtí nebudou jich popírati. Vzniknou-li otázky o pravém smyslu některého článku víry, a otázky ty nedají se jinak bezpečně rozřešiti, církev vyučující po předběžném zkoumání theologů dá platný dogmatický výklad onoho článku víry, novým dogmatem vysvětlí a doplní dogma dříve prohlášené. Ale máme v různých krajinách církve, v jednotlivých zemích, diecésích, klášterních svazech jedné i druhé řehole celé množství myšlenek a náhledů náboženských, kterým věří tyto částečné oddíly celé církve, ale o kterých církev sama určitě nerozhodla. Církev může kdykoli tyto myšlenky a náhledy zkoumati a pak buď schváliti, nebo opraviti, nebo zamítnouti, podle toho, uzná-li je pravdivými a prospěšnými buď v celku, nebo aspoň z částky, anebo sezná-li, že v nich je klam a blud. Zatím však tvoří moře těchto myšlenek pro theology vděčnou hlubinu, ze které volně mohou čerpati při svém zkoumání, ač nejsou oprávněni, aby své úsudky a výzkumy hlásali s kazatelen jako určité články víry. Mimo tyto myšlenky nacházíme v církvi ještě zbožné domněnky, jež mají za původce některé zbožné duše, nebo jednotlivé církevní otce a spisovatele a hlásají se v užších nebo širších kruzích katolických, ač církev o nich rovněž posud nerozhodla. Také zde mají theologové širé pole pro volné zkoumání, dokud církev sama neuzná za vhodno určitým rozhodnutím tyto zbožné domněnky buď uznati, nebo opraviti, nebo zamítnouti.

Vidíme, že katoličtí theologové mají pro volné zkoumání pole mnohem širší, nežli se domnívají protestanté. Mnoho věcí a myšlenek, které považují za nezměnitelné příslušenství katolické církve, je vlastně dosud ponecháno vědeckému zkoumání theologů. Že některé výzkumy, jež liší se od učení, které dosud s kazatelen se hlásá, neprohlašuje církev ihned za nové články víry, je docela vhodno a oprávněno. Křesťanský lid nesmí se uváděti v pochybnosti stálými změnami v učení. Nemůže spolu s učenci vydati se na klikatou cestu vědecké práce, kterou se hledá nebo dokazuje pravda. Až zdaří se zjistiti pevně a nepochybně, že nový výzkum podává pravdu, pak přijde doba, kdy církev jej přijme a prohlásí za nový stavební kámen do své soustavy učebné. Rozumí se téměř samo sebou, že výzkumy tyto nebudou již týkati se základních otázek, na kterých závisí spása duší, protože otázky tyto dávno jsou definitivně rozřešeny.

Katolický učenec má více svobody, nežli protestantský, protože nepotřebuje se obávati, aby nezašel do oblasti cizího vyznání, cizí konfesse. Protestantský theolog, hlavně i ten, který věří ve zjevení Boží, stále aby se měl na pozoru, by nebyl příliš přízniv učení katolickému, nebo přímo ho nehlásal. Proto snadno povolí směrům nevěreckým, jež ho vzdalují od pravdy, a často ani toho sám nepozoruje. Svou prací vědeckou snad by se rád přiblížil Bohu — ale na té cestě by zašel do sféry katolické. Katolík věřící nemá takového strachu z protestantismu. On může zkoumati zcela bez předsudků protestantismu nepřátelských, nepotřebuje vůbec bráti v úvahu protestantské učení, poněvadž není obavy, že by cestou k Bohu zašel do oblasti této víry. Odpadne-li katolík od své víry, zavrhne-li víru ve zjevení Boží, přestoupí snad k protestantismu, ale nikoli k positivnímu, nýbrž liberálnímu, tedy vlastně k nevěře, anebo obyčejně zůstává bez vyznání. To se stává častěji. Ale aby katolický kněz, a sice věřící kněz mohl zblouditi s cesty své víry důsledně a pevně zbudované na cesty protestantismu, třeba positivního, avšak přece polovičatého a plného vnitřních neshod, toť téměř nemožno, zvláště je-li badatelem obezřetným a poctivým. Pracuje-li, aby se přiblížil Bohu, nemá v cestě žádné cizí konfesse. Může při tom docela dobře čerpati také z výzkumův protestantských a jich používati ku své práci. Snadno rozezná, co je v nich zdravého a nebude zlákán na scestí omylnými zásadami, ve spisech protestantských hájenými. Takové radostné jistoty, stále sesilované úplným souhlasem souvěrců ve hlavních věcech, jakou má theolog katolický, nemůže nikdy nabýti theolog protestantský, jenž stojí obyčejně se svými výzkumy osamocen. Kde každá cesta vede jiným směrem, kde nesmí se jíti cestou bezpečnou, tam není naděje, že by se došlo bezpečného cíle.

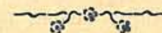
Po svém přestupu do katolické církve sám jsem pocítil volnosti, kterou mi dává. Nyní mi nikdo nebrání ani nepřímo v mých pobožnostech. Mohu bývati denně na mši svaté, mohu se účastniti mnohých povznášejících a významných pobožností, mohu kdykoli přijímati svátost pokání a

jíti ku svatému přijímání. Není na mé cestě k Bohu překážek. Protestanté nade mnou krčili rameny. Katolíkovi prý třeba lecos prominouti, co by neprošlo protestantům. Ale moji souvěrci nevidí v mých pobožnostech nic přílišného. Každý ať si slouží Bohu dle vnitřní své touhy! Čím více líbí se mu pobyt ve chrámě, tím lépe. Bylo by to něčím zlým jen tehdy, kdyby proto zanedbával ostatních povinností. Hůře je, pakli kdo vůbec nechodí do kostela. Že bych tím ztrácel čas ku práci určený, nepozoruji. Neubírám času pro práci stanoveného, abych jej ztrávil v kostele. Za to cítím určitě, že *za ty chvíle modlitby bývám odměněn bohatě lepší chutí ku práci*, na které spočívá po modlitbě přímo požehnání Boží.

Mluvím-li o věcech náboženských, nepotřebuji se míti na pozoru, abych nejevil náklonnosti ku katolické víře, nepotřebuji uznávati za pravdu všeliké nesouvislé, vnitřních neshod plné smyšlenky jen proto, abych zůstal protestantem. Mohu ústy a písmem vyznávati svobodně víru důslednou, mohu veřejně ukazovati, čím jsem a čím dávno jsem toužil býti, totiž katolíkem z plného přesvědčení.

Také v ohledu vědeckém cítím se volným. Odhodil jsem úplně předsudky protestantské, které ostatně už dávno v mém duchu měly velké trhliny, a vidím v tom velký prospěch. Nyní teprve mohu psáti dějiny nestranné, když jsem poznal pravou podstatu nejznamenitější velmoci, totiž katolické církve, a nepotřebuji se o ní poučovati od spisovatelů neznalých anebo přímo zlomyslných. Není nic malicherného, míti za základ práce vědecké božskou pravdu. Kdo řádně si jí všímá, vidí správně lidi a události, protože ve světle té pravdy vidí oko badatele vše ve pravé podobě. *Nechať nikdo nevěří, že katolická církev se bojí anebo štítí vědy*, jak protestanté hlásají téměř za dogma. Ona vítá s radostí každou vážnou práci vědeckou. Jenom takové práci »vědecké« nepřeje, a to právem, která je polovičatá, nebo zabíhá za hranice lidského vědění. O zjevení Božím pouhý rozum lidský může málo jistého pověděti, nemůže ho s plnou jistotou ani popírati, ani dokazovati. Nechať rozum lidský uzná v tom oboru svou nedostatečnost a ponechá obor zjevení Božího církvi, která vždy ráda osvětluje a zdokonaluje svůj obraz o světě výsledky vědecky jistými. Středem církevního názoru světového je právě zjevení Boží. Církev vroucně si přeje a pracuje k tomu dle svých sil, aby vzrůstala vzdělanost lidu, aby tento lid dovedl lépe souditi také o náboženských otázkách. Nepřátelé jen proto tuto činnost církve vydávají za ohlupující, že církev učí podstatně a od základu jinak, nežli oni. Polovzdělanci prohlašují vše za blbé, čemu nerozumějí, anebo co čelí proti jejich nápadům, jež rádi vydávají za vědeckou pravdu. K takovému úsudku netřeba zvláštní duševní námahy.

Svoboda ve smyslu správném není výhradním statkem protestantův, ale právě v církvi katolické nalézáme více a vyšší, vznešenější volnosti.

VI.

Nepřátelství proti katolické církvi.

Jestliže někoho všickni nenávidí, tupí, pomlouvají, nestačí na jeho obranu, abychom jenom odrazili tyto útoky, vyvrátili pomluvy, dokázali přednosti onoho člověka. Zbývá vždy ještě otázka: Ano, je-li takovým dobrým, řádným mužem, kterak přišlo lidem vůbec na mysl, aby si ho nevážili, aby ho nenáviděli a pronásledovali? Snad má přece některé chyby, jež zasluhují hany, a těmi snad sám zavinil tu nelásku. Pokud se nezjistí, odkud pochází to nepřátelství, pokud se nedokáže, že důvody tohoto nepřátelství nejsou oprávněny, nelze takového člověka obhájiti plně. Podobně je tomu s církví katolickou. Odmítněte žaloby, vyličujte její blahou působnost, vždy budou lidé mimo církev stojící a třeba i zcela nestranní říkati: Obecná nenávist proti církvi rozšířená má jistě nějaký platný důvod. Odkud se vzala tato nenávist?

Lehko lze vysvětliti, proč lidé nevěřící, ať slují pohany nebo křesťany, nenávidí církve. Křesťanská víra, křesťanské smýšlení, učení morální, názor světový církví hájený je docela v odporu se smýšlením světáckým, s přirozenými pudy člověka tělesně smýšlejícího, a nelze čekati, že by mezi těma oběma směry mohlo dojíti ke smíru, tím měně ke přátelské dohodě. Kristus Pán sám nejednou pravil, že učedníci Jeho budou tupeni a pronásledováni, a toto proroctví plní se stále. Bylo by špatným svědectvím pro církev katolickou, kdyby ji nevěrci ctili a milovali. Proto nedivno řádnému věřícímu křesťanu, třebas ani nebyl katolíkem, že nevěrci nejvíce a nejhrubším záštím nenávidí církve. Toť je právě církvi nejlepším svědectvím, neboť tento prudký hněv nepřátel je patrným důkazem, že i oni uznávají veliký rozdíl, jakým liší se církev katolická ode všech jiných společ-

ností. Nevěrec pokaždé bude při protestantech proti katolíkům — a již z toho lze souditi, že křesťanská víra nejdůsledněji je vtělena právě v katolicismu.

Ale vždyť katolická církev má rozhodné nepřátely také mezi křesťany jiných vyznání! Myslil bys, že tito křesťané mají s radostí uznávati, že mají s církví katolickou společný základ víry, totiž božského Spasitele. Mimo to mají stejné nepřátely, jako katolíci, a proto měli by s nimi společně pracovati, aby křesťanství zvítězilo. Zatím vídíme místo radosti a společné obrany nesmiřitelné záští.

Ale vzpomeňme jenom na dějiny, co vypravují o původu protestantismu — a porozumíme. Nelze upříti, že reformace 16. věku byla revolucí. Byla jí v ohledu státním i církevním. Ve směru prvém násilím anebo aspoň nezákonně zvrátila ve mnohých zemích právní řád dosavadní. Při tom utrpěla i církev katolická v ohledu světské moci a bohatství velikých ztrát: její ústavy, její řády násilím byly zrušeny, majetku zbaveny, papežská práva i taková, kterých právně rušiti nebylo možno beze souhlasu papežské vlády, bezohledně za neplatná prohlášena. Ale proti těmto převratům světských poměrů církev konečně nemohla nic činiti. Světské poměry měnívaly se často revolucemi, kterými staré závazky se rušily, aby se vytvořily nové. Kdybychom nových poměrů právních neuznávali, protože vznikly násilným převratem, pak bychom nesměli uznati téměř žádné světské právo. Křesťan má v náležitých mezích býti poslušen světských vrchnosti, a nemůže teprve pátrati po jejích původu, byl-li revoluční nebo zákonitý. Podrobuje se tedy také výsledkům revolucí minulých, pokud vytvořily poměry trvalé, ačkoli revoluci se stanoviska mravního neschvaluje. Tak i církev posléze aspoň mlčky se podrobila podobným trvalým výsledkům revoluce nejen ve století 16., ale vždy, když nebylo mocných přátel, kteří by jí byli dopomohli, aby zase nabyla bývalých práv a statků světských.

Ale reformace byla i převratem, revolucí, a to ještě ve vyšší míře v ohledu církevním a náboženském. Mužové, kteří k tomu žádného práva neměli, postavili se v čela zástupů lidu křesťanského, aby převrátili právní řád i učení církevní a místo této velkolepé budovy novou stavbu vytvořili. Libovolně, bez platného důvodu vyhlásili za jediný pramen víry

bibli, ač tomu nikdy v církvi tak nebývalo, a bible sama bez církevního učení a výkladu je pramen velmi nejistý, jak dříve jsme viděli. Ale ani bible jim vlastně nebyla pramenem nové víry a církevního řádu, nýbrž reformátoři sami, kteří biblickými výklady vlastními jen zastírali svou přímo despotickou vládu nad zástupy přívrženců. Církev katolická, která konečně podrobila se světským trvalým výsledkům revolučních převratů, v ohledu církevním a náboženském revoluci podrobiti se a uznati její výsledky za správné nesměla.

Církvi byl dán právní základ zároveň s nebeskou pravdou od samého Krista Pána, jenž netoliko tvrdil o sobě, že jest od Boha poslán, jako tvrdili též reformátoři, ale také pravdu tu dokázal nezvratně svatým životem, vznešeným učením, zázraky, smrtí a vzkříšením. Zde je základ, kterým Bůh sám dal na zemi vznik řádu božskému, nadpřirozenému. Církev je dle toho právním útvarem legitimním ve smyslu nejvyšším, protože ji založil Bůh a Bůh ji udržuje. Svatý otec je panovníkem legitimním ve smyslu nejlepším, protože jeho úřad ustanovil sám vtělený Bůh. Říše a dynastie nabývají legitimity nepřerušeným trváním své vlády nebo jinými právními důvody, ale církevní vláda je legitimní svým původem a zákonem božským.

Revoluce církevní nemohla vytvořiti nové církevní právo platné, jako má církev katolická. Násilím mohou zavésti se nové státní útvary a řády, ale nikoli nová církev. Církev buď zůstane legitimní, zachová-li své nepřetržité spojení s původcem a zakladatelem, anebo zanikne. Zaniknouti nemůže dle slibu Kristova, tedy co by se vedle ní vytvořilo náboženských společností, již nejsou církve, i kdyby zakladatelé sebe vážněji tvrdili, že jednají z vyššího vnuknutí, na přímý rozkaz Boží. Každý takový sektář předstírá rozmanité důvody, a často nedá se ani kontrolovati, sám-li jim víru přikládá. Sám Bůh seslal jediného plnomocného zakladatele církve, svého Jednorozeného Syna, tohoto pak opatřil takovou legitimací, že i oko sebe tupější může Jej rozeznati od falešných proroků.

Ve století 16. církev nebyla přemožena, ale vytvořily se vedle ní jiné společnosti křesťanů. Neměli jistě zakladatelé těch »církví« žádného důvodu, který by jim zaručoval legitimitu, ale sháněli se po důvodech takových i se svými učenými přátely, co mohli. Bibli samotnou, tento plod církve, kterou zavrhovali, nemohli učiniti ručitelkou svojí. Nemohli dokázati, že jsou posláni od Boha jako jeho plnomocníci. Státní moc mohla jim sice pomáhati vydatně, ale nemohla býti platnou základnou pro nové náboženské útvary. Chopili se tedy zásady o svobodě víry a zkoumání. Touto zásadou mohli se lišiti určitě protestanté od katolíků, tuto zásadu chtěli učiniti základem své víry, v této zásadě hledali důvod pro legitimitu svých snah, ona jim byla pravdou vůdčí a jasnou místo samého slova Kristova. Volnost, svoboda je slovo kouzelné, kterým ještě dnes dají se strhnouti učení jako neučení.

Ale tímto slovem není vlastně nic řečeno. Svobodným je badatel nanejvýše na začátku svého zkoumání. Může se dáti do práce a třeba nemusí. Ale jakmile se dodělal určitých důsledků, má již cestu určenou zákony logiky a vůbec správného myšlení. To platí také o zakladatelích určitých útvarů náboženských. Mojžíš zkoumal svobodně nanejvýš jen do té chvilky, kdy poznal, že k němu mluví Bůh — pak měl již vyměřenou další cestu nikoli dle vlastní libovůle, ale dle rozkazu Božího. Podobně Petr volným byl, pokud neseznal v Pánu Ježíši Syna Božího — pak již nemohl beze hříchu od něho se odvrátiti. Sám Muhamed volně zkoumal, pokud nenabyl přesvědčení, že svým učením prospěje národu. Potom, chtěl-li důsledným býti, sestavoval své učení nikoli již libovolně, ale určitým směrem, k určitému cíli. Jakmile tedy badatel docílí jisté pevné půdy, přestává jeho plná svoboda, ale je vázán důsledky toho, co uznal za pravdu. Jakmile by zakladatelé náboženských organisací byli se sami spustili základu, který uznali za pravý, a dali sobě i jiným právo hledati základu nového volným zkoumáním, sami budou příčinou, že pojítka jejich organisací se uvolní a společnost se rozpadne. Úplná svoboda rovná nevázanosti není pojítkem, ale je lučavkou všech společenských pojítek.

Protestantské obce však nedospěly až k posledním důsledkům. Podržely aspoň něco ze základních pravd křesťanských. Tím právě samy ukázaly, že ani samy skutečně neuznávají zásady volného zkoumání za svou základnu a životní pravidlo.

Zbýval ještě jeden prostředek, aby aspoň jaktak odůvodnili své dílo zakladatelé společností protestantských, nemohou-li dokázati, že je to dílo legitimní. Toho prostředku chápali se také vždy, kdykoli chtěli ospravedlniti revoluci občanskou. Při těchto revolucích bývá průběh následující. Lid začíná býti nespokojen pro různé nepořádky vládou zaviněné nebo aspoň trpěné. Ctižádostiví mužové toho použijí a nabídnou se lidu za vůdce. Pak hledí způsobiti, aby lid se vzbouřil a oni mohli chopiti se vesla. Aby ukázali, že jejich nezákonné počínání je nutno, hledí bývalé nepořádky líčiti jako nesnesitelné a starou vládu jako neschopnou a nepolepšitelnou. Zrovna tak hledí protestanté odůvodniti revoluci na poli církevním ze 16. věku. Byly skutečně v církvi veliké nepořádky v kruzích vyšších i prostých. Vůdčí úřady chtěly sice reformovati, ale narážely na velké překážky. Papežská vláda měla mnoho práce s úkoly, na které potřebovala všech svých sil: byly to zapletené poměry v Italii, nebezpečí Turecké a jiné záležitosti. Moc papežská již byla poklesla, i nebylo naděje, že by mohla odstraniti nepořádky v církvi a státě v krátké době. Na samém papežském dvoře žilo se lehkomyslně. Bylo třeba čekati doby příhodné, aby jedna oprava po druhé se provedla. Opravy byly by jistě se prováděly, jako bývalo i dříve. Vždy bývala pomoc Boží nejbližší, byla-li nouze nejvyšší. Byl by dříve či později povstal v církvi čistý protiproud, který by nepořádky odplavil jako kal. Božský původ a síla církve jevívá se právě takovým střídáním proudů. Klesá-li proud života církevního a na dně zanechává kalný nános, milostí Boží povstane proud nový, který svou silou zase ten nános odklidí a nový život vykvete, kde se zdálo vše již tím nánosem bráti zkázu. Jest-li ve vzduchu mnoho bouřlivých plynů, může Bůh seslati čistý proud vzduchu, plyny zmizejí a zdravá míza církve vyhání nové puky. Ale nežli došlo k tomu, aby zdravé proudy zmohutněly, zdvihla se bouře, nikoli aby reformovala, ale ničila. Původci bouře poukazovali na to, že církev je zkažena, nedá se udržeti — a odtrhovali od ní nesčetné zástupy. Měli raději v církvi vytrvati, zlořády kárati a pomáhati, aby se napravilo, co opravy potřebuje, ale oni církev roztrhli. Aby tedy ospravedlnili svůj boj proti církvi, jali se malovati její chyby co nejčerněji, aby každému bylo zřejmo, že byla zcela špatná, zvrhlá, že bylo třeba tu schátralou budovu strhnouti a stavěti novou. Bylo třeba upříti její legitimitu a proto dokazovali, že se zpronevěřila svému úkolu a odcizila Bohu. Reformátorům velice na tom záleželo, aby lid uvěřil, že církev je od Boha opuštěna.

Sluší poznamenati, že v tomto boji proti církvi šli ruku v ruce zbožní s bezbožnými. Zbožní myslili, že nejen odstraní se nepořádky, ale že se zbuduje něco nového a lepšího, nežli byla stará církev. Domnívali se, že jsou moudřejší a zkušenější nežli sám Kristus Pán v církvi působící, nežli církevní otcové, papežové i sněmy církevní. Bezbožní hleděli setřásti se sebe všecka pouta náboženská i mravní, aby mohli bez překážek obohatiti se statky církvi pobranými a bezuzdně užívati světa. K tomu cíli velmi dobře hodilo se jim protestantské dogma, že dobré skutky nic neprospívají, a protestantská zásada o volném zkoumání. Obě strany šly spolu svorně, pokud se bouralo. Ale potom dali se zbožní jinou cestou, nežli jejich dosavadní spojenci, a hleděli hrozícímu úplnému zmatku zabrániti tím, že z jednotlivých stavebních kamenů víry katolické a svých výmyslů budovali soustavu nového učení. Při tom jim pomáhali na vlastní prospěch i úřady státní a nově vytvořené politicko-náboženské organisace. Mnoho podstatných částí víry a bohoslužby křesťanské zůstalo z nových soustav vyloučeno, protože nerozlučně souvisely s tím, co protestanté vůbec zavrhli, tak zejména učení o kněžském úřadě církve, o Eucharistii, což nedá se mysliti bez nepřetržité apoštolské posloupnosti. Proto snažili se dokázati, že tyto části učení katolického vůbec neměly platnosti ať důkaz jejich dopadl jakkoli, jen když se zdál učeným a dovolával se bible. Bible pak vykládána tak, aby zdánlivě dokazovala, že mají plnou pravdu. *Zástupové lidstva odpadali tedy od církve nikoli proto, že články víry dosavadní zavrhovali, ale proto zavrhovali články víry jeden za druhým, protože odpadli od církve.*

Vidíme-li ono úsilí, aby články víry katolické jevily se jako klam, pak poznáváme, jak nespolehlivými jsou v tom směru důkazy protestantských spisovatelův. Každý dobrý katolík může tu jasně viděti, kterak protestanté dostali se na bludné cesty. Vidíme je asi tak, jako při hře vídáme

toho, jenž maje zavázané oči, hledá cesty, a najednou, domnívaje se, že našel pravý směr, žene se rychle právě opáčným směrem, ale díváme se na ně nikoli se smíchem, nebo pohrdlivým pošklebkem, nýbrž s upřímnou litostí, že je jim zabráněno přijíti na pravou cestu. Co jim pomáhá všecka učenost, když zavazují si oči, aby nepoznali katolické církve! Jenom ten ji pozná, kdo se jí pokorně poddá, i kdyby byl theologem nejučenějším. Ona jediná je pravá církev Kristova. Veliké chyby dopouštějí se protestantští theologové, že považují církev za pouhou vědeckou formulku, kterou lze vědecky dokazovati nebo popírati, o které tedy může nejjistěji souditi, kdo je nejučenější. *Církev a její pravda je však nad všecku pouze světskou vědu.* Není nic platno ji odsuzovati, ale ku spáse je třeba, bychom hleděli její pravdu si osvojiti a jejích prostředků milosti se účastniti. Tak položíme základ k lepšímu poznání a mravu. Člověk prostý pochopí tuto cestu často lépe, nežli nejslavnější učenec.

Reformátoři a jejich přívrženci ani nesměli souditi o církvi spravedlivě, aby si nepodkopávali základ pod nohami. Jakmile by byli přestali vyhlašovati katolické články víry za nesmysl, jakmile by byli připustili, že nepořádky v církvi vzniklé dají se napraviti, hned se vyskytla otázka, nebude-li lépe obnoviti bývalou jednotu církevní. Vždyť potom bylo by patrno, že není radno, starou, legitimní budovu spásy opouštěti nebo bořiti pro několik nových článků právě vymyšlených, o kterých vlastně nikdo nemohl s jistotou říci, že byly lepší, nežli katolické, anebo pro chyby, které se daly opraviti. Chtěl-li ten zástup nepřátel církve omluviti svou revolucí, bylo mu církev karrikovati barvami co možno šerednými. Jak daleko při tom se zašlo, ukazují spisy protestantské z doby reformace, které ještě dnes mezi protestanty nepřestávají působiti.

Ke všemu tomu ještě jedna okolnost se připojila, pro kterou tupí katolickou církev. Jestliže při revolucích občanských vláda stará hledí udržeti nebo znova nabýti moci přísnými prostředky, a pokusy ty se nezdaří, pak přemožená vláda bývá tím více tupena i snižována, pak ji vyhlásí za rušitelku míru a zrádkyni vlasti. Totéž děje se církvi katolické. V každé době k revoluci církevní náchylné, zvláště v 16. věku snažila se církev, aby dobyla ztracených posic, aby uvedla v bývalou platnost své učení, ale ta snaha vy-

hlášena za útoky na svobodu víry a na pravé křesťanství, jen aby tím více lid se proti ní poštval. Jisto je, že přátelé a obhajci katolické církve častěji sáhali k prostředkům násilným, aby zamezili revoluční převraty. Bývalo tomu tak za věku středního častěji. Ale i kdyby všecky strašidelné historie o inkvisici byly skutečnou historickou pravdou, kdyby nebylo ani jednoho důvodu omluvy, ani jediné polehčující okolnosti při těchto žalobách proti církvi pronášených, přece bychom směli nanejvýše odsuzovati jen hrozné poblouznění a sesurovění kléru a lidu té doby, ale nikoli církev samu. Děkujme Bohu, že ty hrůzy, jestliže skutečně se dály, dávno minuly a že církev je prosta takových krutých lidí a myšlenek. Církev ani učení její nelze za to volati k soudu, že lidé jejím zásadám tak špatně rozuměli. Ona sama zůstala Božím řízením a působením přemnohých živlů zbožných a lidumilných čistou a nedopustila, by tato krutost nakazila její podstatu a přešla i do jejích zásad a učební soustavy. Také v těch dobách obecného násilí se ukázalo, že má sílu božskou, která jí pomohla projíti dobami plnými hrůzy bez pohromy, jako jí pomáhala i v jiných kritických dnech. Lidé, kteří jménem církve jednali, ba i sami papežové, jednali leckdy hříšně — toť nutno doznati. Byli to lidé a lidé jsou hříšni. Ale právě tehdy církev ukázala se neporušitelnou, protože brány pekelné sice otevíraly svůj jícen, aby ji pohltily, ale ani tehdy se jim to úsilí nezdařilo. Kdožkoli v takových dobách od církve odpadávali, hřešili, protože neměli opouštěti matky těžce zkoušené, ale měli jí pomáhati, osvobozovati, k lepšímu stavu přiváděti všickni, kdo se vydávali za Kristovy přátely.

Skutečně však nebyly ony hrůzy nikdy tak hrozné, jak je líčí nepřátelé církve. Zkoumáním archivů zvláště španělských je zjištěno, kterak přímo nestvůrně přeháněli nepřátelé. Po přesném prozkoumání pramenů dějinných také v jiných zemích čím dále patrněji viděti, že nutno dosavadní domněnky silně zmírniti. Je patrno, že třeba pokaždé uvažovati, proč dály se popravy a jiné násilné exekuce, které připisují nepřátelé církvi na účet, a jaké byly v tom ohledu řády soudní a trestní za oněch dob. Téměř pokaždé shledáme, že se jednalo více o zločiny politické, ba i kriminální a nikoli jen o bludy věroučné a morální. Církev byla těsně

spojena se státními řády, byla se svým učením základnou pořádku státního, kdo tedy útočil na církev a její učení nebo práva, útočil zároveň na státní řád a ohrožoval jeho jistotu. Proto považovalo se za nutno, aby státní moc proti takovým útočníkům zakročila přísnými prostředky tehdejšího, dle našich pojmů velice krutého řádu soudního a trestního. Všecky takové útoky se považovaly za revoluci náboženskou i občanskou a původcové jejich nejen za kacíře, ale i velezrádce. Byl-li takový úsudek vždy správný nebo někdy také mylný, třeba v jednotlivých případech teprve bráti v úvahu, chceme-li ty případy posuzovati spravedlivě.

Také dle náboženských zásad minulých dob lze onu přísnost aspoň vysvětliti, když jí snad nelze docela omluviti. Agitátoři převratu měli často morální cenu velmi pochybnou, a přece odvažovali se lidu bráti víru a morální podklad i požehnání z víry plynoucí. Tím hnali ty zástupy do záhuby nejen časné, ale dle učení víry také do zkázy věčné. Mělo se lhostejně přihlížeti k tomuto hromadnému neštěstí? Nebylo nutno chápati se všech možných prostředků, by se tomu zabránilo? Zcela snadno dá se pochopiti, že církevní úřady chápaly se rázně díla, aby zamezily požár revoluce, kde jen mohly, a že žádný trest nezdál se jim dosti přísným pro původce takového neštěstí. Církevní úřady měly za svou povinnost, sbírati obranné síly křesťanstva proti zevnějším nepřátelům — Turkům, a neváhaly schvalovati obranu mečem a ohněm, obranu válečnou. Rovněž tak měly za svou povinnost, brániti víru proti vnitřnímu nepříteli, proti bludařům, třeba i násilnými prostředky. Uvažujme i to, že protestanté útočili na církev, že domáhali se nikoli pouhé volnosti pro své nové učení, ale chtěli církev vyvrátiti a na její místo postaviti své nové budovy, při čemž si vedli, jakoby oni byli církví a jakoby všecka práva církve katolické byla přešla na jejich obce. Násilné skutky katolíkův, o kterých se mluví tak často a s chutí, byly jen obranou proti násilí, jež bralo lidu svobodu jeho víry a bohoslužby katolické.

Byla to krátce válka nejen občanská, ale i náboženská. Byl to urputný boj o duše, protože i protestanté věřili, že víra protivníků, víra katolická hubí duše Boj byl urputný, protože jednalo se o statek, který obě strany vysoko cenily, o duše, ale také proto, že délkou boje obě strany staly se

krutými, jako bývá vždy za delších válek. Nesmíme zapomínati, že i protestanté nad míru se prohřešovali krutými násilnostmi, jak svědčí na př. dějiny Anglie.

Nechci vážiti, která strana má těžší vinu. To by bylo úlohou dějepisnou, ale přál bych si upřímně, aby se o tom soudilo po pečlivé, obezřetné a nestranné úvaze, aby se při tom nezakrývaly skutečné děje. My zde chceme ještě ukázati, co o tom soudí morálka nejlépe propracovaná, morálka katolická. Nechceme měřiti právě touto morálkou snad k tomu cíli, abychom obmývali stranu katolickou, *ale proto, abychom viděli viny této strany jasněji, čím lepší mohli míti katolíci vůdkyni ve své církvi a její morálce.* Tato morálka nevymlouvá chyb a hříchův, ona je zavrhuje jistě přísněji, nežli chyby a hříchy těch, kdo neměli vůdkyně tak výborné, protože se od ní odtrhli. Ale chceme-li spravedlivě souditi osoby minulých dob a jejich skutky, třeba znáti myšlenkový obor jejich doby a neměřiti jich měřítkem doby naší.

Protestantismus hleděl tehdy všudy proniknouti, všudy se usaditi a upevniti. Církev hleděla mu v tom všude brániti. Obě strany bojovaly krutě a nešetřily ani nekalých, násilných zbraní. Tímto bojem vzrostlo neobyčejně vysoko záští — proti církvi katolické. Přes to církev zase povstala ze svého úpadku, a to jednak tím, že se jí podařilo namnoze i násilím odstraniti překážky násilné, které bránily zástupům vytrvati nebo se vrátiti k víře katolické, jednak důkladnými reformami, kterých nyní rázně se chopila. Kdyby jich byla neodkládala tak dlouho, byla by snad ona revoluce nevzplanula požárem tolik mohutným. Církev po bojích s touto revolucí přimkla se těsněji ku své viditelné hlavě, srovnala přehledně a účelně své učení a jala se zdárně dobývati ztracených posic.

Mezi nepřátely církve zůstávaly stále v paměti vzpomínky na minulé boje a krutý jejich průběh a zvláště na násilné skutky katolické strany nikdy se nezapomnělo a stále se roztrpčovaly mysli lidu protestantského proti katolíkům těmito vzpomínkami. K tomu připojily se obavy dosti odůvodněné, že katolická církev zase získá protestanty věřící — a tato obava je dalším podnětem nepřátelství proti církvi. Vždyť stále nelze zvrátiti pravdu, že ona zůstala jedinou,

pravou, legitimní církví Kristovou. Kdo se k ní přiblížil a pravou její podobu seznal, byl jí získán. Proto vydáno heslo, zůstávati od ní co možno daleko, ani krokem nebližiti se k ní, neuznávati ani jednoho článku její víry a nepřijímati do učení protestantského nic, co se podobá jen zdaleka víře katolické. Proto také nesmí se podávati lidu protestantskému pravý obraz církve katolické, ale malovati mu vše, co je v katolické církvi rozdílného od víry protestantské, vše, čeho lid protestantský nechápe, hodně znetvořeně, rysy pak, které by se protestantům zamlouvati mohly, ponechávati ve stínu.

Protestanté chtějí úsilně, aby víra jejich platila za víru samostatnou a dokonalejší, nežli je katolická. Proto je velice uráží, že církev katolická zavrhuje všecky ty útvary náboženské, které zplodila církevní revoluce. Církev katolická nemůže uznávati vedle sebe ještě jiné, stejně oprávněné církve, jako nemůže vedle Boha pravého býti více bohů, vedle Krista pravého více pravých Kristů. Ona nesmí jiným věrám přiznávati stejné právo a platnost, poněvadž by tím podrývala základ vlastní autority a platnosti. Odpadlé obce křesťanské považuje vždy za dítky zbloudilé, nikdy však za dobré sousedy a přátely. Ony mohou buďto blouditi v cizině jako opuštěny, anebo vrátiti se do domu své matky. Tuto pravdu počítají ovšem nekatolíci za urážlivou, vyhlašují pro ni církev za nesnášelivou — ale nedá se to změniti. Vůdcové církve nemohou zapříti svého jediného Mistra a Pána, třeba že tím důsledným jednáním upadají v zášti nepřátel. Protestantští duchovní častěji oslovují přátelsky a vlídně katolického kněze: »Pane bratře v úřadě«. Katolický kněz tímto názvem protestantského duchovního správně nemůže nazývati, ač mu ani na mysl nepřipadá, osobně ho urážeti. Také na tento rozdíl hledí nekatolíci s nelibostí, za pýchu katolickou to pokládajíce. Kněz řádně vysvěcený — toť přece veliký rozdíl proti protestantskému pastorovi. Kněz následkem řádného vysvěcení je vtělen ve sbor nástupcův apoštolských, je v něm úřad a moc od Krista Pána samého pocházející, ale pastor je ustanoven od pouhých lidí a nemá žádné vyšší moci nad onu, kterou mu dali pouzí lidé.

Katolíci nevyhledávají sporův o víru s protestanty. Brání se proti protestantismu, kde se snaží duše od církve odváděti, ale jinak si ho nevšímají. Často slýcháme výtku, že lid

katolický má křivé domněnky o vyznáních nekatolických, a to z té příčiny, že katoličtí kněží při svém náboženském vyučování nic o nich nevykládají ani v dobrém, ani ve zlém smyslu. Výtka ta není úplně správna. Čeho třeba věděti katolickému křesťanu, vykládá se mu jistě. Ale nač věnovati příliš mnoho píle a času dlouhým výkladům o učení nekatolickém? Nekatolíci potřebují určité hraniční čáry proti církvi katolické, *aby jim v positivním protestantismu nevznikl mohutný proud katolické církvi příznivý.* Proto nevykládají při svém náboženském vyučování o katolické církvi pravdy, nýbrž hlavně učí rozdílu mezi učením katolickým, jež často překrucují a tupí, a mezi učením svým. Katolická církev nejlépe však chrání své věřící před odpadlictvím, když důkladně a jasně vykládá učení vlastní, nevšímajíc sobě zbytečně učení cizího. Tímto řádným vyučováním posiluje snahu věřících, aby se blížili ctnostným životem k Bohu, *a seslabuje zároveň sklon k učení nekatolickému,* kterého vůbec při své práci nemusí míti zbytečně na zřeteli. Protivníci, nekatolíci vidí v tom snad hrdé pohrdání, ale nemůže tomu býti jinak. Také doba náboženskému vyučování vyměřená nedovoluje, aby učitel odchyloval se od vlastního předmětu a všímal si příliš rozdílných článků nekatolických.

Jinou velikou pohnutkou nepřátelství proti katolické církvi je přátelství obcí protestantských k liberalismu. S obcemi protestantskými přátelí se všickni, kdo sice nezahodili ještě jméno křesťanův, ale chtějí býti volni všech závazků, jaké ukládají křesťanům jejich články víry. Lidé tito vlastně již ani nejsou křesťany — a přece jejich přátelství je obcím protestantským vítáno a ony leckde jim svěřily docela vůdčí místa ve svém středu. Tito lidé rozpalují nenávist proti církvi katolické, tito ženou protestanty do boje a překážejí všemu sblížení s katolíky, jak ve směru věroučném, tak bohoslužebném. Oni hned volají na poplach, jakmile by se kdo odvážil zaváděti něco, co se podobá obyčejům katolickým. Tito lidé, tito přívrženci bohosloví bez Božího zjevení, mají namnoze v obcích protestantských slovo rozhodné. Protestantismus positivní, jenž věří ve zjevení Boží, nemůže jinak, nežli směřovati a kloniti se k církvi katolické. Kdo v něm byl vychován a pak důsledně přemýšlí a pravdy hledá na

základě zjevení Božího, bývá nutně veden ku katolické církvi. Sám při sobě jsem se o tom přesvědčil. Ale je to snad neštěstí? Jenom takový člověk může návrat do církve katolické považovati za neštěstí, kdo má pouhou její karrikaturu za její pravý obraz. Celkový stav křesťanství je vůbec za našich dob povážlivý, a proto kdyby podařilo se sjednotiti všecky zastance a vyznavače víry Kristovy po čtyřstoleté roztržce, kterou zavinily nešťastné poměry a bludy lidské, kdyby změnilo se zášti v lásku, svoboda nevěry ve pravou svobodu víry, bylo by tuto šťastnou událost jen vítati největším plesem a děkovati na kolenou Svrchovanému.

»Ubožák!« řeknou moji protivníci. »On nezná katolicismu ve pravé podobě! Jen kdyby viděl za kulissy! Kdyby zašel do Italie a do Španěl, kdyby četl spisy Hoensbrechovy! Brzy by jinak smýšlel!« Odpovídám: Nahlédl jsem do mnohých cizích zemí, do mnohých katolických kostelů. Četl jsem také mnoho o hraběti Hoensbrechovi. Připouštím, že vyskytují se i zlořády, a kdybychom je všecky snesli ze všech zemí dohromady, byla by jich veliká hora, zvláště kdyby se k nim čítalo všecko, co mají protestanté a liberálové za zlořády, poněvadž učení a zvykům katolickým nerozumějí. Ale v tom je základní chyba názoru protestantského, že těmi zlořády skutečnými a domnělými chtějí odůvodniti svůj odpad od církve a své nepřátelství proti ní. Kdyby tak byli smýšleli první křesťané, ani sto let byla by nevytrvala jednota církve, protože již tehdy vyskytovaly se nepořádky v učení, kultu i mravech mezi křesťany. Kdyby skutečně katolická církev byla tolik schátralou, jak tvrdí protivníci, pak tím spíše mají jako její opravci do ní vstupovati oni prozíraví a zbožností nadšení členové obcí protestantských. Tam je pro ně rozsáhlé pole ku vděčné práci. Katolíci je přijmou náručí otevřenou jako pomocníky, jako vysvoboditele. Ale — nejdříve sami do zpovědnice! Nejdříve nechať umyjí důkladně samy sebe, nežli začnou drhnouti druhé a samu církev. Na to zapomínají obyčejně hrozně rádi kritikové a reformátoři. Mám však obavu, že se zaleknou tohoto prvého kroku a zůstaví raději katolickou církev jejímu osudu. Ale Bůh potom vyřkne svůj soudní nález! Viděl jsem kdysi v Mexické kathedrále ženu, která při průvodu poklekla, aby políbila lem roucha biskupova. Myslím, že Bůh dá této chudé, věřící

ženě přednost před mnohým učeným pánem, který zkoumá »božství« a posuzuje »nestranně a vědecky« samého Pána Krista.

Co mne se týče, mohu s radostí vyznati: Od té doby, co jsem se stal katolíkem, nenaskytl se mi v církvi katolické ještě žádný zlořád, ale nalezl jsem v ní život čistý a svatý. Řekne snad někdo, že jsem měl zvláštní štěstí. Ale proč jsem toho štěstí při všem úsilí nenalezl v protestantské společnosti od té doby, když jsem znova nabyl víry v Krista Pána? Nalezl jsem tam sice mnoho krásného a dobrého, ale také mnoho velkých, velkých nedostatků — a žádných prostředků spasných mimo jediný a tím je:

»Zpět ku svaté církvi!«

Dodatek spisovatelův.

Úvahami těmito nevykládám soustavně učení katolické církve, ale chci čtenáře pohnouti, aby si všímal katolického učení a pomoci mu, aby církvi katolické porozuměl. Kdo chce poučiti se důkladněji, má hledati hlubších a podrobnějších výkladů ve spisech, které soustavně vykládají učení katolické.

Poznámka překladatelova.

Spisovatel podává obšírný seznam knih německých, starších i novějších, které jednají o katolické víře. Jsou to spisy dějinné, obranné, věroučné, mravoučné atd. My upozorňujeme na knihy české, hlavně na »*Vzdělávací knihovnu katolickou*«, kterou pořádají Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha, a vydává V. Kotrba v Praze. Vydala již 47 svazků knih cenných, ze kterých lze i vzdělanci zjednati si hlubšího vědění a porozumění o víře a církvi katolické. Mimo jiné menší listy a sbírky brožurek doporučujeme dále list »*Sv. Vojtěch*«, měsíční orgán pro české oddělení spolku sv. Bonifáce. V listě tom je mnoho obsaženo, co rovněž vydatně hájí a vysvětluje naši víru katolickou, sv. Václavskou.

Obsah:

Opravy omylů tiskových.

Str.	1. řádek	7. shora:	důležitý místo důlečitý.
»	3. »	22. »	lidé místo tidé.
»	6. »	14. »	na ně místo na vše.
»	9. »	19. »	zlým místo zlými.
»	20. »	8. zdola:	vyhledal místo vyhhledal.
»	91. »	12. shora:	»svobodně« místo o svobodě.